Ang Deuteronomio ikaduhang balaod. Gigamit kining ngalana, kay ang maong balaod nahimutang man sa Biblia human sa mga balaod sa Levitico ug Mga Numero. Apan bisan pa ini, kining basahona unang nasulat sa nahisgotang duha ka basahon. Ang una ning lakang paghiusa sa kasugoan ug mga kostumbre sa Israel aron pinaagi sa Balaod makaplagan ang tinuod nga kinabuhi.

Dihang gihashasan ang Deuteronomio sa ikapitong siglo sa wala pa si Cristo, milabay na nig kapin sa 500 ka tuig sukad sa talagsaong kasinatian ni Moises uban sa Diyos. Ang yuta sa Canaan gibuntog nila ug natukod ang gingharian ni David ug Solomon unya, nabahin ni. Ang labing dako ug mauswagong dapit sa amihanan ginganlag Gingharian sa Israel nga nailog sa langyawng nasod. Sa maong panahon nagatubang sa samang hulga ang gingharian sa habagatan, ang Gingharian sa Juda.

Ining panahona nasinati sa katawhan ang Balaod ni Yahweh nga nagpadayag sa hinungdan sa ilang kaparotan ug nagtanyag og kahigayonan sa kaluwasan. Nalimtan kining basahona sa Templo panahon sa panglutos ni Manases ug nakaplagan sa tuig 622 BC (2 H 22), sa paghimo ni Hari Osias og dagkong kabag-ohan.

Si Moises ug ang Deuteronomio

Ang Deuteronomio gidawat sa katawhan sa Israel ug sa ilang kadagkoan isip pulong sa Diyos ug pagtulon-an ni Moises. Apan gisulat ni sa mga pari ug propeta agig sumada sa kasinatian nila sa tibuok kasaysayan.

Sama sa nahitabo sa ubang basahon sa Biblia, gibutang sa tagsulat sa Deuteronomio sa baba ni Moises ang wali nila sa katawhan. Nagmugna silag paagi sa paghanduraw nga sa wala pa mamatay nakakita na si Moises sa masulub-ong dangatan sa katawhan. Gihimo nila nga maiya ni Moises ang mga pasidaan ug balaod nga makaluwas sa Israel. Apan sa pagkatinuod ang Deuteronomio nagamit sa mga wali sa mga propeta mahitungod sa hustisya ug gugma: ang unang paningkamot sa kalibotan pagtukod og katilingban nga dunay inigsoonay.

Ang Gugma sa Diyos ug ang Yuta sa saad

Nagmando si Moises sa pagbuntog sa yuta sa Canaan. Gihisgotan sa Deuteronomio nga kay gasa man sa Diyos kining yutaa, tumanon sa Israel ang Balaod aron mailaha ang yuta.

Naghisgot pod si Moises sa pag-alagad sa Diyos samtang ang Deutoronomio nagpadayag sa mga importanting balaod sa paghigugma sa Diyos.

Unang nahigugma nato ang Diyos. Way gipihig ang iyang gugma. Apan makada-

wat sa talagsaong gugma ang gitawag sa pag-alagad sa Diyos (Dt 7:6-8). Ang pagluwas Niya sa katawhan sa Ehipto dakong kamatuoran sa dako niyang gugma sa Israel, gugma nga nagmatuod sa diyosnong pagpangilabot nga labaw pa sa kinaiyahan (Dt 4:32-40).

Busa, kinahanglang tubagon sa Israel ang Diyos pinaagi sa gugma nga nagsukad sa kailadman (balaod ni nga wala masakop sa 10 ka sugo) (Basaha ang Dt 6:1-9).

Ampingan sa Israel ang pag-inunongay; maghigugmaay ug magpasayloay sila (Dt 15), ug magkahiusa sa mao rang Templo sa Jerusalem (Dt 12).

Ang hustong pamaagi sa paghigugma sa Diyos mao ang paghimo ini nga matinudanon (Dt 13).

1 1 Mao kini ng mga pulong nga gisulti ni
Moises sa tibuok Israel, sa pikas tampi
sa Suba Jordan sa kamingawan sa Araba.
Nag-atubang sila sa Suf, tungatunga sa
Tofel, Labam, Haserot ug Dishab. 2 Gikan
sa Bukid Horeb ngadto sa Cades-Barne
naglakat sila sulod sa 11 ka adlaw latas sa
kabukiran sa Seir. 3 Sa unang adlaw, sa ika-
11 ka bulan, sa ika-40 ka tuig human sa
pagbiya nila sa Ehipto, gisugilon ni Moises
sa mga Israelita sa gisugo kanila ni
Yahweh.
4 Human mapildi nila si Sijon, hari sa
mga Amorreo, nga nagpuyo sa Jesbon, ug
si Og, hari sa Basan nga naghari sa Astarot
ug sa Edrei, 5 gisugdan pagpatin-aw ni
Moises kining balaora. Didto sila sa yuta sa
Moab, sa pikas bahin sa Jordan.

Unang pakigsulti ni Moises

• 6 Nag-ingon si Moises: "Si Yahweh nga
atong Diyos misulti kanako sa Bukid Ho-
reb: Taudtaod na kamong nakapuyo ni-
ining bukira. 7 Biyai kining dapita ug adto
kamo sa kabukiran sa mga Amorreo ug sa
kasikbit nga katawhan sa Araba, sa Kabu-
kiran, sa Kapatagan, sa Negueb ug sa ka-
baybayonan, sa yuta sa Canaan ug Leba-
non hangtod sa dakong Suba Eufrates.
8 Tan-awa ang yuta nga akong gitagana
alang kaninyo. Panag-iyaha kini ug puyo
kamo sa yuta nga gisaad ni Yahweh sa in-
yong kagikanan, kang Abraham, Isaac ug
Jacob ug sa tanan nilang kaliwat.
9 Giingnan ko kamo niadtong panahona:
kon ako lang, dili ako makapanubag kanin-
yong tanan. 10 Gipasanay kamo ni Yahweh
nga atong Diyos. Sama kamo kadaghan
karon sa mga bitoon sa kalangitan. 11 Si
Yahweh, ang Diyos sa inyong kagikanan
nagpadaghan kaninyo labaw sa kaliboan
ka pilo ug nanalangin kaninyo sumala sa
gisaad.
12 Sa akong kaugalingon, unsaon ko
man paghusay ang inyong mga problema
ug panagbingkil? 13 Pangitag mga lalaking
maalamon, hait og panabot ug nasinati sa
matag usa ninyo ka tribu. Itudlo ko silang
mga pangulo sa katawhan.
14 Mitubag kamo: 'Nindot ang imong
gipabuhat!' 15 Busa, gikan sa pangulo sa
inyong mga tribu nagpili akog maalamong
mga lalaki nga may kasinatian ug gitudlo
ko pagpangulo sa matag 1,000, 100, 50 ug
10, isip mga opisyal sa matag tribu. 16 Gi-
sugo ko ang mga maghuhukom: Atimana
ang mga panagbingkil sa inyong kaigsoo-
nan ug hukmi ang mga sumbong tali sa usa
ka Israelita ug sa igsoon, ug tali sa usa ka
Israelita ug sa mga langyaw nga nagpuyo
uban kaninyo.
17 Ayawg pahaylo kang bisag kinsa sa
inyong paghukom. Hinunoa, pareho mong
mamati sa kabos ug adunahan, sa gamha-
nan ug sa huyang. Ayawg kahadlok kang
bisag kinsa, kay anaa kamo sa lugar sa Di-
yos. Kon may kaso nga lisod kaayo alang
kaninyo, ari kanako; akoy moatiman niini.
18 Niadtong panahona gihan-ay ko ang
inyong buhaton.

Ang pag-alsa sa Cades

19 Sa kataposan, sa pagbiya nato sa Ho-
reb miagi ta sa lapad ug makalilisang nga
kamingawan nga atong nakita. Mipadulong
ta sa kabungtoran sa mga Amorreo suma-
la sa gisugo kanato ni Yahweh, ug sa pag-
abot nato sa Cades-Barne, 20 giingnan ko
kamo:
'Ania na ta sa bukid sa mga Amorreo
nga gihatag kanato ni Yahweh nga atong
Diyos. 21 Tan-awa, Israel, ang yuta nga gi-
hatag kaninyo ni Yahweh. Panag-iyaha ka-
nang yutaa nga gisaad sa inyong kagika-
nan. Ayawg kahadlok, ug pagmadasigon
kamo.'
22 Unya, kamong tanan nga nagkatigom
sa akong atubangan miingon: 'Labing
maayo nga magpadala kag pipila kanamo
sa pag-una, aron masusi nila ang yuta ug
maandam ang mga agianan padulong sa
syudad nga among adtoan.

• **1.**6 May kaugalingong mga balaod ang matag nasod. Bunga ni sa taas nga kasinatian ug sa pamalandong sa mga pangulo. Naumol ang mga balaod sa Israel ining paagiha, apan lahi ang kasinatian sa ubang nasod.

Sukad pa sa sinugdan nakasinati na ang Israel sa garbo isip gawasnong katawhan ug sa pag-puyo sa kaakohan isip katawhan sa Diyos. Sama sa nahitabo sa Exodo, ang giluwas sila sa Diyos aron alagaran siya.

Busa, isip pasiuna sa mga balaod sa Israel, gibutang sa tagsulat sa Deuteronomio sa baba ni Moises ang taas nga pakigpulong nga nagpahi-numdom sa Israel sa una nilang kasinatian. Kining unang mga ulohan wala mousab og hisgot sa pagbiya sa Ehipto, apan sa kinabuhi nila sa kamingawan, labi na sa nahitabo sa Cades, ang tubigang dapit sa habagatang Palestina, diin nagpabilin ang mga Israelita sulod sa "40 ka tuig".

Ang unang ulohan nagpahinumdom sa pagmugna sa mga maghuhukom: manunod sila ni Moises nga kanunayng naghisgot sa iyang awtoridad, isip unang magbabalaod sa katawhan sa Israel. Gihisgotan sab dinhi ang pag-alsa sa Cades: sa sinugdan pa sa kasaysayan naamgohan na sa Israel ang bugti sa pagsupak sa maalamong pamaagi sa Ginoo.

Ang ikatulo ug ikaupat nga ulohan naghisgot sa pag-abot nila sa Yuta sa Saad: Gidala sila ni Yahweh. Busa, tamdon ang iyang mga pulong kon buot silang magpadayon sa pagpuyo nga gawasnon sa ilang nasod.

23 Maayo kanang sugyota busa, nagpili
akog 12 ka tawo sa pundok, usa sa matag
tribu. 24 Milakat sila ug mitungas sa kabukir-
an nga nagtiniil hangtod sa pag-abot sa
Walog sa Parasan. 25 Didto nanguha silag
mga prutas nga gidala sa ilang pagbalik.
Gisuginlan kami nila sa ilang nakita. Mi-
ingon sila: Maayo kaayo ang yuta nga giha-
tag kanato ni Yahweh.
26 Bisan pa niana nagdumili kamo pag-
tungas sa kabukiran ug misupak sa kasu-
goan ni Yahweh. 27 Nagbagulbol kamo sa
inyong mga tolda: wala na makagusto ka-
namo si Yahweh. Gipabiya kami niya sa
Ehipto aron itugyan sa mga Amorreo nga
mopatay kanamong tanan. 28 Asa kami pa-
ingon? Nalisang kami sa gisugilon kanamo
sa mga sinugo: Ang katawhan nga nag-
puyo didto mas dagko ug tag-as kay kana-
mo. Dagko ang mga syudad ug gikotahan
sa tag-as nga paril. Nakakita kamig mga
higanti didto sama sa nangaging panahon.
29 Unya, miingon ako: Ayawg kalisang
ug ayaw silag kahadloki. 30 Si Yahweh nga
nagdala kaninyo, makig-away usab alang
kaninyo sama sa gibuhat niya sa Ehipto.
31 Nakita usab ninyo ang gibuhat niya sa
kamingawan diin gisapwang kamo sama
sa amahan nga nagdala sa anak hangtod
sa pag-abot nato dinhi.
32 Apan wala gihapon kamo mitoo kang
Yahweh nga atong Diyos, 33 nga nag-una
kaninyo sa tanan ninyong panaw ug nag-
tudlo ko asa kamo magkampo. Nagtultol
siya kaninyo pinaagi sa kalayo sa panahon
sa kagabhion ug sa panganod inigkaadlaw.
34 Sa pagkadungog ni Yahweh sa inyong
mga bagulbol nasuko siya ug nanumpa:
35 Walay usa niining kaliwatana nga masu-
pilon nga makakita sa tahom nga yuta nga
gisaad ko sa inyong kagikanan 36 gawas ni
Caleb, anak ni Jefone. Makakita siya ug
akong ihatag kaniya ug sa iyang mga anak
ang yuta nga iyang giagian, kay nagmati-
nud-anon siya sa pagsunod kang Yahweh.
37 Nasuko usab kanako si Yahweh tu-
ngod sa inyong kasaypanan. Miingon siya:
Bisag dili ka makasulod didto, 38 ang imong
luyoluyo nga si Josue, anak ni Nun, maka-
sulod. Dasiga siya paghatag kang Israel sa
iyang kabilin. 39 Ang imong mga anak ma-
kasulod: Akong ihatag kanila ang yuta.
Manag-iya sila niini bisag nahadlok kamo
nga mabiktima sila sa inyong kaaway.
40 Apan kamo, balik sa kamingawan, agi sa
Dagat nga Pula.
41 Inyo akong gitubag: 'Nakasala kami
batok kang Yahweh nga among Diyos. Ka-
ron, mangadto kami ug makig-away suma-
la sa iyang sugo.' Busa, ang matag usa mi-
kuha sa hinagiban ug nagtoo nga sayon
kaayo ang pagtungas sa kabukiran. 42 Apan
giingnan ako ni Yahweh: Ayaw silag pa-
adtoa aron pagpakiggubat, kay kon dili ako
mouban kanila, mabuntog sila sa kaaway.
43 Giingnan ko kamo niini, apan wala
kamo maminaw. Misupak kamo sa sugo ni
Yahweh ug nangadto sa kabukiran. 44 Unya,
gitagbo kamo sa mga Amorreo nga nagpu-
yo didto. Gihampak ug gigukod kamo nga
daw mga buyog gikan sa Seir ngadto sa
Jorma. 45 Ug mipauli kamo nga nagda-
ngoyngoy atubangan ni Yahweh. Dili na
siya buot mamati o maminaw sa inyong
tingog. 46 Busa, nagdugay kamo sa Cades.
Nasayod kamo sa gidugayon.

Latas sa kamingawan

2 1 Busa, mibalik ta ug miadto sa kami-
ngawan latas sa Pulang Dagat sumala
sa gisugo ni Yahweh. Nanglakaw ta libot sa
kabukiran sa Seir sulod sa taas nga pana-
hon.
2 Unya, miingon kanako si Yahweh:
3 'Dugay na kamong naglibutlibot niining
mga bukira. Karon panglakaw kamo sa
amihanan. 4 Sugoa ang katawhan: agi ka-
mo sa kayutaan sa inyong kaigsoonan, ang
mga anak ni Esau nga nagpuyo sa Seir.
Mahadlok sila, 5 apan ayaw kamog pang-
hagit, kay dili ako mohatag bisag gamayng
luna sa yuta nga inyong gibarogan. Hibaloi
nga gihatagan ko si Esau sa kabukiran sa
Seir isip iyang kabtangan. 6 Pamalit kamog
pagkaon ug tubig sa inyong salapi.' 7 Gi-
panalanginan ni Yahweh ang tanan ninyong
gibuhat. Nakig-uban siya kaninyo sa pag-
latas ninyo sa kamingawan. Giubanan
kamo ni Yahweh sulod sa 40 ka tuig ug wa-
lay nakulang kaninyo.
8 Busa, milatas ta sa yuta sa atong kaig-
soonan, ang mga anak ni Esau nga nagpu-
yo sa Seir ug misimang sa dalan sa Araba
padulong sa Elat ug Asion-Gaber subay sa
dalan padulong sa kamingawan sa Moab.
9 Unya, miingon kanako si Yahweh:
"Ayawg atakiha ug hagita ang Moab, kay
dili ako mohatag ninyo sa bisag usa sa
ilang kayutaan. Hibaw-i nga gikahatag ko
na ang Ar sa mga anak ni Lot isip ilang
kabtangan.
10 (Kaniadto nagpuyo didto ang mga
Emim, katawhang bantogan ug daghan,
tag-as sama sa Enakim. 11 Ug sama sa
Enakim nailhan nga mga higanti, apan gi-
tawag sila sa mga Moabita og Emim.
12 Nagpuyo usab didto ang mga Horeo sa
Seir, apan gipapahawa sila sa mga anak ni
Esau nga mipatay kanila unya, namuyo
sila sa maong dapit, sama sa gibuhat sa
Israel, sa yuta nga gipanag-iya nila hinatag
ni Yahweh.)
13 Karon tindog ug agi sa sapa sa
Zared." Unya, mibarog ta ug miagi sa sapa
sa Zared 14 ug nanglakaw sulod sa 38 ka
tuig gikan sa Cades-Barne hangtod sa pag-

labang nato sa sapa ug sa pagkahurot sa
tibuok kaliwatan sa mga lalaki nga may
igong idad pagpakig-away sumala sa giin-
gon ni Yahweh. 15 Bisan gani ang kamot ni
Yahweh mibatok kanila, gipamatay sila sa
kampo hangtod sa pagkapuo nilang tanan.
16 Dihang nangamatay silang tanan,
17 miingon kanako si Yahweh: 18 "Karong
adlawa agi kamo sa mga utlanan sa Moab
nga nag-atubang sa syudad sa Ar. 19 Mag-
kasugat kamo. Ayawg pakig-away ni pang-
hilabot kanila, kay dili ako mohatag kanin-
yo sa yuta sa mga Amonita. Hibaw-i nga
gikahatag ko na kanang yutaa sa mga
anak ni Lot."
20 (Kining yutaa gitawag usab og yuta sa
mga higanti nga nagpuyo dinhi kaniadto.
Gitawag sila sa mga Amonita og Zommim;
21 mga inila ug daghan; tag-as ug dagko
sama sa mga Enakim. Apan gilaglag sila ni
Yahweh pinaagi sa kamot sa mga Amonita.
Ug sa ilang dapit 22 gipapuyo ang mga
Amonita sama sa iyang gibuhat sa kataw-
han ni Esau nga nagpuyo sa Seir. Gilaglag
nila ang mga Horeo ug gipanag-iya ang
ilang yuta hangtod karon. 23 Mao usab ang
gihimo nila sa mga Heveo nga nagpuyo sa
mga kampo hangtod sa Gaza. Gipapahawa
sila sa mga Caftor nga mipatay kanila ug
mipuyo sa ilang dapit).
24 "Tindog ug pangadto sa sapa Arnon.
Tan-awa, gitug-yan ko sa inyong kamot si
Sijon, ang Amorreo, ang hari sa Jesbon,
ingon man ang iyang kayutaan. 25 Sugdi
karon dayon pag-ilog ang iyang yuta, ug
pakig-away kamo. Sa akong bahin, mosu-
god ako pagsilsil sa tibuok katawhan ubos
sa kalangitan sa kalisang, ug mahadlok sila
kaninyo. Mokurog sila inigkadungog sa in-
yong ngalan sama sa babayeng mag-ala-
nak. Mawad-an silag kaisog kon atubangon
na kamo."

Kadaogan batok ni Sijon ug Og

26 Gikan sa kamingawan sa Quedemot
nagpadala kog mga sulugoon kang Sijon,
ang hari sa Jesbon, uban niining mga pu-
long sa pakigdait: 27 "Moagi unta kami sa
inyong yuta subay sa dalan. Dili kami mo-
simang sa tuo o wala. 28 Baligyai kami, pa-
lihog, sa among makaon ug mainom. Un-
ya, paagia kami sa inyong yuta sama sa
gihimo sa mga anak ni Esau nga nagpuyo
sa Seir ug sa mga Moabita sa Ar, 29 hang-
tod nga moabot kami sa Jordan ug maka-
sulod sa yuta nga gihatag kanamo ni Yah-
weh, among Diyos."
30 Apan wala ta paagia ni Sijon, ang hari
sa Jesbon, sa iyang yuta. (Gipagahi ni Yah-
weh ang iyang ulo aron ikatugyan siya ka-
nato sa among Diyos).
31 Giingnan ako ni Yahweh: "Kinahang-
lang masayod ka nga nagsugod na ako
pagtugyan kaninyo si Sijon ug sa iyang ka-
yutaan. Sugdi ang pag-ilog niini. 32 Unya,
migawas si Sijon kuyog ang iyang kasun-
dalohan aron pagpakig-away kanato sa
Jasa. 33 Ug gitugyan siya ni Yahweh, atong
Diyos, sa atong kamot. Gipildi nato siya
uban sa iyang mga anak ug sa tibuok ka-
sundalohan. 34 Niadtong panahona giilog
nato ang tanan nilang syudad ug ato silang
gitunglo. Gipamatay nato ang tanang lu-
molupyo didto, kalalakin-an, kababayen-
an ug kabataan. Walay gibilin nga buhi,
35 gawas sa kahayopan ug ang mga sinak-
mit sa syudad nga atong nabihag.
36 Gikan sa Aroer, ang syudad daplin sa
sapa Arnon hangtod sa Galaad, walay ba-
langay o syudad nga wala nato mailog. Gi-
hatag kanato ni Yahweh, atong Diyos, ang
tanan 37 gawas sa yuta sa mga Amonita
nga wala nato tandoga, ang daplin sa Suba
Yaboc ug ang mga syudad sa kabungtoran;
sa ato pa, ang dili gipailog kanato ni
Yahweh, atong Diyos.

3 1 Sa pagbalik miagi ta sa laing dalan
padulong sa Basan. Si Og, ang hari sa
Basan, ug ang tanan niyang tawo migawas
aron pagpakigsangka kanato sa Edrei.
2 Unya, giingnan ako ni Yahweh: "Ayawg
kahadlok, kay itugyan ko siya sa imong
kamot uban sa katawhan ug sa yuta. Bu-
hata kaniya ang gibuhat nimo kang Sijon,
ang Amorreo, ang hari nga nagpuyo sa
Jesbon." 3 Gitugyan ni Yahweh sa atong
kamot si Og, ang hari sa Basan, ug ang ta-
nan niyang ginsakpan. Ug sa walay pihig,
gipatay nato sa espada ang matag usa.
4 Gipanag-iya nato ang tanang kayutaan
ug walay nakalingkawas ug gikuha ang 70
ka dakbayan: ang tibuok kayutaan sa
Argob, ang gingharian ni Og sa Basan.
5 May panalipod ang tanang syudad nga
habog nga mga paril ug kotang puthaw ga-
was sa kapid-ang kabalangayan sa kayu-
taan.
6 Nahurot sila paglaglag alang sa ka-
dungganan ni Yahweh, ug gipamatay sama
sa gihimo nato kang Sijon, ang hari sa
Jesbon. Atong gipapas ang tanang syudad
ug gidakop ang mga lalaki, babaye ug ka-
bataan. 7 Ang kahayopan ra ug ang sinak-
mit sa mga dakbayan ang wala nato unsaa
ug atong gibilin alang kanato. 8 Gipanag-
iya nato ang yuta nga gipuy-an sa duha ka
haring Amorreo, ang yuta unahan sa Jor-
dan, ang gikan sa sapa Arnon ngadto sa
Bukid Hermon. 9 (Ang Hermon gitawag og
Siryon sa taga Sidon, samtang gitawag
kinig Semir sa mga Amorreo). 10 Gisikop
nato ang tanang syudad sa kapatagan, ang
tanang yuta sa Galaad ug Basan hangtod
sa Selca ug Edrei, ang mga syudad sa
gingharian ni Og sa Basan.

11 (Si Og, hari sa Basan, kinaulahiang
nagpabilin nga buhi sa kaliwat sa mga hi-
ganti. Ang iyang katre nga puthaw nga
may upat ug tunga ka metro ang gitas-on
ug duha ang gilapdon, makita sa Rabba,
ang dakbayan sa mga Amonita.)
12 Unya, gipanag-iya nato ang maong
yuta. Akong gihatag sa mga tribu ni Ruben
ug Gad ang katunga sa Kabukiran sa Gi-
lead lakip ang ilang mga syudad sukad sa
Arnon. 13 Gihatag ko sa katunga sa tribu ni
Manases ang laing katunga sa gingharian
sa Gilead ug ang tibuok gingharian ni Og o
Basan uban ang tibuok kayutaan sa Argob.
Ang tibuok yuta sa Basan gitawag og yuta
sa mga higanti.
14 Si Jair, ang anak ni Manases mipa-
nag-iya sa tanang yuta sa Argob hangtod
sa mga utlanan sa Gesuri ug Maacati. Gi-
hatag niya ang iyang ngalan niining mga
syudara nga hangtod karon gitawag giha-
pog kabalangayan ni Jair.
15 Akong gihatag ang ubang yuta sa
Gilead kang Maquir. 16 Ug alang sa mga ba-
nay ni Ruben ug Gad gihatag ko ang kayu-
taan gikan sa Galaad hangtod sa sapa
Arnon (anaa sa kinatung-ang utlanan,
abay sa sapa) ug ngadto sa suba Yaboc
ang utlanan sa kayutaan sa mga anak ni
Ammon. 17 Kasikbit kini sa Araba sa may
kasadpan; ug sa may silangan sa Jordan,
gikan sa Queneret ngadto sa dagat sa ka-
mingawan nga nailhang Dagat-Asin sa ti-
ilan sa Bukid Pisga.
18 Unya, mihatag ako ining kasugoan:
'Gihatag kaninyo ni Yahweh, inyong Diyos
kining yutaa aron panag-iyahon. 19 Apan
ang inyo lang kababayen-an, kabataan ug
kahayopan, ang bagang kahayopan, ang
magpabilin sa mga syudad nga akong gi-
hatag. 20 Ang tanang lalaki nga kusgan
mag-atiman sa mga igsoong Israelita hang-
tod nga hatagan sila ni Yahweh og dapit
nga kapahulayan ingon nga gihatagan
kamo niya. Manag-iya usab sila sa yuta
nga akong ihatag kaninyo sa pikas daplin
sa Jordan. Unya, ang matag usa mobalik
sa kaugalingong kabilin nga akong giha-
tag.'
21 Misugo usab ako kang Josue: "Naka-
kita ka sa kaugalingong mata sa gibuhat ni
Yahweh sa duha ka hari. Buhata ang sama
niini sa mga gingharian nga imong adtoan.
22 Ayawg kahadlok, kay si Yahweh makig-
away alang kanimo."
23 Unya, akong gipangutana si Yahweh:
24 "Yahweh, akong Ginoo, gisugdan na ni-
mo pagpakita ang imong kahalangdon ug
ang gahom sa imong kamot. Unsang kla-
seha sa dios sa kalangitan ug sa yuta nga
makabuhat sama sa imong gibuhat? 25 Pa-
adtoa ako ug patan-awa nianang bililhong
yuta sa pikas daplin sa Jordan, kanang
kabukiran nga walay ikatandi, ingon man
sa Lebanon."
26 Apan tungod sa inyong sayop, gika-
suk-an ako ni Yahweh busa, wala ako pa-
matia. Giingnan ako niya: "Igo na, ayaw na
akog sultihi niana. 27 Hinunoa, tungas sa
tumoy sa Bukid Pisga. Gikan didto sud-
onga ang kasadpan ug amihanan, ang ha-
bagatan ug sidlakan. Makita mo ang yuta,
apan dili ka molabang sa Jordan. 28 Ihatag
ang kasugoan kang Josue. Dasiga ug ligo-
na siya, kay siyay modala niining mga
tawhana sa paglabang, ug moapud-apod
sa yuta nga imong nakita."
29 Unya, nagpabilin ta sa walog atbang
sa Bet-Peor.

Ang Balaod: tinuod nga kaalam

4 • 1 Karon, Israel, pamatia ang mga
lagda ug balaod nga akong itudlo
nga inyong sundon. Pamuyo, sulod
kamo ug panag-iya sa yuta nga giha-
tag kaninyo ni Yahweh, ang Diyos sa
inyong kagikanan.
2 Ayawg dugangi bisag unsa ang
akong gisugo kaninyo. Apan tumana
ang kasugoan ni Yahweh nga inyong
Diyos, sumala sa akong gisulti. 3 Naka-

• **4.**1 Nakakat-og pagtulon-an si Moises sa iyang kasinatian ug giawhag ta sa pagtuman sa balaod sa Diyos, ug pagbuka kanunay sa atong mata, kay *kamo nga nag-alagad ni Yahweh nga inyong Diyos buhi pa hangtod karon* samtang ang uban patay na. Taliwala sa daghang "patay," kinsay nagmasuk-anon hangtod sa pagpinatyanay dinhi sa kalibotan, ang matoohon nagpadayong buhi. *Ug may nasod ba nga ingon kadako sama sa atoa*…(b. 8)

Apan may mga higayon sa kinabuhi nga kusog ang tintasyon pagsalikway sa balaod sa Diyos. Kon maato ang kalipay, ang matuod makit-an lang sa pagtuman sa balaod sa Diyos, ug ang kasinatian makatug-an ini: busa, *ayawg dugangi bisag unsa ang akong gisugo.*

…*may nasod ba*…(b. 7) Ang mga diosdios mga higalang mini, bunga lang sa atong huna-huna ug handuraw: sayon silang duladulaan ug manihoon sumala sa atong gusto ug kapritso ug sa kaugalingon tang mga laraw. Apan nia sa atong taliwala ang Diyos uban sa iyang misteryo; duol, apan layo. Bisag dili siya makita, masinati siya uban sa kasigurohan nga uban ug diha niya, wala tay kabalak-an.

Ang tibuok Biblia gipasukad kanunay sa tawhanong kasinatian ingon man sa kasinatian nila sa Diyos nga nangilabot sa kasaysayan.

Busa, pag-amping…(b. 9) Tinuod nga ang istorya ni Moises nasulat human molabay ang kapid-an ka siglo. May daghang hitabo sa mga Israelita sa kamingawan nga kasugiran na.

kita kamo sa kaugalingong mata sa
gibuhat ni Yahweh kang Baal-Peor ug
sa nag-alagad kaniya. Gilaglag sila ni
Yahweh. 4 Apan kamong nag-alagad
kang Yahweh, inyong Diyos, buhi pa
hangtod karon.
5 Tan-awa, sumala sa gisugo kana-
ko ni Yahweh, akong Diyos, gitudloan
ko kamo sa mga lagda ug balaod nga
himoon ninyo sa yuta nga inyong puy-
an ug panag-iyahon. 6 Kon magmat-
ngon ug magbuhat kamo niini, isipon
kamo sa ubang tawo nga maalamon
ug makinaadmanon. Kon masayod na
sila niining mga balaora, moingon sila:
"Walay mga tawo nga sama kamaala-
mon o kamakinaadmanon niining da-
kong nasod." 7 Sa pagkatinuod, may
nasod ba nga ingon kagamhanan sa
atoa, kansang diyos suod kaayo nila
sama ni Yahweh kon magtawag na ta
Kaniya? 8 Ug may nasod ba nga sama
kadako sa atoa kansang mga lagda ug
balaod ingon kamakiangayon niining
Balaora nga akong gihatag karong ad-
lawa?
9 Busa, pag-amping ug pagmat-
ngon pag-ayo. Ayawg kalimti ang na-
kita ninyo sa mata. Ayaw kinig wad-a
sa kasingkasing, hinuon itudlo sa mga
anak ug sa mga anak sa inyong mga
anak.

• 10 Diha kamo sa atubangan ni
Yahweh sa Bungtod Horeb sa pag-
ingon niya: "Pundoka ang mga tawo
sa akong atubangan aron pagpamati
sa akong mga pulong. Sa ingon, ma-
taha sila kanako samtang dinhi sila
nagpuyo. Itudlo kanila kining mga
pulonga sa ilang mga anak."
11 Unya, miduol kamo ug mibarog
sa tiilan sa bungtod. Nagdilaab kini sa
kasiga nga misangko sa langit taliwala
sa bagang dag-om ug ngiob nga pan-
ganod. 12 Misulti kaninyo si Yahweh

Apan ang kasugiran bahin sa manna, sa panganod, ug ang paglabang sa dagat dili unta mamugna kon wala pa masinati sa katilingbang Israelita ang gahom ug ang maamomahong kamot sa Diyos ining mga hitaboa.

Daghan ang higayon kanus-a nasinati ang Diyos sa mga yanong hitabo sa kinabuhi. Bisag walay pagduhaduha, lisod ang pagpadayag ini sa hingpit, kay tingale nalimtan na ang mga detalye busa, mas sayon alang nila ang pagasoy ini sa katingalahang paagi aron pagpaila nga mga buhat ni sa Diyos.

Kon ang mobasa sa Biblia walay pagtoo makahunahuna dayon siya nga ang mga katingalahan bunga lang sa hunahuna sa karaang mga tawo. Apan alang sa may pagtoo sa presensya sa Diyos dinhi sa kalibotan, sayon ra ang pagsabot nganong mitoo ang Israel nga gigamit sa Diyos kining mga butanga.

Kon walay tinuod nga pagpangilabot sa Diyos sa maong mga hitabo, maingon nato nga ang Biblia nagpadayag lang sa mga gitoohan sa katawhan nga nag-ila sa kamot sa Diyos sa mga yanong hitabo ug sa pagdawat nga ang mga "pulong sa Diyos" sabton nga panghunahuna sa mga propeta imbis gikan sa Diyos. Apan katingalahan kaayo nga ang maong paghanduraw nakamugna hinuog dagko nga kalihokang relihiyoso lakip ang mga espirituhanon ug kultural nga mga aspekto nga nakahimog dagkong kausaban sa dagan sa kasaysayan sa katawhan sulod sa malingkawasong panglantaw.

• 10. Gihinumdoman ni Moises ang kasinatian sa Sinai (nga gitawag sab og Horeb), kay ang tinuod nga pagtoo nagsukad man sa tawhanong kasinatian. Sa paglig-on ni Pablo sa Kristyanos nga nabugnaw sa ilang pagtoo, nagpahinumdom siya sa talagsaong kasinatian dihang nagpasakop sila sa Simbahan (Gal 3:1; Heb 12:18).

Nakabati mo...(b. 12) Tan-awa ang gipakitang kalainan tali sa *nakita* ug *nabati:* makita sab nato dinhi ang kalainan tali sa mining pagsimba ug sa tinuod nga pagtoo.

Sa mining pagsimba nagmugna ang tawo sa kaugalingong mga diosdios (sama sa bahandi, gahom ug kabantog) sumala sa *kaugalingong paagi pagtan-aw* ug pagsabot sa kahulogan sa kinabuhi. Nagdibuho siya sa kaugalingong mga dios ug nagmugnag kamatuoran sumala sa iyang gusto, nga nagtan-aw lang sa makita, mapuslan dayon, makalipay ug mapahimuslan.

Apan ang tinuod nga pagtoo nakagamot kanunay sa *pulong nga nabati* (Rom 10:14-17). Bulahan ang mitoo bisag wala makakita! Nagtoo ta sa kamatuoran nga gipaambit kanato sa katawhan sa Diyos, ang Simbahan. Bisag dunay miangkon nga gitugahan sila sa Diyos, dili sila angayng toohan gawas kon gipasaligan sa representanti sa katawhan nga may awtoridad pag-ingon nga gikan ni sa Diyos.

...*larawan*...(b. 16) Mibalik na sab ta sa dili paghimog larawan sa Diyos. Basaha ang komentaryo sa Ex 20:4. Gidili ang paghimog larawan sa adlaw, o sa pangulo o sa simbolo sa nasod o sa pundok nga gipakaginoo, kay walay butang nga gihimo sa tawo nga matawag nga balaan kondili, ang gihimo lang sa Diyos. Gidili sab ang paghimog larawan sa

gikan sa taliwala sa kalayo. Nakabati
kamo sa tingog, apan wala kamoy
nakita. Tingog lang ang nadungog.
13 Misulti si Yahweh aron masayran
ninyo ang iyang Kasabotan. Dinhi
nagmando siya sa pagtuman sa 10 ka
sugo nga gisulat niya sa duha ka pa-
pan nga bato. 14 Ug ako, gisugo ako
sa pagtudlo kaninyo sa mga lagda ug
balaod nga pagabuhaton sa yuta nga
inyong panag-iyahon.

15 Hunahunaa pag-ayo unsay in-
yong buhaton. Wala kamoy nakita sa
pagsulti ninyo kang Yahweh sa Bung-
tod Horeb taliwala sa kalayo. 16 Busa,
ayawg dinaotan: ayaw paghimog lara-
wan o diyosdiyos nga kinulit sa hulag-
way sa lalaki o babaye, 17 o sa bisag
unsang mananap nga nagpuyo sa
yuta; sa bisag unsang matang sa lang-
gam nga naglupadlupad sa kahitas-an
18 o sa bisag unsang binuhat nga bug-
nawg dugo nga nagkamang sa yuta, o
sa bisag unsang isda nga nagpuyo sa
tubig ubos sa yuta. 19 Inigtan-aw ninyo
sa kalangitan ug makita ang adlaw,
ang bulan, ang mga bitoon, ug ang
tanang binuhat sa kahitas-an, ayawg
yukbo aron pagsimba ug pag-alagad
niini nga daw diyos. 20 Si Yahweh, in-
yong Diyos, naghiklin niini alang sa
ubang tawo. Apan gipili kamo niya ug
gidala gikan sa nagkalayong hudno,
ang Ehipto, aron mahimo kamong
iyang katawhan. Ingon kamo niana
karon.

21 Tungod kaninyo si Yahweh nasu-
ko kanako ug nanumpa nga dili ako
makalabang sa Jordan ni makasulod
sa tahom nga yuta nga iyang gihatag
isip kabilin. 22 Mamatay ako dinhi nga
dili makalabang sa Jordan. Apan mo-
labang kamo ug manag-iya anang ta-
hom nga yuta. 23 Busa, pag-amping
nga dili kamo malimot sa Kasabotan
nga gihimo ni Yahweh uban kaninyo.
Ayawg himo bisag unsang matang sa
diyosdiyos, sumala sa gisugo ni Yah-
weh. 24 Hibaloi nga si Yahweh, inyong
Diyos, kalayo nga molamon. Abug-
hoan siya.

• 25 Kon anaay mga anak o apo ka-
mo ug matigulang na sa maong yuta,
ayaw pagdinaotan pinaagi sa pag-
baton og mga diyosdiyos ug ayawg
pakasuk-a si Yahweh. Kon inyo Si-
yang suk-on, mamatay kamo sa yuta
nga mainyo unta human sa pagtabok
sa Jordan. 26 Ang langit ug yuta saksi
sa akong pahimatngon: mangalaglag
kamong tanan.

27 Patibulaagon kamo ni Yahweh
tipon sa katawhan. Dyotay ra kaninyo
ang mahibilin sa mga nasod diin dad-
on kamo ni Yahweh. 28 Mapugos kamo
pag-alagad didto sa ilang mga diyos
nga hinimo sa kamot sa mga tawo;
mga diyos nga kahoy ug bato nga dili
makakita ni makadungog, ni mokaon
o mobati. 29 Didto mangita kamo kang
Yahweh, inyong Diyos. Makaplagan
siya kon mangita kamo kaniya sa
tibuok kasingkasing ug kalag. 30 Kon
mahitabo kini sa kataposang mga
adlaw, mobalik kamo kang Yahweh ug
makadungog sa iyang tingog taliwala
sa mga kabalaka. 31 Kay si Yahweh,
inyong Diyos, maluloy-on. Dili siya
mosalikway, ni molaglag kaninyong

Diyos, kay Balaan man siya, sa ato pa, dili sama sa bisag unsa nga gihunahuna o gihanduraw sa tawo.

Ayawg yukbo...(b. 19) Tataw kaayo nga sa atong panahon dyotay na lang ang nagbansayg susama ini. Apan ang pagsimba sama ra sa pagtahan sa kaugalingon nga gihimo sa daghan gihapon nga nag-alagad sa politikanhong mga diosdios ingon man sa kalibotanong mga idolo sa bahandi ug negosyo. Naghalad sila sa tibuok kinabuhi alang ini ug wala lang damha nga gipakadios ni.

• 25. Kining mga tudlinga nagpahinumdom sa sugilanon sa Maluloy-ong Amahan (Lc 15). Kay ang Israel man ang pinili nga katawhan, dako silag tulubagon. Ang yuta gasa kanila sa Diyos. Kon mobiya sila, mawala ang yuta. Ang mga Israelita nagpuyo sumala sa Unang Kasabotan sa Sinai ug nagpaabot og materyal nga mga gasa, kauswagan, yuta ug kalinaw gikan sa Diyos. Ang natagamtaman nila mao ang pagkabihag: gitalikdan nila ang nindot nga yuta. Apan uban gihapon kining saara: *Didto, mangita mo ni Yahweh nga inyong Diyos.*

tanan, ni malimot sa Kasabotan nga
gipanumpaan niya sa inyong kagika-
nan.

Pinili sa Diyos

• 32 Pangutana mo bahin sa pana-
hon nga milabay. Pagpakisayod sa ad-
law nga ang Diyos nagbuhat sa tawo
dinhi sa kalibotan. Pangutana gikan sa
pikas bahin sa kalibotan ngadto sa
lain: May sama ba niini ka katinga-
lahan? 33 May sama ba niini nga na-
dungog kaniadto? May katawhan ba
nga nagpabiling buhi human maka-
dungog, ingon kaninyo, sa tingog sa
Diyos nga buhi nga nagsulti taliwala
sa kalayo?
34 Wala pay Diyos nga migawas
aron pagpangitag katawhan ug miku-
ha niini gikan sa ubang katawhan pi-
naagi sa gahom, sa mga pagsulay ug
timailhan; pinaagi sa mga katingala-
han ug gubat, uban sa kusgang kamot
ug sa binakyawng bukton. Wala pay
sama kamakalilisang sa nahimo ni
Yahweh alang kaninyo didto sa Ehipto
nga nakita ninyo sa kaugalingong
mata.
35 Nakakita ug nasayod kamo nga
si Yahweh Diyos ug walay lain gawas
kaniya. 36 Gipadungog kamo sa iyang
tingog gikan sa langit aron mataha
kamo. Nakakita kamog dakong kala-
yo sa yuta ug taliwala sa kalayo na-
dungog ang iyang mga pulong. 37 Tu-
ngod sa gugma alang sa inyong kagi-
kanan, gipili niya ang nagsunod nga
kaliwatan, ug gipagawas kamo sa
Ehipto uban sa iyang panabang ug
gahom. 38 Gipapahawa niya ang mga
tawo nga labaw kadaghan ug kakus-
gan kay kaninyo ug gipapuyo kamo
sa ilang yuta. Gihatag kini karon isip
kabilin. 39 Busa, hibaloi ug toohi nga si
Yahweh ray Diyos sa langit ug sa yuta.
Walay lain.
40 Matngoni ang mga balaod ug ka-
sugoan nga akong gihatag karong ad-
lawa, ug mabulahan kamo ingon man
ang inyong kabataan. Busa, makapu-
yo kamog dugay sa yuta nga gihatag
kaninyo ni Yahweh nga inyong Diyos
hangtod sa kahangtoran.

Ikaduhang pahayag ni Moises

• 41 Si Moises naggahin og tulo ka dak-
bayan sa pikas kilid sa Jordan, 42 sa may
sidlakan, nga kadangpan sa makapatay sa
silingan nga dili tinuyo ug dili kaaway. Mo-
dangop siya sa usa niining mga dakbayana
aron maluwas.
43 Kini ang mga dakbayan: Basar, ang
patag sa kamingawan alang sa banay ni
Ruben, Ramot sa Galaad alang sa banay ni
Gad, ug Golan sa Basan alang sa banay ni
Manases.
44 Mao kini ang Balaod nga gihatag ni
Moises sa mga anak ni Israel; 45 ang kasu-
goan, mga lagda ug balaod nga gipahayag
ni Moises sa mga anak ni Israel sa pagbiya
sa Ehipto, 46 sa pikas bahin sa Jordan, sa
walog atbang sa Beth-Peor sa yuta ni Sijon,
ang hari sa mga Amorreo. Si Sijon nga
nagpuyo sa Jesbon gibuntog ni Moises ug
sa mga anak ni Israel human sa pagbiya
nila sa Ehipto. 47 Gipanag-iya nila ang yuta.
Mao usab ang gibuhat nila kang Og, ang
hari sa Basan. Ang duha ka Amorreong
hari nagmando sa silangan sa Jordan.
48 Gikan sa Aroer hangtod sa utlanan sa
sapa Arnon, ngadto sa bungtod Sirion nga
gitawag usab og Hermon – 49 ang tibuok
patag sa silangan sa Jordan hangtod sa
Patayng Dagat sa tiilan sa Bungtod Pisga.

Ang 10 ka Sugo

5 1 Gitigom ni Moises ang tibuok Israel ug
giingnan: "Pamati, Israel, sa mga ba-
laod ug lagda nga akong itudlo karong ad-

• 32. ...*sama kamakalilisang*...(b. 34). Tanawa ang katin-awan sa 4:9.
Daghan ang naghunahuna nga ang Biblia nagtudlo lang sa "pagtoo sa Diyos". Kining pamahayaga nakalibog pag-ayo. Ang Biblia wala magtudlo sa pagtoo nga dunay Diyos o nga ang Diyos makagagahom o nga motabang nato ang Diyos kondili, nga ang Diyos nagpili sa Israel alang sa talagsaong misyon sa kalibotan; nga usa ra ang Diyos ug nga ang Israel lahi sa tanang kanasoran.

• 41. Dinhi nagsugod ang ikaduhang "pahayag ni Moises".
Ang ulohan 5:1-22, ang 10 ka Sugo, gipadayag sa ikaduhang higayon nga kaangid kaayo sa Ex 20:2.
Ang 5:23-31, naghatag og gibug-aton sa kabubut-on sa Diyos pagpangitag tawo nga moatubang niya sa ngalan sa katawhan. Ang himaya ni Moises naa sa iyang pagkatigpataliwala o pagkatinugyanan sa Israel.
Ang 5:29 nagpakita nga ang katuyoan sa

lawa. Sabta ug matngoni kini aron inyong
masunod. 2 Si Yahweh, atong Diyos, naghi-
mog kasabotan uban kanato didto sa
Horeb. Ang iyang kasabotan 3 dili alang ra
sa atong kagikanan kon dili, kanatong ta-
nan. 4 Nakig-atubang siya aron pagpakig-
sulti kanato taliwala sa kalayo didto sa bu-
kid. 5 Ug akoy nagpataliwala tali kang
Yahweh ug kaninyo aron makapalanog ako
sa Iyang mga pulong, kay dili man kamo
makatungas sa bukid tungod sa kahadlok
sa dakong kalayo. Kini ang Iyang mga
Pulong:
6 Ako si Yahweh, inyong Diyos nga nag-
pagawas kaninyo sa yuta sa Ehipto, ang
balay sa kaulipunan, 7 busa, ayaw pagba-
ton og laing mga diyos sa akong atuba-
ngan. 8 Ayaw paghupot og mga diyosdiyos:
ayaw paghimog hulagway sa mga butang
sa langit o sa yuta, o sa katubigan ilalom sa
yuta. 9 Ayawg luhod sa ilang atubangan ug
ampo kanila, kay ako, si Yahweh, abugho-
an ninyong Diyos. Nagsilot ako hangtod sa
ikatulo ug ikaupat nga kaliwat tungod sa
kadaotan sa ilang kagikanan nga nasilag
kanako. 10 Apan maluloy-on ako sa ika ka-
liboan ka kaliwatan sa nahigugma kanako
ug nagtuman sa akong mga sugo.
11 Ayawg gamita ang ngalan ni Yahweh
nga inyong Diyos sa pasipala, kay silotan
ni Yahweh ang nagpasipala sa iyang nga-
lan.
12 Ampingi ang pagbalaan sa Adlaw sa
Pahulay sumala sa gisugo ni Yahweh nga
inyong Diyos. 13 May unom ka adlaw alang
sa inyong buluhaton. 14 Apan ang ikapito,
Adlaw sa Pahulay, agig pasidungog kang
Yahweh nga inyong Diyos. Ayawg buhat
bisag unsa, kamo o ang inyong anak o su-
lugoon o ang inyong asno o bisag unsa sa
inyong kahayopan. Bisan ang langyaw nga
nagpuyo sa inyong yuta dili makatrabaho.
Mopahulay usab ang sulugoon sama ka-
ninyo. 15 Hinumdomi nga naulipon kamo sa
yuta sa Ehipto diin si Yahweh, inyong Di-
yos, nagpagawas kaninyo sa gamhanang
kamot ug binakyawng bukton. Tungod ni-
ini, si Yahweh, inyong Diyos, nagsugo ka-
ninyo sa pagpasidungog sa adlaw sa pahu-
lay.
16 Tahora ang ginikanan sumala sa gi-
sugo ni Yahweh nga inyong Diyos ug mag-
puyo kamo sa dugay nga panahon ug ma-
himong gamhanan sa yuta nga gihatag ka-
ninyo ni Yahweh, inyong Diyos.
17 Ayaw pagpatay.
18 Ayaw panapaw.
19 Ayaw pangawat.
20 Ayaw saksig bakak batok sa silingan.
21 Ayawg tinguhaa ang asawa sa imong
silingan. Ayawg kaibog sa balay sa imong
silingan, o sa iyang uma, sulugoon, baka,
asno, o sa bisag unsang iyaha. 22 Mga pu-
long kini nga gisulti ni Yahweh sa nagtigom
nga katilingban sa bukid dihang misulti
siya taliwala sa kalayo ug sa bagang pa-
nganod. Mao ra kini ang iyang gisulti ug gi-
sulat sa duha ka papan nga bato ug giha-
tag kanako. 23 Nakadungog kamo sa ti-
ngog taliwala sa kangitngit samtang nag-
padayon pagsanag ang bukid. Unya, ang
tanang pangulo sa mga tribu uban sa mga
magulang mialirong kanako 24 ug miingon:
'Tan-awa, si Yahweh, atong Diyos, nagpa-
kita kanato sa Iyang himaya ug kabanto-
gan. Nadungog nato ang Iyang tingog tali-
wala sa kalayo. Nasayod ta karon nga ang
pulong ni Yahweh kinabuhi alang sa tawo.
25 Mangamatay gihapon ta nga lamyon ni-
ining makalilisang nga kalayo kon dili ma-
mati sa tingog ni Yahweh, atong Diyos.
26 Kinsay makapabiling buhi human maka-
dungog sa tingog sa buhing Diyos nga mi-
sulti taliwala sa kalayo sama sa iyang gi-
buhat karon? 27 Mas maayo pag magpa-
duol ka aron pagpamati sa isulti ni Yahweh,
atong Diyos. Unya, suginli kami aron
among masunod.'
28 Si Yahweh nakadungog sa inyong
mga pulong ug miingon: "Nakadungog ako
sa giingon niining mga tawhana ug maayo
silang manulti. 29 Magbaton unta sila sa sa-
mang diwa, mataha unta kanako ug mag-
matngon sa tanan kong kasugoan sa
ingon, magmabungahon kamo ug ang in-
yong mga anak sa tanang panahon. 30 Tin-
dog ug pabalika sila sa mga tolda sa uma.
31 Apan ikaw, pabilin uban kanako, kay
tudloan ko ikaw sa tanang kasugoan, mga
lagda ug balaod nga imong itudlo aron sun-
don nila sa yuta nga akong ihatag ug ilang
panag-iyahon."
32 Busa, ampingi ug atimana ninyo ang
mga butang nga gisugo kanato ni Yahweh.
Ayawg lingi sa tuo o wala. 33 Subaya ang ti-
buok agianan nga gilatid kaninyo ni Yah-
weh. Mabuhi kamo ug magmalipayon. Mo-
puyo kamo sa dugay nga panahon sa yuta
nga inyong buntogon.

Pamati Israel: Usa ra si Yahweh

6 • 1 Kini ang kasugoan, mga lagda
ug balaod nga gipatudlo ni Yah-
weh, inyong Diyos aron sundon sa
yuta nga inyong mapanag-iya. 2 Ka-
hadloki si Yahweh. Ampingi sa tanang

Balaod sa Diyos mao nga magmalipayon ta. Sa maong paagi gipadayag ang amahanong gugma sa Diyos.

• **6.**1. *Pamati Israel*...(b.3) Credo ni sa mga Judio nga gilitok matag adlaw. Gilakbitan sab ni Jesus kining tekstoha dihang gipangutana

adlaw sa kinabuhi ang mga sugo ug
lagda niya nga akong gitudlo karong
adlawa. Ingon man ang mga anak ug
ang mga anak sa inyong mga anak
aron modugay ang ilang kinabuhi.
3 Nan, pamati, Israel, matngoni ug
sunda kining kasugoana. Kon himoon
kini magmabungahon kamo ug mosa-
nay niining yutaa diin nagdagayday
ang gatas ug dugos sumala sa gisaad
ni Yahweh, ang Diyos sa inyong kagi-
kanan.
4 Pamati, Israel: Usa ra si Yahweh,
atong Diyos. 5 Higugmaa Siya sa ti-
buok kasingkasing, sa tibuok kalag ug
sa tibuok kusog. 6 Isilsil sa inyong
kasingkasing ang mga sugo nga
akong gihatag karong adlawa. 7 Ibalik-
balik kini pagpabati sa inyong mga
anak. Sultihi sila niini sa balay, sa
panaw, sa pagpanghigda o pagpama-
ngon; 8 ipatik sa kamot nga daw ilha-
nan, ug ampingi kanunay sa inyong
atubangan. 9 Unya, ikulit sa mga haligi
sa pultahan ug sa mga ganghaan sa
dakbayan.
10 Ayawg kalimti si Yahweh nga mi-
dala kaninyo sa yuta nga gisaad niya
sa inyong kagikanan: si Abraham,
Isaac ug Jacob. Kay hatagan kamo
niyag dagko ug mauswagong dakba-
yan nga wala ninyo tukora; 11 mga ba-
lay nga puno sa mga butang nga wala
ninyo hagoi; mga atabay nga wala
ninyo kalota ug parasan ug kaolibo-
han nga wala ninyo itanom. Busa, kon
mangaon kamo ug mabusog, 12 ayawg
kalimti si Yahweh nga nagdala ka-
ninyo gikan sa Ehipto diin naulipon
kamo. 13 Kahadloki si Yahweh, inyong
Diyos; alagari siya ug sangpita ang
Iyang Ngalan kon gikinahanglang ma-
numpa kamo.
14 Ayawg sunod sa ubang diyos.
Ayawg alagad sa bisag unsang mga
diyosdiyos sa mga nasod nga naglibot
kaninyo, 15 kay abughoan ang inyong
Diyos sa taliwala ninyo. Kon mosilaob
Siya sa kasuko, mahanaw kamo iba-
baw sa yuta. 16 Ayawg sulayi si Yah-
weh, inyong Diyos sama sa gibuhat
ninyo sa Massa.
17 Matngoni ang kasugoan, ang mga
balaod ug lagda ni Yahweh. 18 Buhata
ang tarong ug maayo sa mga mata ni
Yahweh aron malipay kamo ug maka-
panag-iya sa yutang tahom nga gi-
saad niya sa inyong kagikanan. 19 Ihatag kini human mabuntog niya ang inyong kaaway.

• 20 Kon mangutana ang anak: Unsa ang
kasugoan, mga balaod ug lagda ni Yah-
weh? 21 Tubaga sila: Mga ulipon kami ni
Paraon, apan gilingkawas kami ni Yahweh
sa Ehipto sa dagko niyang mga buhat.
22 Nakakita kami sa gamhanan ug katinga-
lahang mga butang ug hitabo nga makalili-
sang ug talagsaon nga gipahamtang niya
batok kang Paraon ug sa iyang katawhan.
23 Gikuha kami aron dad-on sa yuta nga
gisaad niya sa atong kagikanan. 24 Nag-
mando si Yahweh sa pagtuman sa tanang
kasugoan, ug pagbaton og kahadlok sa
atong Diyos. 25 Tungod niini, malipayon ta
ug buhi hangtod karon. Mahingpit ta sa

---

siyag unsay labing importanti sa kasugoan. Basaha ang Mc 12:29 ug ang komentaryo.

Higugmaa si...(b. 5) Niadtong panahona ang paghigugma sa Diyos may kinaugalingong panglantaw. Nagtoo ang Israel nga pinaagi sa paghigugma sa Diyos nga nagpili nila, naa sila sa hustong dalan, ug nga ang Diyos mohatag og kalinaw ug materyal nga kauswagan.

Isilsil...(b. 6) Puy-i ni sa inyong kinabuhi aron sa kanunay masumbanan ni sa inyong paghukom ug pagpuyo.

Ibalikbalik...(b. 7) Kay duna moy tulubagon sa ilang pagtoo.

Ipatik sa...(b. 8) himoa kining balaora nga sukaranan sa inyong paglihok.

Ampingi kanunay...(b. 8) aron mahinumdom sa dili pa mohimog kalapasan.

Ikulit ni...(b. 9) himoa ang balaod nga sumbanan sa ekonomikanhon ug katilingbanon ninyong kinabuhi.

...kay ang inyong...(b. 15) basaha ang Ex 20:5.

...mangaon...(b. 11-12) Ang katawhan sa modernong panahon morag nalimot na ini, mga tinugyanan sa sensya, sa teknolohiya ug sa kalibotan. Ug ang mas grabi pa, nga nagpatuyang sa kaugalingon aron pagkontrolar sa tibuok kalibotan.

• 20. Nagsaulog ang mga Israelita sa Paskuwa matag tuig. Ang matag pamilya nagsaulog ini pinaagi sa relihiyosong kombira. Kon nag-alirong na sila sa lamesa, ang anak mangutana sa amahan: "Tay, unsay kahulo-

lyang atubangan kon magmatngon ug mo-
sunod ta niining kasugoana sumala sa
iyang gisulti.

7 1 Sa dihang gidala na kamo ni Yahweh,
inyong Diyos, sa yuta nga inyong pa-
dulngan ug buntogon; sa pag-abog niya sa
inyong atubangan sa daghang katawhan –
ang mga Heteo, Gergaseo, Amorreo; ang
mga Kananeo, Pereseo, Jeveo, ug ang mga
Jebuseo, pito ka nasod nga labaw kadag-
han ug kamakagagahom kay kaninyo, 2 sa
pagtugyan kanila sa inyong kamot, bunto-
ga ninyo sila, ug kinahanglan papason
ninyo silang tanan.
3 Ayaw himog kasabotan uban kanila ug
ayaw silag kaluy-i. 4 Ayawg minyo ug
ayawg itugyan ang inyong anak nga baba-
ye sa ilang anak nga lalaki, o ipaasawa ang
ilang anak sa inyong anak, kay daldalon
sila sa pagbiya kanako, ug pagsimba sa
mga diyosdiyos nga makapasilaob sa ka-
suko ni Yahweh batok kaninyo. Unya, lag-
lagon kamo. 5 Hinunoa, buhata kini: Gub-a
ang ilang mga alampoanan ug dugmoka
ang mga larawan. Gun-oba ang balaang
mga haligi ug sunoga ang mga diyosdiyos.

Gigantihan ang magtotoo

6 Katawhan kamo nga gihalad kang
Yahweh, inyong Diyos. Gipili kamo
niya sa tanang katawhan sa kalibotan
aron mahimong iyahang katawhan.
7 Si Yahweh nakighiusa ug nagpili ka-
ninyo dili tungod sa gidaghanon (kay
kamoy dyotay lamang). 8 Hinuon, gi-
pili kamo tungod sa gugma ug sa pag-
tuman sa panumpa nga gihimo niya
sa inyong kakgikanan. Busa, pinaagi
sa kusgang kamot gilingkawas kamo
ni Yahweh sa pagkaulipon sa Ehipto,
sa gahom ni Paraon.
9 Hibaloi nga si Yahweh, inyong Di-
yos, matinud-anon ug buotan. Gitu-
man niya ang kasabotan ug motunhay
ang lyang gugma sa ikakaliboan ka
kaliwatan sa nahigugma kaniya ug
nagtuman sa iyang mga sugo. 10 Apan
silotan ang nasilag kaniya. Dili siya
maglangan pagbalos.
11 Busa, tumana ang kasugoan, ang
mga lagda ug balaod nga karong ad-
lawa akong gisugo kaninyo. 12 Kon in-
yong matngonan kining mga lagdaa,
batonan ug sundon, magmatinud-anon
si Yahweh sa kasabotan ug mopakita
sa gugma nga gisaad niya sa inyong
kagikanan.
13 Higugmaon, panalanginan ug pa-
sanayon kamo.
Panalanginan kamo og daghang
anak ug padaghanon ang inyong abot:
trigo, bino ug lana; pasanayon ang
itoy sa inyong baka ug karnero sa
yuta nga gisaad niya sa inyong kagi-
kanan ug ihatag kaninyo.
14 Mabulahan kamo labaw sa ta-
nang tawo. Walay tawo, lalaki o baba-
ye, o kahayopan nga dili makapanga-
nak. 15 Wagtangon ni Yahweh ang in-
yong balatian. Dili Niya ipahamtang
ang katalagman nga nahiagoman
ninyo sa Ehipto, apan ipahamtang sa
nasilag kaninyo.
16 Busa, laglaga ang tanan nga itug-
yan ni Yahweh, inyong Diyos, sa
inyong gahom. Ayaw silag kaloy-i ug
ayawg alagari ang ilang diyosdiyos,
kay mahimo kining lit-ag alang ka-
ninyo.
17 Tingalig makaingon kamo sa inyong
kasingkasing: "Kining mga nasora mas
daghan pa kay kanamo, unsaon man namo
pagpapahawa kanila?" 18 Ayawg kahadlok.
Hinumdomi ang gihimo ni Yahweh, inyong
Diyos, kang Paraon ug sa mga Ehipto-
hanon; 19 ang makalilisang nga mga pag-

---

gan ining atong gibuhat?" Motubag ang ama-
han sa pag-ingon: "Kaniadto mga ulipon sa
Ehipto ang atong katigulangan…" Ipadayon
pagsaysay dinhi ang pagpangilabot sa Diyos sa
kasaysayan. Ang Credo ni nila nga sama sa
atong "Mitoo ako" karon. Apan alang sa mga
Israelita dili igo nga nagtoo sila nga dunay
Diyos, gihinumdoman nila ang mga panala-
ngin sa Diyos sa ilang kasaysayan.
Sa samang paagi, giawhag kanunay ang
kristyanos sa paghinumdom sa kaayohan nga
gihatag kanila sa Diyos ug sa tibuok katawhan
sa kalibotan. Kini ang kahulogan sa santos nga
Misa isip sentro sa pangamuyo sa Simbahan
diin ang katawhan nagpasalamat sa Diyos tu-
ngod sa kaluwasan nga gikab-ot alang sa
tibuok kalibotan sa kamatayon ug pagkaban-
haw ni Cristo.
Ang mga saad nga materyal nga gihimo
alang sa Israel mga larawan sa mga saad sa
Diyos sa Simbahan nga wala na maglaom sa
mga abot ug karnero, apan sa labi pang dag-
hang magtotoo ug sa paglambo nila diha ni
Cristo sulod sa kaugalingon.

sulay nga nasaksihan ninyo ug ang mga
kahibulongan ug tilimad-on, ang kusgang
kamot ug ang binakyawng bukton nga gi-
gamit ni Yahweh, inyong Diyos, sa paglu-
was kaninyo. 20 Iya kining himoon sa ka-
tawhan nga inyong gikahadlokan. Magpa-
dala pa si Yahweh og mga buyog aron pag-
laglag sa magpabilin ug magtago nga nag-
likay kaninyo.
21 Ayawg kahadlok kanila, kay si Yah-
weh, inyong Diyos anaa sa taliwala. Gam-
hanan siya ug makalilisang nga Diyos.
22 Papahawaon niya sa hinayhinay ka-
nang mga nasora sa inyong atubangan.
Kon laglagon sila dihadiha, ang ihalas nga
mananap modagsang ug maghasol ka-
ninyo.
23 Itugyan ni Yahweh, inyong Diyos, ki-
ning mga tawhana ug pun-on sila sa kali-
sang hangtod nga mangamatay ang tanan.
24 Itugyan ang ilang mga hari sa inyong
kamot aron papason ninyo ang ilang nga-
lan ubos sa langit, ug walay mobabag
hangtod nga maglaglag sila. 25 Sunoga ang
mga larawan sa ilang mga diyosdiyos ug
ayawg tinguhaa ang bulawan o plata nga
giputos niini. Ayaw kinig kuhaa alang sa
kaugalingon basig mabitik kamo, kay nasi-
lag niini si Yahweh. 26 Walay isulod niini sa
inyong balay kay, sanglit tinunglo kini, mo-
sumbalik kaninyo ang tunglo. Isipa kini nga
talamayon; sa pagkatinuod, ginadili kini ug
gitunglo.

Ayawg kalimot sa Diyos

8 • 1 Paninguha pagtuman ang ta-
nang kasugoan nga gihatag ko
karong adlawa aron mabuhi kamo ug
modaghan unya, makapanag-iya kamo
sa yuta nga gisaad ug gipanumpaan ni
Yahweh sa inyong kagikanan.
2 Hinumdomi ko giunsa kamo pag-
dala ni Yahweh, inyong Diyos, sa ka-
mingawan sulod sa 40 ka tuig. Gipa-
ubos kamo aron pagsulay ug pagsuta
sa inyong kasingkasing: tumanon ba
ang kasugoan o dili. 3 Gipasinati kamo
sa kawad-on ug sa gutom, apan giha-
tagag manna nga makaon. Wala ka-
mo mahibalo niini, ni ang inyong kagi-
kanan. Gipadayag niya nga ang tawo
mabuhi dili lang sa pan kondili, sa mo-
gawas sa baba sa Diyos nga kinabuhi
alang sa tawo. 4 Ang inyong bisti wala
magisi ni mihubag ang tiil sulod sa 40
ka tuig. 5 Busa, sabta nga si Yahweh
mitudlo kaninyo daw amahan nga
nagtudlo sa anak.
6 Matngoni ang kasugoan ni Yahweh,
inyong Diyos. Sunda ang iyang mga paagi
ug tahora siya. 7 Kay dad-on kamo ni Yah-
weh, inyong Diyos, sa tabunok nga yuta;
yuta sa mga sapa ug mga suba, sa tubig
ilalom sa yuta nga nagdagayday sa kapa-
tagan ug sa kabungtoran; 8 yuta sa trigo ug
sebada; sa ubas ug igos, sa mga granada
ug olibo; yuta sa lana ug dugos; 9 diin ang
pan nga kalan-on wala pahatpahata ug diin
walay makulang kaninyo; yuta nga may
puthaw sa kabatohan ug mina sa tumbaga
sa kabukiran.
10 Pangaon kamo hangtod nga mabu-
sog, ug halad kang Yahweh tungod sa ma-
ayong yuta nga iyang gihatag.
11 Busa, pag-amping nga dili kamo ma-
limot kang Yahweh, inyong Diyos, sa pag-
salikway sa mga sugo, lagda ug balaod nga
akong gihatag karong adlawa. 12 Kon naka-
kaon kamo ug nabusog, ug nakatukod og
hayahayng mga puloy-anan ug nagpuyo
niini; 13 kon ang kahayopan misanay ug
aduna kamoy daghang plata ug bulawan
ug kabuhong sa mga maayong butang sa
nagkadaiyang matang, 14 ayawg ginarboso
ug ayawg kalimot kang Yahweh, inyong
Diyos, nga nagpagawas kaninyo sa Ehipto,
ang balay sa pagkaulipon. 15 Nag-agak
siya kaninyo latas niining dako ug maka-
lilisang nga kamingawan, puno sa halas nga
lala ug tanga, ug sa ugang yuta, walay tu-
big. Apan tungod kaninyo gipabuhagay
ang tubig sa labing lag-it nga bato. 16 Sa
kamingawan gipakaon kamog manna nga
wala matilawi sa inyong kagikanan.
Gipasinati kamo sa kawad-on ug gisula-
yan aron sa kaulahian makabaton kamo sa
kaayohan. 17 Basig makaingon kamo: "Pi-
naagi sa kaugalingong kusog nahuptan ko
ang maayong mga butang." 18 Hinumdomi
si Yahweh, inyong Diyos nga naghatag og
gahom aron magmauswagon kamo agig
katumanan sa kasabotan sa saad nga gipa-
numpaan niya sa inyong katigulangan.
19 Apan kon malimot kamo kang Yah-
weh ug mosunod sa laing mga diyos, kon
motahod kamo kanila ug moyukbo sa ilang
atubangan, pasidan-an ko kamo karon nga

• **8.**1 Ang 8:1-6 nagpakita sa kahulogan sa ilang pagkahisalaag sa kamingawan, ang panahon sa pagsulay sa Israel. Kabos ang Israel, apan wala pasagdi sa Diyos. *...gihatagan mo... Gipadayag niya...* kondili...*sa mogawas sa baba sa Diyos* (b. 3). Ang manna nga nadawat nila timaan sa laing matang sa pagkaon nga gikinahanglan sa mga tawo ug naggikan sa baba sa Diyos: *ang iyang Pulong* (basaha ang komentaryo sa Ex 16:16).

mangamatay kamo. 20 Sa samang paagi
nga si Yahweh naglaglag sa mga nasod nga
nagbabag kaninyo, laglagon usab kamo
kon dili ninyo tahoron si Yahweh, inyong
Diyos.

9 1 Pamati, Israel, labang karon sa Jordan
aron pagpanag-iya sa yuta sa mas
gamhanan ug kusgang mga nasod kay
kaninyo; mga nasod nga may dagkong
dakbayan kansang mga paril sangko sa
langit. 2 Dagko silang tawo, tag-as – ang
Enakim nga inyong nakita, ug nakadungog
kamo sa giingon nga dili sila mabuntog.
3 Apan karong adlawa makakita kamo nga
si Yahweh, inyong Diyos, nag-una kaninyo
paglabang sa Jordan. Laglagon silang ta-
nan ug itugyan kaninyo. Unya, ilogon ninyo
ang ilang yuta ug pamatyon sila sumala sa
gisaad kaninyo ni Yahweh.
4 Kon laglagon na sila ni Yahweh, inyong
Diyos, sa inyong atubangan, ayawg huna-
huna: 'Gidala kami ni Yahweh niining yutaa
nga iyang gihatag tungod sa kaugalingon
namong kaayo.' Gipapahawa niya kanang
mga nasora kay daotan sila, 5 dili kay
angay kamong gantihan o maayo kamo o
nabuntog ninyo ang yuta. Si Yahweh ang
nagpapahawa kanila sa yuta sa pagbuhat
nilag daotan ug sa pagtuman sa saad nga
gipanumpaan niya sa inyong kagikanan, si
Abraham, si Isaac ug si Jacob.

Tikig og liog

• 6 Busa, hibaloi nga gihatagan kamo ni
Yahweh sa inyong kabilin. Kining labing
tahom nga yuta dili ganti alang kaninyo
sanglit masupilon kamo. 7 Hinumdomi ug
ayawg kalimti nga tungod sa inyong sayop
si Yahweh nasuko kaninyo sa kamingawan.
Kay masupilon kamo kaniya sukad sa pag-
biya ninyo sa Ehipto hangtod sa pag-abot
dinhi.
8 Unya, sa Horeb naghagit kamo sa
iyang kasuko ug andam na siya sa paglag-
lag kaninyo. 9 Sa mitungas na ako sa bukid
aron pagdawat sa duha ka papan nga bato,
ang talaan sa Kasabotan nga gihimo ni
Yahweh uban kaninyo, nagpabilin ako sa
bukid sulod sa 40 ka adlaw ug gabii nga
walay gikaon ni giinom. 10 Ug gihatag ka-
nako ni Yahweh ang duha ka papan nga
bato sinulatan sa iyang tudlo. Ania dinhi
ang tanan nga iyang gisulti kaninyo sa bu-
kid taliwala sa kalayo, sa adlaw sa tigom.
11 Sa paghatag kanako ni Yahweh sa du-
ha ka papan nga bato, ang talaan sa Ka-
sabotan, human sa 40 ka adlaw ug gabii,
12 miingon Siya: "Dulhog dayon, kay ang
katawhan nga gipagawas nimo sa Ehipto
nahimong daotan. Sa kalit lang mibiya sila
sa agianan nga akong gitudlo ug naghimog
diyosdiyos alang kanila."
13 Ug mipadayon si Yahweh: "Nakita ko
ang katawhan. Masupilon sila. 14 Pasagdi
ako; laglagon ko sila. Wagtangon ko ang
ilang ngalan ubos sa langit. Ug gikan ka-
nimo maghimo akog laing katawhan nga
mas daghan ug mas gamhanan kay kani-
la." 15 Busa, midulhog ako sa bukid, gikan
sa kinatumyan nga nagdilaab, dala ang
duha ka talaan sa Kasabotan. 16 Nakita ko
nga nakasala kamo batok kang Yahweh,
inyong Diyos. Nagbuhat kamog baka sa
tinunawng bulawan. 17 Pagkadali ninyong
nasalaag sa gitudlo ni Yahweh! Kinuptan sa
duha ka kamot, gilabay ug gibuakbuak ko
sa atubangan sa tanan ang duha ka papan
nga bato.
18 Unya, mihapa ako sa atubangan ni
Yahweh. Sama sa kaniadto, wala ako mo-
kaon ug moinom sulod sa 40 ka adlaw ug
gabii, alang sa sala nga inyong nabuhat.
Nakahimo kamo og daotan sa atubangan
ni Yahweh, nga nakapukaw sa Iyang kasu-
ko. 19 Nahadlok ako nga ang kapungot ug
kasuko ni Yahweh batok kaninyo miabot sa
punto nga buot na siyang molaglag ka-
ninyo. Apan gipatalinghogan ako ni Yah-
weh sa makausa pa.
20 Nasuko usab pag-ayo si Yahweh kang
Aaron nga iya na untang laglagon. Sa sa-
mang paagi nangaliyupo ako alang kang
Aaron. 21 Tungod sa sala, ang baka nga
inyong gibuhat gilabay ko sa kalayo unya,
gidugmok ug gipulpog hangtod nga napino
sama sa abog. Ug ang abog gilabay ko sa
sapa nga nagdagayday gikan sa bukid.
22 Sa Tabera ug sa Massa ug sa Quibrot-
hat-tava gipasilaob ninyo ang kapungot ni
Yahweh. 23 Diha nga pabiyaon na kamo sa
Cades-Barne, ug miingon siya: "Tungas ug
panag-iyaha ang yuta nga akong gihatag
kaninyo," misupak kamo pag-usab. Wala
kamo motoo kang Yahweh ni mamati sa
iyang tingog. 24 Nagmasupilon kamo sukad
nga nakaila ako kaninyo.
25 Busa, mihapa ako sa atubangan ni
Yahweh sulod sa 40 ka adlaw ug gabii, kay
nag-ingon man siya nga laglagon kamo

• **9.**6 *...masupilon mo...*(b. 6) Mao ni ang atong pamaagi paghubad ining panultihona sa Biblia nga naghisgot sa "katawhang gahig ulo" nga lisod agakon. Kasaba ba ni? Gikan pa sa sinugdan, ang Israel katawhan nga nagsalig sa kaugalingon uban sa dakong tinguha pag-ang-kon sa kagawasan. Gani gipakita ni sa walay pagtahod nila sa mga pangulo ug sa kanu-nayng paglantogi ug pag-inawayay. Apil na dinhi ang pagpakigbatok sa Diyos. Kita nga nahibalo sa pasumbingay sa Maluloy-ong Amahan, nakasabot ta og nganong gipangga sa Diyos ang maong katawhan ug giisip giha-pon nga "panganayng anak" sa Diyos sa ta-nang kanasoran sa kalibotan.

niya. 26 Miampo ako ug miingon: "O Ginoong Diyos, ayawg laglaga ang imong
katawhan ug ang kabilin nga giluwas sa
imong gahom. Gipagawas mo sila sa Ehip-
to sa kusog sa imong kamot. 27 Hinumdomi
ang imong mga alagad, si Abraham, si
Isaac ug si Jacob. Ayawg tan-awa ang ka-
gahi sa ulo niining mga tawhana o ang ka-
daotan o ang sala nila. 28 Aron dili maka-
ingon ang yuta diin gipagawas sila: "Si
Yahweh dili makadala kanila sa yuta nga
gisaad. Wala siya makagusto kanila busa,
gipagawas sila sa Ehipto aron patyon sa
kamingawan. 29 Ayawg kalimot nga kataw-
han mo sila ug kabtangan nga gipagawas
sa Ehipto sa dako mong gahom ug binak-
yawng bukton."

10 1 Nianang panahona, si Yahweh mi-
ingon kanako: "Paghimog duha ka
papan nga bato sama sa una, ug dali ngari.
Paghimo usab og arka nga kahoy. 2 Akong
isulat niini ang mga pulong nga nahimu-
tang sa mga papan nga imong gibuak.
Unya, ibutang kini sa arka."
3 Busa, naghimo akog arka nga akasya
ug duha ka papan nga bato sama sa una.
Mitungas ako nga nagdala niini. 4 Gisulatan
niya ang mga papan, sama sa kaniadto, sa
10 ka Sugo nga gisulti kaninyo sa bukid
taliwala sa kalayo sa adlaw sa tigom. Ug
gihatag kini kanako ni Yahweh. 5 Sa pagba-
lik ko, samtang nagdulhog sa bukid, gipa-
himutang ko ang mga papan sa arka nga
akong gibuhat. Atua kini didto sumala sa
gisugo ni Yahweh.
6 Ang mga anak ni Israel mibiya padu-
long sa mga atabay ni Jacan agi sa Mosera
diin namatay ug gilubong si Aaron. Ang
iyang anak, si Eleazar, mipuli kaniya.
7 Gikan didto miadto sila sa Gudgoda.
Gikan dinhi mipaingon sila sa Jotbata, ang
yuta sa mga sapa ug tinubdan sa tubig.
8 Mao kadto ang paglain ni Yahweh sa ba-
nay ni Levi aron pagdumala sa Arka sa Ka-
sabotan. Iyaha silang mga alagad nga mo-
barog atubangan sa Ginoo ug manghatag
sa panalangin sa pagsangpit sa iyang nga-
lan ingon sa gihimo hangtod karon. 9 Tu-
ngod niini si Levi ug ang iyang mga igsoon
walay bahin sa kabilin. Si Yahweh ang ilang
kabilin sumala sa giingon ni Yahweh, in-
yong Diyos.
10 Busa, mipuyo na usab ako sa bukid
sulod sa 40 ka adlaw ug gabii. Nagpata-
linghog gihapon si Yahweh sa akong pag-
ampo ug giwagtang ang laraw paglaglag
kaninyo. 11 Miingon siya: "Bangon ug dad-
a ang katawhan aron pagpanag-iya sa yuta
nga gisaad ko sa ilang kagikanan nga iha-
tag isip kabilin.

Alagari ug higugmaa ang Diyos

• 12 Busa, karon Israel unsay gi-
hangyo kaninyo ni Yahweh, inyong
Diyos, gawas nga mahadlok kamo
kaniya ug magsunod sa iyang pama-
agi. Higugmaa ug alagari siya sa ti-
buok kasingkasing ug sa tibuok kalag.
13 Matngoni ang kasugoan ug mga ba-
laod ni Yahweh nga akong gisugo ka-
rong adlawa, ug mabulahan kamo.
14 Tan-awa: ang kalangitan, ang
makita ug dili makita, ang kalibotan
ug ang nga anaa niini, ang tanan gipa-
nag-iya ni Yahweh, inyong Diyos.
15 Naglaom hinuon si Yahweh sa in-
yong kagikanan. Gihigugma sila ug
human kanila, gipili niya ang ilang ka-
liwatan. Gipalabi kamo sa ubang ta-
wo, ingon sa inyong nakita karon.
16 Putlia ang inyong kasingkasing
ug ayawg batok kang Yahweh, kay
17 Diyos siya sa mga diyosdiyos ug
Ginoo sa mga ginoo. Gamhanan si-
yang Diyos, ang kusgan ug makalili-
sang nga Diyos. Kon maghukom,
wala siyay dapigan ug dili magpasu-
borno. 18 Gihatagag kaangayan ang

• **10.**12 Ang duha ka dagkong balaod nga gihiusa ni Cristo gipadayag dinhi nga susama ra.

Higugmaa siya...(b. 12) Insaktong tubag ang gugma sa hamiling gugma sa Diyos: "kay nakighiusa ang Diyos sa inyong ginikanan. Gihigugma sila busa, gihigugma sab mo niya. Matngoni ning han-aya: Ang Diyos unang nahigugma ug nagpili nato. Busa, baslan ta siya sa Iyang gugma sa pagpaningkamot sa pagtuman sa Iyang kabubut-on. Kanunayng nag-una ang kaluoy sa Ginoo. Nagpahinumdom ini si Pablo busa, walay makapanghambog sa tawhanon niyang katakos ug katarong atubangan sa Diyos. (Rom 3:20).

Putlia ang...(b. 16) Tataw kaayo ang gipasabot ining tekstoha: "Disdisi ang inyong mga kasingkasing" (tan-awa ang Gen 17).

Ang byuda...(b. 18-19) Makabalos ta sa gugma sa Diyos sa pag-amuma sa naglisod. Niadtong panahona wala pa kaayo matin-aw ang klase sa katawhang naglisod, unsang matanga ang pundok nila sa katilingban. Lahi kaayo karon nga naklaro na ang mga klase ug nasod nga samag kahimtang sa byuda, ilo ug dumuduong sa karaang panahon.

Alang nato, kining gugmaha sa mga sinalikway ikapakita sa pagtahan ta sa kaugalingon alang sa naa sa ubos nga klase sa katilingban. *Ang Diyos naghatag nilag hustisya*. Kon dili

mga ilo ug byuda. Pinangga niya ang
dumuduong. Gipakaon sila ug gibisti-
han 19 ug gipanggaa ang dumuduong,
kay dumuduong usab kamo sa Ehip-
to. 20 Kahadloki si Yahweh, inyong Di-
yos. Alagari ug sunda siya. Tawga ang
iyang ngalan sa inyong pagpanum-
pa. 21 Dayega siya, kay inyo siyang
Diyos nga naghimo sa tanang kati-
ngalahan alang kaninyo. 22 Sa pag-
adto ninyo sa Ehipto, ang inyong ka-
gikanan dili mokapin sa 70 ka tawo.
Apan si Yahweh, inyong Diyos nagpa-
daghan kaninyo sama sa mga bitoon
sa langit.

11 • 1 Busa, higugmaa si Yahweh,
inyong Diyos, ug ampingi ang
iyang sugo: ang mga balaod, lagda ug
kasugoan. 2 Kamo nga akong gisulti-
han nakasabot sa tanan. Lisod tingali
kini alang sa inyong kabataan nga wa-
la pa masayod sa mga pagtulon-an ni
Yahweh ni makakita sa iyang kaha-
langdon ug kagamhanan. 3 Apan na-
kakita kamo sa mga ilhanan ug kati-
ngalahan nga gibuhat niya sa Ehipto
batok ni Paraon ug sa tibuok yuta;
4 ang iyang gihimo sa kasundalohan
sa Ehipto, sa mga kabayo ug karwa-
he, sa paglubong kanila sa Pulang Da-
gat, ug sa paglaglag kanila diha nga
gigukod ta.

5 Hinumdomi usab ang gibuhat kaninyo
ni Yahweh sa kamingawan hangtod sa pag-
abot ninyo dinhi; 6 ang gibuhat niya kang
Datan ug Abiron, mga anak ni Eliab gikan
sa banay ni Ruben; ang yuta nga mibuka
ug milamoy kanila uban sa tibuok banay,
tolda ug sumosunod taliwala sa Israel. 7 Na-
kasaksi kamo sa inyong mata niining dag-
kong katingalahan nga gibuhat ni Yahweh.
8 Busa, matngoni ang kasugoan nga akong
gihatag aron makabaton kamog kusog
pag-ugmad sa yuta nga inyong adtoan ug
panag-iyahon. 9 Magdugay kamo sa yuta
nga gisaad ni Yahweh nga ihatag sa inyong
kagikanan ug sa ilang kaliwatan, diin nag-
dagayday ang gatas ug dugos.

10 Kay kining yutaa dili sama sa yuta sa
Ehipto nga inyong gibiyaan. Didto human
sa pamugas, tubigan kini. Ginamit ang
"palid sa tubig" sa inyong tiil gibumbohan
kinig tubig, ug nahimo nga daw tanaman
sa utanon. 11 Apan yuta kini sa kabungto-
ran ug kapatagan nga nag-inom sa ulan gi-
kan sa kalangitan. 12 Giatiman kini ni Yah-
weh, inyong Diyos. Kanunayng nagpunting
niini ang iyang mata, gikan sa sinugdan sa
tuig hangtod sa kataposan.

13 Kon inyong tinuoron pagtuman ang
kasugoan nga akong gihatag kaninyo ka-
rong adlawa, kon higugmaon ninyo si
Yahweh ug mag-alagad kaniya sa tibuok
kasingkasing ug kalag, 14 paulanan ko ang
inyong yuta. Ulan sa tukmang panahon, sa
tingpugas ug sa ting-ani, ug mangani ka-
mog sebada, bino ug lana. 15 Ang uma mo-
hatag og sagbot alang sa baka. Mangaon
kamo hangtod nga mabusog. 16 Apan kon
molapas kamo, kon mag-alagad og laing
diyos ug moyukbo sa ilang atubangan,
17 moulbo batok kaninyo ang kasuko ni
Yahweh. Tak-opan niya ang kalangitan ug
mohunong ang ulan. Dili mohatag sa abot
ang yuta ug sa kalit lang mangamatay
kamo sa tahom nga yuta nga gihatag ni
Yahweh.

18 Isilsil kini sa inyong hunahuna, kasing-
kasing ug kalag. Patiki ang inyong kamot
daw ilhanan, ug batoni kini kanunay sa in-
yong atubangan. 19 Itudlo sa inyong mga
anak. Isulti kon anaa kamo sa balay o nag-
panaw, kon nanghigda o nagbarog. 20 Ikulit
kini sa haligi sa pultahan ug sa mga gang-
haan sa dakbayan. 21 Unya, ang inyong
mga adlaw ug ang mga adlaw sa inyong
kabataan modaghan sa yuta nga gisaad ni
Yahweh nga ihatag sa inyong kagikanan.
Magpuyo kamo nianang yutaa samtang
ang kalangitan anaa ibabaw sa yuta.

---

ta sila mahatagag kaangayan sumala sa gitudlo sa Ebanghelyo, ang Diyos maghatag nilag hustisya sa radikal nga paagi.

• **11.**1 *Nakasaksi*...(b. 7) Susama rang mga pahimatngon ang kanunayng gisubli. Ang Israel magpadayong magpuyo nga linuwas sa yuta nga gihatag kanila, kon ang umaabot nga kaliwatan dili malimot sa gibuhat sa Ginoo sa ilang katigulangan. Busa, ang nakasaksi sa katingalahang mga buhat sa Diyos may kaakohan pagtudlo ini sa kabataan.

Dili doktrina ang pagtoo kondili, tinuod nga pagsabot sa naamgohang kasinatian sa Diyos sa kinabuhi ug kasaysayan sa tawo. Tungod sa pagtoo, ang matoohon makaangkon sa kalingkawasan: ang uban makatagamtam sa kagawasan sa bisyo o sa kahakog. Ang uban makakitag giunsa sa Kristohanong Katilingban pagkab-ot sa kausaban sa mga tawo nga naglibot ini.

Sa bisag unsang panahon, ang ginikanan makatudlo sa kabataan sa pagtoo, pinaagi sa pagpaambit sa kasinatian sa Diyos sa ilang kinabuhi. Ining paagiha, ang pagtoo napaambit gikan sa usa ngadto sa uban.

22 Kon mosunod kamo sa kasugoan nga
gihatag ko kaninyo; kon mahigugma kamo
kang Yahweh ug mosunod sa iyang pama-
agi, ug mosandig kaniya, 23 laglagon ni
Yahweh ang tanang nasod sa inyong atu-
bangan ug sakmiton ninyo ang yuta sa mas
dagko ug gamhanang mga nasod.
24 Inyoha ang matag dapit nga inyong
tumban. Ang inyong yuta magsukad sa ka-
mingawan hangtod sa Lebanon, gikan sa
Suba Eufrates ngadto sa Kasadpang Da-
gat. 25 Walay makasukol kaninyo. Pahadlo-
kon ni Yahweh ang yuta nga inyong tum-
ban. Malisang sila kon makadungog bahin
kaninyo sumala sa iyang giingon.

Usa ka santwaryo

• 26 Tan-awa, panalanginan ko kamo o
tunglohon ko kamo karon. 27 Panalangin,
kon motuman kamo sa kasugoan ni Yah-
weh nga akong gisugo kaninyo karon.
28 Tunglo, kon lapason ang mga sugo ug
mosimang sa dalan nga akong gipakita, ug
mosunod sa mga diyosdiyos nga dili inyo-
ha. 29 Sa pagdala kaninyo ni Yahweh sa
yuta nga inyong ilogon, ipahiluna ang pa-
nalangin sa Bungtod Garizim, ug ang tung-
lo sa Bungtod Ebal. 30 (Kanang mga bukira
sa pikas kilid sa Jordan, luyo sa kasadpang
dalan sa yuta sa mga Kananeo nga nagpu-
yo sa Araba, atbang sa Guilgal, duol sa
gahing kahoy ni More.) 31 Molabang kamo
karon sa Jordan aron pagpanag-iya sa yu-
ta nga gihatag kaninyo ni Yahweh. Panag-
iyaha kini ug puy-i. 32 Ampingi pagtuman
sa tanang balaod ug lagda nga giladlad ko
sa inyong atubangan.

12 • 1 Mao kini ang mga kasugoan,
mga lagda ug balaod nga pa-
ningkamotan ninyo pagtuman sa ta-
nang adlaw sa inyong kinabuhi sa yu-
ta nga gihatag kaninyo ni Yahweh, ang
Diyos sa inyong katigulangan.
2 Hutda pagguba ang tanang dapit
diin ang mga tawo nga inyong abugon
nagsimba sa mga diyosdiyos. Buhata
kini sa habog nga mga bukid ug bung-
tod ingon man sa kawalogan ug ubos
sa matag kahoyng lunhaw. 3 Gub-a
ang alampoanan. Pulpoga ang hala-
ran. Sunoga ang balaang mga haligi
ug kupoga ang larawan sa mga diyos-
diyos. Wagtanga nianang mga dapita
hasta ang ngalan sa ilang diyosdiyos.
4 Ayawg tukod og samang alampo-
anan alang kang Yahweh. 5 Kay siya
mismo nakapili nag dapit taliwala sa
tanang tribu nga butangan sa iyang
ngalan ug iyang puy-an. Unya, pa-
ngadto kamo ug pangitaa si Yahweh.
6 Dad-a ang inyong mga halad-
sinunog ug sakripisyo, mga dyesmos
ug halad. Ipasundayag didto ang mga
halad nga inyong gisaad ug ang kina-
bubut-ong halad, ingon man ang mga
panganayng baka ug karnero.
7 Pangaon atubangan ni Yahweh ug
pagkombira uban sa inyong kabana-
yan. Mahinangop kamo sa inyong na-
ani tungod sa bendisyon ni Yahweh.
8 Ayawg buhata didto ang sama sa gi-
buhat nato dinhi. Karon ang matag
usa nagbuhat sa gitoohan nga labing
maayo alang kaniya, 9 kay wala pa ta
makaadto sa pahulayanan, ang yuta
nga gihatag kaninyo ni Yahweh isip
kabilin.
10 Kon molabang kamo sa Jordan ug
mopuyo sa yuta nga ihatag kaninyo ni Yah-
weh, kon maluwas kamo sa inyong ka-
away, makapahulay kamo sa kataposan.
11 Unya, dad-a sa dapit nga gipili ni Yahweh

• 26. Dinhi atong masayran ang nahitabo sa kasabotan nga nahimo tungod sa pangama ni Josue (Jos 8:30).

• **12.**1 Ang ulohan 12 naghisgot sa sinugdan sa mga balaod nga maoy tamdanan sa pagdumala sa Israel kon buot silang makatawhan sa Diyos.

Ang unang balaod nagsugo sa pagguba sa mga sagradong dapit sa mga pagano. Naa ni ibabaw sa bungtod taliwala sa kalasangan. Naay kahoyng giugsok didto nga gibutang taliwala sa duha ka nagbarog nga bato.

Ang ikaduha naghisgot nga walay mga templong himoon gawas sa Templo nga gitukod sa Jerusalem aron paglikay sa abuso kon daghan na ang dapit-simbahanan. Tungod ini, ang mga pari sa Templo nakakab-ot og relihiyosong kahiusa. Ang kawalay awtoridad ni kontrol sa Templo makapalisod kaayo pagpugong sa posibling abuso ug panghaylo sa mga paganong tinoohan.

Nganong buot ang Diyos nga usa lang ang Templo? Tingali aron matingob ang mga saad sa usa lang ka pamilya, ang pamilya ni David. Kay gikinahanglan nga ang Israel ug dayon ang Simbahan matimaan sa kahiusa sa kalibotan. Kon matuod nga ang mga tawo makatawag sa Diyos bisag kanus-a subay sa ilang pagtoo, kinahanglang tahoron ang kabubut-on sa Diyos – katilingban lang sa katawhan ang makasilbi sulod sa Iyang Puloy-anan, ang Simbahan.

nga puloy-anan sa iyang Ngalan ang tanan
nga akong gisugo: ang mga halad-sinunog,
pag-antos, dyesmos, ug piniling mga halad
nga inyong gisaad ug gipanumpaan kang
Yahweh. 12 Sauloga didto ang inyong bang-
keti atubangan ni Yahweh; kamo ug ang
inyong mga anak, ang mga sulugoon ingon
man ang mga Levita nga nagpuyo uban
kaninyo, sanglit wala silay bahin o kabilin
sama kaninyo.

• 13 Paninguhaa nga dili ninyo mahimo
ang inyong mga halad-sinunog sa bisag
asa 14 kon dili, sa dapit lang nga gipili ni
Yahweh, sa yuta sa usa sa inyong kaliwat
diin makapasundayag kamo sa mga halad.
Didto ra mo makabuhat sa tanan kong gi-
sugo. 15 Hinuon, sa inyong mga dakbayan
makaihaw ug makakaon kamo sa tanang
unod sa mananap nga inyong ganahan nga
gipanalangin ni Yahweh alang kaninyo. Ang
limpyo ug hugaw makakaon niini sama sa
pagkaon ninyog lagsaw o osa. 16 Ayaw lag
kan-a ang dugo; hinunoa, ibubo sa yuta
nga daw tubig.
17 Sa inyong mga syudad ayaw kamog
kaon sa mga dyesmos sa inyong trigo, bino
ug lana ug sa panganay sa kahayopan, o
bisag unsa sa mga butang nga inyong giha-
lad kang Yahweh sa kaugalingong kabu-
but-on o sa balaang saad. 18 Makakaon
kamo niini atubangan ni Yahweh sa dapit
nga iyang gipili uban sa inyong mga anak
ug sulugoon. Pagkombira atubangan ni
Yahweh, inyong Diyos, nga malipayon,
nagpahimulos sa bunga sa inyong kahago.
19 Pag-amping nga dili malimot sa mga
Levita samtang buhi pa kamo.
20 Mapauswagan na gani ni Yahweh ang
mga utlanan sumala sa iyang gisaad, ug
buot kamong mokaog unod, makakaon
kamo sa tanang panahon nga gusto ninyo.
21 Kon ang dapit nga gipili ni Yahweh nga
iyang puy-an layo ra, makaihaw kamo sa
inyong kahayopan nga gihatag ni Yahweh
sa paagi nga gilatid ko alang kaninyo.
22 Makaon kini sulod sa inyong dakbayan
kutob sa inyong gusto. Apan kan-a kini
nga daw lagsaw o osa. Mag-angay-angay
ang tanan sa pagkaon niini – ang limpyo ug
ang hugaw. 23 Pag-amping lang nga dili
kamo makakaon sa dugo, kay kinabuhi
kini. Ayawg kan-a ang kinabuhi uban sa
dugo; 24 hinunoa, ibubo kini sa yuta sama
sa pagbubo ninyog tubig. 25 Sa ingon, ma-
maayo kamo ug ang mga anak sunod ka-
ninyo magbuhat sa makapahimuot kang
Yahweh.
26 Dayon, dad-a ang mga butang nga
gikonsagrahan ug gihalad kang Yahweh
tungod sa saad ug adto sa dapit nga gipili
niya. 27 Himoa didto ang halad-sinunog,
ang unod ingon man ang dugo, sa halaran
ni Yahweh, inyong Diyos. Ibubo ang dugo
sa halaran, dayon kan-a ang unod.
28 Matngoni ang pagsunod sa tanan
kong gisugo, ug kanunay kamong mabula-
han, ingon man ang kabataan sunod kanin-
yo, kay nagbuhat man kamo sa tarong ug
maayo sa mata ni Yahweh.
29 Laglagon ni Yahweh, inyong Diyos
ang katawhan nga inyong gipulihan. Kon
inyo na silang malaglag ug mamuyo na
kamo sa ilang yuta, pag-amping nga 30 dili
kamo mahulog sa lit-ag ug mosunod sa
ilang panig-ingnan human mawagtang sila
sa inyong atubangan. Ayawg tan-aw sa
ilang mga diyosdiyos ni pangutana: "Gi-
unsa niining mga nasora pag-alagad sa
ilang mga diyosdiyos? Amo usab kining
buhaton."
31 Bisan pa sa tuyo ug tumong pagpasi-
dungog kang Yahweh, inyong Diyos, ayaw
kinig buhata. 32 Gikasilagan ni Yahweh ang
pagpasidungog sa mga diyosdiyos, kay
nagsunog sila sa mga anak aron ihalad.

Ayawg padala sa daotan

13 • 1 Buhata ang akong gisugo, wa-
lay kapin ni kulang. 2 Kon may
manalagna nga motungha diha kanin-
yo o propisyonal nga magdadamgo sa
pagpakitag mga tilimad-on o katinga-
lahan; 3 kon mahitabo kini unya, pahi-
muslan niya sa pag-ingon: "Dali, mo-
sunod ta sa laing mga diyos (mga

• 13. Kining mga tudlinga (13-19) nagbu-
tang og kalainan tali sa pagpatay og hayop isip
halad nga gitugot sa Templo sa Jerusalem, ug
sa pagpatay ini isip pagkaon nga mabuhat
bisag asa.
Gikan sa 12:29 ngadto sa 13:19; nasulod
dinhi ang bag-ong pasidaan batok sa pagsim-
bag diosdios. *...malinisan...*(13:6). Sa 1 Cor
5:13, gihinumdoman ni Pablo kining tudlinga
sa pag-awhag niya sa Kristohanong Katiling-
ban pagpalagpot sa mga daotan nga midumili
pagbag-o sa kinabuhi. Sama sa nahisgotan sa
Josue 3, kining mandoa pagpatay sa nagsim-
bag mga diosdios nagsukad sa kasigurohan nga
ang pagtoo sa Israel maoy labing bililhon sa ti-
buok kalibotan: ang piniling katawhan sa Diyos
dili motugot nga ang pagtoo mamansahan sa
mining pagsimba sa mga diosdios. Alang sa
mga tawo sa Biblia mas bug-at pa ni nga ka-
away kay sa wala motoo nga naay Diyos.

• **13.**1 Ang propeta makabuhat og mga
katingalahan; apan, kon gamiton ni aron ma-
himulag ang katawhan sa Diyos, nanglimbong
siya o kaha mini siyang propeta. Mosugot ba
ang Ginoo nga kanunay tang magbalhinbalhig
simbahan kay dunay mga milagro nga nahi-
tabo?

diyos nga dili ato), ug alagaran ta
sila," 4 ayawg patalinghogi ang mga
pulong sa maong propeta o magda-
damgo. Kay si Yahweh, inyong Diyos,
nagsulay kaninyo aron masayran kon
nahigugma ba kamo kaniya sa tibuok
kasingkasing ug kalag.

5 Si Yahweh ra, inyong Diyos, ang
angayng sundon ug kahadlokan. Sunda
ang Iyang mga sugo ug pamati sa Iyang
mga pulong.

6 Alang sa propeta o magdadamgo, pat-
yon siya sa pag-awhag sa pagpalayo kang
Yahweh, inyong Diyos, ang nagpagawas ug
nagluwas kaninyo sa Ehipto nga balay sa
pagkaulipn. Patyon siya, kay buot niyang
mahisalaag kamo sa dalan ni Yahweh. Sa
ingon, malinisan ninyo sa daotan ang in-
yong kaugalingon.

7 Kon ang igsoong lalaki, anak sa imong
amahan, o kon ang imong anak nga lalaki
o babaye o ang babayeng gimahal mo o
ang suod mong higala mosulay pagdani
kanimo sa pag-ingon: "Dali, alagaran ta
ang laing mga diyos," mga diyos nga bisag
ikaw o ang imong kagikanan wala makaila,
8 ang mga diyos sa kasilingang mga nasod,
sa mga utlanan sa inyong yuta o sa atua sa
layo, ayaw siyag patalinghogi o paminawa.
9 Ayaw siyag kaloy-i o pasayloa; ni tabon-
tabonan mo siya. 10 Hinunoa, isumbong
siya sa katilingban. Bakyawa ang imong
kamot batok kaniya, dayon ang ubang
tawo. 11 Batoha siya hangtod nga mama-
tay, kay gidaldal kamo niya sa pagpahilayo
kang Yahweh, inyong Diyos nga mipaga-
was kaninyo sa Ehipto, ang balay sa pag-
kaulipon. 12 Ang tanan sa Israel nga maka-
dungog niini mahadlok ug dili na mosulay
pagbuhat sa maong butang."

13 Makadungog kamo nga sa ubang
dakbayan nga gihatag kaninyo ni Yahweh
aron puy-an 14 may lain nang namuyo.
Tingalig makadungog kamo nga gitintal
nila ang silingan ug gidani pag-alagad sa
bag-o ug katingalahang mga diyos. 15 Ma-
nukitsukit kamo mahitungod kanila ug
maminaw sa kamatuoran. Kon masuta ug
mamatud-an ang makauulawng hitabo,
16 patya sa espada ang tanang lumolupyo
nianang dakbayana. Tungloha ang syudad
ug ang anaa nini lakip ang kahayopan.
17 Unya, pundoka sa tunga ang tanang bu-
tang, ug sunogon ang syudad uban sa mga
butang aron matuman ang tunglo ni Yah-
weh. Mahimo kining pundok sa ginuba ug
dili na matukod pag-usab.

18 Ayawg baton og bisag unsa sa maong
syudad lakip ang labing gamay aron ma-
puypoy ang kapungot ni Yahweh sa ingon,
kaloy-an kamo. Unya, tumanon niya ang
saad nga gipanumpaan niya sa inyong ka-
gikanan. 19 Kana kon mamati kamo sa ti-
ngog ni Yahweh, ug magmatngon sa iyang
kasugoan nga akong gipakanaog karong
adlawa, ug magbuhat sa tarong atubangan
ni Yahweh, inyong Diyos.

14 1 Si Yahweh nag-isip kaninyo nga
Iyang mga anak busa, ayawg samari
ang kaugalingong lawas ni putla ang buhok
sa inyong agtang alang sa minatay. 2 Mga
tawo kamong balaan ug hinalad kang Yah-
weh, inyong Diyos, ang nagpili kaninyo sa
tanang katawhan sa kalibotan aron mai-
yang katawhan.

Mga mananap nga "limpyo" ug "hugaw"

• 3 Ayawg kaon sa hugaw. 4 Makaon ang
mosunod nga mga hayop: ang baka, kar-
nero, kanding, 5 laking osa, ihalas nga kan-
ding, kabaw, lagsaw, ug karnero sa bukid.
6 Makaon ang mananap nga mousap sa
kalan-on ug pinikas ang kuko.

7 Apan sa mousap sa pagkaon o pinikas
diretso ang kuko, ayawg kaon sa mosunod:
kamelyo, kuneho ug kuneho sa bukid.
Usapon tuod niini ang pagkaon, apan dili
pinikas ang kuko. Hugaw kini alang ninyo.
Ayawg kaon sa unod 8 sa baboy, kay bisag
pinikas kinig kuko, dili mousap sa lalog.
Busa, isipong hugaw: ayawg kaon sa unod
ug ayawg hikap sa patayng lawas.

9 Sa mga mananap nga nagpuyo sa
tubig, makaon ang mosunod: ang may ka-
pay ug himbis, 10 apan dili sa way kapay ug
himbis nga isipong hugaw. 11 Makakaon
kamo sa tanang limpyo nga langgam.
12 Apan ayawg kaon sa mosunod: agila,
mga langgam nga mananagit, 13 gut-ob,
sikop, ang nagkalainlaing matang sa ma-
nanagit nga agila, 14 ang tanang matang sa
uwak, 15 ostrik, mga kanaway ug ang nag-
kalainlaing matang sa banog, 16 ngiwngiw
ug ibis, gangsa, 17 pelikano ug ubang ma-
nagit og isda, 18 ang nagkalainlaing matang
sa tabon, kwaknit ug kabog. 19 Isipong hu-
gaw ang tanang mananap nga may pako.
Ayaw kinig kan-a. 20 Apan makaon ang
limpyong langgam.

21 Ayawg kaon sa mananap nga maka-
plaganng patay. Ihatag kini sa mga lang-
yaw nga nagpuyo sa inyong dakbayan o
ibaligya sa dumoduong, kay mga hinalad
kamo kang Yahweh, inyong Diyos.

Ayawg lutoa ang itoyng kanding sa ga-
tas sa inahan.

• **14.**3 Dugang kining listaha sa limpyo ug hugaw nga mga mananap nga mabasa sa Lev 11.

Mga dyesmos

• 22 Matag tuig laina ang ika-10 nga
bahin sa inyong gisabod ug gipugas nga
nakaturok sa uma. 23 Kan-a sa atubangan
ni Yahweh, sa gipili niya nga puy-an sa
iyang Ngalan ang ika-10 nga bahin sa in-
yong trigo, lana ug bino, ug ang mga pa-
nganay ninyong kahayopan aron makahi-
balo kamo pagpasidungog kang Yahweh,
inyong Diyos, sa tanang adlaw sa inyong
kinabuhi.
24 Taas ra tingali kaayo ang panaw alang
ninyo sa pagdala sa mga dyesmos sa gipili
ni Yahweh nga puy-an sa Iyang Ngalan.
Niining kasoha, kon si Yahweh, inyong Di-
yos nanalangin kaninyo, ilisig salapi ang
tanan. 25 Dad-a ang salapi ug lakaw sa gim-
but-an ni Yahweh. 26 Didto makapalit kamo
sa inyong gusto – baka o karnero, bino o
isog nga ilimnon – bisag unsa nga inyong
higustohan. Pangaon sa atubangan ni Yah-
weh, ug paglipay uban sa inyong banay.
27 Ayawg kalimti ang mga Levita nga nag-
puyo sa inyong dakbayan, kay wala silay
gipanag-iya o kabilin sama ninyo.
28 Matag tulo ka tuig, ilain ang dyesmos
sa ani sa tuig, apan tigoma kini sa dakba-
yan. 29 Ang mga Levita, kauban ninyo, nga
walay kaugalingong kabilin, ang langyaw,
ang ilo ug ang biyuda nga nagpuyo sa in-
yong mga dakbayan makaanha, maka-
kaon ug mabusog. Sa ingon, manalangin si
Yahweh sa mabuhat sa inyong kamot, sa
inyong himoon.

Ang tuig sa Pasaylo

15 1 Matag pito ka tuig pasayloa ang
mga utang. 2 Himoa kini sa mosunod
nga paagi: ang nagpautang mopasaylo sa
tanang utang sa silingan o igsoon. Dili una
maningil, kay nagpasaylo na si Yahweh.
3 Makahangyo kamo nga ang langyaw mo-
bayad sa mga utang, apan papasa ang
utang sa inyong igsoon. 4 Hinunoa, ayawg
baton og mga kabos taliwala kaninyo, kay
bulahanon kamo ni Yahweh sa yuta nga
inyong mabuntog. 5 Kon magpatalinghog
kamo sa tingog ni Yahweh, inyong Diyos,
ug magtahod sa iyang sugo (gipahinumdo-
man ko kamo niini karon), panalanginan
kamo sumala sa Iyang saad. 6 Magpahulam
kamo sa daghang katawhan, apan ayawg
panghulam. Magmando kamo sa daghang
kanasoran, apan ayaw pagpaulipon.

Ang mga kabos ug ulipon

• 7 Kon may kabos kamong kaig-
soonan nga nagpuyo sa dakbayan, sa
yuta nga gihatag ni Yahweh, ayawg
patig-aha ang inyong kasingkasing.
Sagopa siya. 8 Pagmanggihatagon ka-
mo. Pahulama siya sa gikinahanglan
niya.

9 Pag-amping nga dili kamo mag-
hambin sa inyong kasingkasing sa
sukwahing panghunahuna: "Ang ika-
pitong tuig, ang tuig sa pasaylo, duol
na," busa, bugnaw na kamog pagta-
gad sa inyong igsoon ug dili na mopa-
hulam kaniya. Makatuwaw siya kang
Yahweh batok kaninyo, ug masad-an
kamo. 10 Kon aduna kamoy ihatag,
ihatag kini sa tibuok kabubut-on. Ma-
himuot niini si Yahweh, inyong Diyos,
ug panalanginan kamo niya sa inyong
buhaton ug himoon.

11 Sa pagkatinuod, ang mga kabos
dili mawala niining yutaa. Busa, nag-
sugo ako: buksi ang inyong kasing-
kasing alang sa inyong igsoon, sa wa-
lay mahimo ug sa mga kabos sa in-
yong yuta.

• 22. Naghisgot ni sa *dyesmos* o sa *ika 10* nga bahin sa mga abot nga ihalad ngadto sa Diyos. Naghimo ining tulumanona ang Deuteronomio isip sukaranan sa pagtoo. Sa laing panid sa Biblia, kanunayng naghatag ang tagsulat og mahinungdanong bahin sa "tawong tarong nga mobatig kaluoy sa uban, maantigong manghatag ug manghulam. Sa kaulahian, tungod sa kaayo makaangkon siyag yuta", samtang ang "daotan, maayong manghulam, apan dili mobayad; sa kaulahian, papahawaon siya sa yuta" (Slm 37). Ang mahibalong mohatag sa minatarong dili mag-usik-usik sa mga butang; kontento siya sa iyaha ug wala na manginahanglag lain. Samtang ang midumili pagpaambit kanunayng nanginahanglan ug walay katagbawan; dili siya malipayon (tanawa ang Pan 11:24 ug 2 Cor 9:6).

Sa samang diwa dunay kadasig nga gipadayag sa ulohan 15 nga naghisgot sa tuig sa pahulay (tan-awa ang Lev 25:1).

• **15.**7 Sakit alang sa tagsulat ining basahona ang pagsud-ong nga may mga kabos pa sa yutang gihatag sa Diyos. Wala ba maghatag ang Diyos sa gikinahanglan sa tanan. Apan, naa gihapon ang mga kabos busa, gihangyo sa Ginoo ang mga matoohon sa pagtabang aron mahaw-as sila sa dili tawhanong kahimtang. Dili ang pagtunol sa pirasong pan para kan-on ang mas bililhon dinhi kondili, ang pagtabang sa mga kabos – sa pagpahulam sa ilang gikinahanglan. Sa ingon, makahigayon sila pagtukod og balik sa kanhiayng kahimtang, sa pagtrabaho sa yuta sa ilang katigulangan aron mabalik ang kinabu-

12 Kon ang isig ka Hebreo, lalaki o
babaye magbaligya sa kaugalingon
isip ulipon, paalagara siya sulod sa
unom ka tuig. Sa ikapito, hatagi siyag
kagawasan. 13 Iniggawas na, ayaw si-
yag palakta nga walay dala. 14 Hatagi
siyag kabuhian gikan sa inyong kaha-
yopan, sa tigomanan sa trigo ug bino,
ug sa uban pang kaayohan nga giha-
tag kaninyo ni Yahweh.
15 Hinumdomi nga naulipon usab
kamo sa yuta sa Ehipto, ug gipagawas
kamo ni Yahweh, inyong Diyos. Busa,
gihatagan ko kamo niining sugoa.
16 Apan kon ang ulipong lalaki mo-
ingon: "Dili ko mobiya," kay nahigug-
ma siya kanimo ug sa imong panima-
lay ug nasayod nga mas mamaayo
siya uban kanimo, 17 pagkuhag tusok
nga ituhog sa iyang dalunggan sa
ganghaan sa imong balay ug alagaran
ka niya hangtod sa kahangtoran. Bu-
hata usab kini sa sulugoong babaye.
18 Ayawg lisudlisora ang paghatag
kaniyag kagawasan. Kay sulod sa
unom ka tuig nakaganansiya kag
dobli gumikan kaniya – ang sinuho-
lang sulogoon.
19 Ihalad kang Yahweh ang tanang
panganay sa inyong baka o karnero.
Ayawg gamita sa trabaho ang panga-
nayng baka ug ayawg aloti ang pa-
nganayng karnero.
20 Kan-a kini atubangan ni Yahweh
matag tulo ka tuig uban sa inyong ba-
nay sa dapit nga gipili niya. 21 Ayawg
isakripisyo ang mananap nga may
daot sa lawas o kimpang o buta. 22 Hi-
nunoa, kan-a kini sa inyong balay;
ang limpyo ug ang hugaw makakaon
niini nga daw osa o lagsaw. 23 Ampingi
lang ang dili pagkaon sa dugo nga
ibubo sa yuta daw tubig.

Ang tulo ka pangilin

16 • 1 Tamda ang bulan sa Abib ug sau-
loga ang pangilin sa Pagsaylo alang
sa pagpasidungog ni Yahweh, inyong
Diyos, nga niining bulana sa gabii nagpa-
gawas kaninyo sa Ehipto. 2 Sa pangilin sa
Pagsaylo paghalad kamog baka ug karne-
ro kang Yahweh sa gipiling puy-an sa Iyang
Ngalan. 3 Sa Panihapon sa Pasko sa Pag-
saylo ayawg kaon og pan nga may patubo.
Sulod sa pito ka adlaw kaon og pan nga
walay patubo, ang pan sa kasubo, kay nag-
dali kamog biya sa Ehipto. Busa, hinumdo-
mi sa tanang adlaw sa inyong kinabuhi ang
pagbiya ninyo sa Ehipto.
4 Sulod sa pito ka adlaw walay patubo
nga makita sa tibuok teritoryo ug walay ibi-
lin alang sa sunod adlaw sa karne nga gi-
halad ninyo sa miaging gabii.
5 Ayawg halad sa sakripisyo sa Pagsaylo
sa tanang dakbayan nga gihatag kaninyo
ni Yahweh. 6 Hinunoa, ihalad kini sa dapit
nga gipili ni Yahweh nga puy-an sa iyang
Ngalan.
Ihalad ang sakripisyo sa Pagsaylo sa
gabii, sa pagsalop sa adlaw, sa takna nga
migawas kamo sa Ehipto. 7 Aslon kini ug
kan-on sa dapit nga gipili ni Yahweh, in-
yong Diyos. Sa buntag, balik sa inyong ba-
lay. 8 Pangaon kamo sa pan nga walay pa-
tubo sulod sa unom ka adlaw, ug sa ika-
pito, sauloga ang balaang tigom agig pasi-
dungog kang Yahweh. Unya, ayawg tra-
baho.
9 Pag-ihap og pito ka semana sukad sa
adlaw sa pag-ani sa trigo, 10 ug sauloga ang
Pangilin sa Pito ka Semana alang kang
Yahweh, inyong Diyos. Paghimog kinabu-
but-ong halad gikan sa inyong abot bugti
sa gipanalangin kaninyo ni Yahweh.
11 Sa dapit nga gipili ni Yahweh nga puy-
an sa iyang Ngalan pagsaulog kamo, kamo
ug ang inyong mga anak, ang mga sulugo-
on, ang mga Levita nga nagpuyo sa inyong

hing dunay kadungganan. Ang mga Israelita nahibalo nga ang mga utang kinahanglang bayran kada pito ka tuig. Apan bisan pa ana, nagpadayon sila paghulam sa mga butang nga gikinahanglan. Gani, kon atong sabton, ang mga pabrika karon nga nakapahimog mga balay ug mga tunghaan unya, nakagastog kwarta alang sa pagpalambo sa mga butang nga tawhanon sa mga trabahanti nga nag-ilaid sa kalisod, igo lang nagtuman sa mga sugo sa Biblia.

• **16.**1 Ang pangilin nga gihisgotan dinhi susama sa gihisgotan sa Lev 23. Matngoni ang kusganong pagpatuman sa mga katungdanan diha sa pagsaulog sa maong mga pyesta nga himoon lang "sa dapit nga gimbut-an ni Yahweh," sa ato pa, sa Jerusalem. Busa, natinuig ning pagduaw sa mga Judio bisag sa pangilin lang sa Paskuwa. Gituman ni Jesus mismo kining balaora nga nag-apil sa tanang lalaki, gikan sa 12 anyos pataas (basaha ang Lc 2:41). Sa daghang panultihon sa Ebanghelyo, mabasa kining mga pulonga: "miadto si Jesus sa Jerusalem alang sa ilang pangilin" (Jn 2:13; 5:1).

mga dakbayan, ang langyaw, ang ulipon,
ang ilo ug byuda nga nagpuyo uban kanin-
yo. 12 Hinumdomi nga mga ulipon usab
kamo sa Ehipto kaniadto. Paningkamoti
pagtuman ang maong kasugoan.
13 Sauloga usab ang Pangilin sa mga
Tolda sulod sa pito ka adlaw human mahi-
pos ang abot sa inyong giokanan ug pigsa-
nan. 14 Paglipay kamo sa panahon sa pa-
ngilin – kamo ug ang inyong mga anak,
ang mga sulugoon, ang mga Levita, ang
langyaw, ang ilo ug ang byuda nga nagpu-
yo sa inyong dakbayan. 15 Pagsaulog kamo
sa pito ka adlaw agig pasidungog kang
Yahweh sa dapit nga iyang gipili. Panala-
nginan kamo sa tanang abot ug sa tanang
buhat sa inyong kamot aron mahingpit ang
inyong kalipay.
16 Makatulo sa usa ka tuig, ang inyong
ginsakpan magpakita sa kaugalingon kang
Yahweh, inyong Diyos, sa dapit nga Iyang
gipili: sa Pangilin sa Pan nga walay Patubo,
sa Pangilin sa mga Semana, ug sa Pangilin
sa mga Tolda. Ayawg adto nga walay dala.
17 Apan ang matag usa maghalad tukma sa
iyaha, sumala sa gipanalangin kaninyo ni
Yahweh.

Mahitungod sa hustisya

18 Pagtudlog mga maghuhukom ug
sekretaryo alang sa inyong pundok sa ma-
tag dakbayan nga gihatag ni Yahweh ka-
ninyo. Hukman nila ang mga tawo sumala
sa hustisya. 19 Ayawg tuisa ang balaod o
pakitag pagpihig tungod sa kahimtang sa
tawo. Ayawg dawat og mga gasa kay ma-
kabuta kini sa mga mata sa maalamon ug
makabalitok sa baroganan sa mga tarong.
20 Hustisya! Pangitaa ang hustisya kon buot
mong makapuyo ug makapanunod sa yuta
nga gihatag kaninyo ni Yahweh nga inyong
Diyos.
21 Ayaw pagtanom og bisan unsang ka-
hoy o pagtarok og balaang haligi duol sa
halaran sa inyong Diyos. 22 Ayawg ibutang
diha ang balaang mga bato nga gikasilagan
ni Yahweh.

17 1 Ayawg halad kang Yahweh nga
inyong Diyos og baka o karnero nga
adunay daot sa lawas kay maligutgot niini
si Yahweh.
2 Kon may usa kaninyo sa bisan diing
dakbayan nga gihatag ni Yahweh, lalaki o
babaye nga magbuhat sa daotan atuba-
ngan ni Yahweh hangtod sa ponto sa pag-
putol sa kasabotan, 3 kon moalagad sila sa
laing mga diyos ug moyukbo kanila – sa
adlaw, sa bulan, o sa bitoon sa langit – nga
akong gidili, 4 ug gikataho na kini kaninyo
o nasayod na kamo niini, sugdan ninyo ang
maayong pagtuki sa nahitabo. Kon inyong
masuta nga kining kangil-aran nahimo
gayod sa Israel, 5 dad-a sa mga ganghaan
sa syudad kanang lalaki o babaye nga nag-
himo sa daotan, ug batoha hangtod nga
mamatay. 6 Apan gikinahanglan ang pag-
matuod sa duha o tulo ka saksi aron kasilo-
tan ang tawo sa kamatayon. Walay silotan
tungod sa sumbong sa usa lang ka saksi.
7 Ang mga saksi maoy unang mobato aron
pagpatay kaniya. Human nila, batohon siya
sa tanang katawhan. Niining maong paagi
mawagtang ang daotan sa inyong taliwala.
8 Dad-a kang Yahweh, sa dapit nga iyang
gipili ang lisod nga suliran nga gisang-at
kaninyo ug dili ninyo masulbad sa hukma-
nan sa dakbayan: ang pagpatay, ang
balaodnong kasumpakian o ang away tun-
god sa pagdagmal. 9 Duola ninyo ang mga
Levitang pari ug ang maghuhukom nga
anaa sa buhatan nianang panahona. Pa-
ngonsultahi sila ug ipadayag kaninyo ang
hukom sa maong kaso. 10 Tumana ang
ilang hukom sa dapit nga gipili ni Yahweh,
ug buhata ang ilang isulti. 11 Sunda ang
ilang gisulti ug ang ilang hukom. Walay
mosimang sa tuo ni sa wala sa hukom nga
ilang gipakanaog alang kaninyo.
12 Ang mangahas pagbuhat sa laing
paagi ug dili maminaw sa pari nga iyang
ikahibalag sa pag-alagad kang Yahweh, o
sa maghuhukom, kanang tawhana mama-
tay. Papahawaa ang daotan sa Israel. 13 Sa
ingon, mahadlok ang tanang tawo inigka-
dungog nila bahin niini ug dili na sila mo-
hukom kon wala silay katungod.

Ang mga hari

• 14 Kon moadto kamo sa yuta nga giha-
tag kaninyo ni Yahweh nga inyong Diyos,
kon inyo ning mailog lakip sa nagpuyo ni-
ini, tingale makaingon ang usag usa: "Gus-
to ko nga makabaton og hari sama sa sili-
ngang kanasoran. 15 Unya, pagtudlo ka-
mog hari nga pinili ni Yahweh gikan sa in-
yong kaigsoonan. Ayawg pilia ang langyaw
nga dili igsoong Israelita.
16 Paniguroha nga ang inyong hari dili
magkinahanglag daghang kabayo. Tingali

• **17.**14 Gihisgotan dinhi ang mga gamba-
lay sa katilingban sa mga Judio nga mao ang
mga hari, mga pari ug mga propeta.

Ang mga hari sa Israel nakigsabot sa Ehipto.
Bugti sa mga kabayo nga gitinguha nilang pa-
liton, nagdala sila didtog mga batan-ong
Israelita aron moalagad sa kasundalohan ni
Paraon.

*Ang mga Levitang pari sa tibuok banay ni
Levi walay bahin sa kabilin dili sama sa
ubang anak ni Israel.* Basaha ang komentar-
yo mahitungod sa mga pari sa tribu ni Levi sa
Num 3 ug 4.

unyag iyang paadtoon ang mga tawo sa
Ehipto aron pagkuhag dugang nga mga
kabayo. Si Yahweh nagsugo kaninyo sa dili
na pagbalik didto.
17 Dili usab siya magkinahanglag dag-
hang babaye, basig maliso ang iyang
kasingkasing; ni magtigom og daghang bu-
lawan ug plata.
18 Paglingkod niya sa trono, ania ang
mga balaod gikan sa basahon sa mga Levi-
tang pari aron iyang magamit. 19 Iya kiining
dad-on ug basahon matag adlaw sa iyang
kinabuhi aron makakat-on siya sa kahad-
lok ni Yahweh, makabaton sa tanang pa-
nultihon sa Balaod ug makatuman sa Iyang
kasugoan.
20 Busa, himoa nga dili siya magpahi-
taas sa kaugalingon o motamay sa iyang
mga igsoon, ni mosimang niining kasu-
goan sa tuo o sa wala. Sa ingon, siya ug
ang iyang kabataan makapatunhay sa mga
adlaw sa ilang paghari sa Israel.

Ang mga Pari sa banay ni Levi

18 1 Ang mga Levitang pari sa tibuok
banay ni Levi walay bahin sa kabilin,
dili sama sa ubang anak ni Israel. Apan
mabuhi sila gikan sa mga halad-sinunog
alang sa himaya ni Yahweh, ug gikan sa
mga butang nga gihalad Kaniya. 2 Ang
Levita walay bahin sa nadawat sa iyang
igsoon kay si Yahweh maoy iyang kabilin
sumala sa Iyang gisaad.
3 Mao kini ang bahin sa mga pari gikan
sa gihalad, baka o karnero: ihatag sa pari
ang abaga, mga suwang ug tiyan. 4 Hatagi
usab siya sa unang mga bunga sa trigo,
bino ug lana, ingon man sa unang panap-
ton nga delana gikan sa inyong karnero.
5 Kay gipili siya ni Yahweh gikan sa tanang
tribu aron mag-alagad sa iyang ngalan,
siya ug ang iyang mga anak sa kahang-
toran.
6 Kon ang Levita maggikan sa usa sa
mga dakbayan sa yuta sa Israel diin siya
nagpuyo, ug buot mosulod sa dapit nga gi-
pili ni Yahweh, 7 mag-alagad siya sa Ngalan
ni Yahweh, sama sa uban niyang igsoon
nga Levita nga nagbarog didto uban kaniya
sa atubangan ni Yahweh. 8 Mokaon siya sa
samang bahin, bahala na unsay iyang na-
kuha sa halin sa kabtangan sa iyang banay.

Mga Propeta ug "ang" Propeta

• 9 Kon nakasulod na **kamo** sa yuta
nga gihatag kaninyo ni Yahweh nga
inyong Diyos, ayawg sunda ang dao-
tang mga buhat sa katawhan. 10 Dili
kamo magpapuyo sa taliwala ninyo ni
bisag kinsa nga magsakripisyo sa
iyang anak aron mahimong halad-
sinunog, o nangonsulta sa mga bito-
on, mga salamangkero, 11 o diwata-
han o espiritista, tigtagnatagna o tig-
sukitsukit sa mga patay. 12 Gikasila-
gan ni Yahweh ang nagbuhat niining
mga butanga, ang hinungdan nga
gipalayo sila kaninyo. 13 Kinahanglan
nga bug-oson ninyo ang inyong pag-
too kang Yahweh nga inyong Diyos.

14 Kadtong mga tawo nga inyong
hinginlan nagpatalinghog sa mga
salamangkero ug mga diwatahan,
apan si Yahweh nga inyong Diyos nag-
hatag kaninyog lahi nga butang.
15 Alang kaninyo magpatungha Siya
og propeta nga sama kanako, gikan
sa katawhan, gikan sa inyong mga ig-
soon, aron inyong pamation. 16 Hi-
numdomi nga sa Horeb, sa adlaw sa
Tigom, kamo miingon: "Mahadlok
kong mamatay ug dili ko buot nga

• **18.**9 Kining tekstoha nagsaway sa mga tawong nagpatootoo nga sila gitugahan paghimog katingalahan sama sa mga madyikero ug mga tigtagnatagna samtang nagdayeg sa matuod nga padulngan nga gipahigayon sa Diyos alang nato.

Dili mo magpapuyo … (b. 10) Ang paghalad sa tawo isip sakripisyo gipanghimaraot, ingon man ang panglamat o madyik ug ang pagsangpit sa mga daotang espiritu. Kining mga tigtagnatagna gikan sa mga pundok sa mga pagano o mga diwatahan walay pagsalig sa Ginoo. Ilang gisulayan ang pagtagna unsay dangatan sa tawo sa iyang umaabot sama rag ilang gisakmitan ang Diyos sa iyang gahom kay Siya ra ang nahibalo unsay mahitabo sa umaabot. Sa ilang gihimo, ilang gihatagag daotan nga hulagway ang Ginoo nga daw dunay daotang hunahuna sa tawo. Ang tinuod nga propeta lahi kaayo nila kay ang iyang misyon dili man ang pagpadayag unsay mahitabo sa unahan, apan ang pagpadayag sa kabubut-on sa Diyos uban sa kaisog ug pagsulti unsay angayng usbon sa tawo sa iyang kaugalingon. (tan-awa ang Jer 28:1 ug Ez 13:1)

Magpatungha … (b. 18) Ang "propeta" nga gihisgotan dinhi mao ang han-ay sa mga propeta nga nagpadayon pagpahinumdom sa katawhan sa Israel. Apan sa umaabot, nagpaabot ang katawhan og propeta nga labaw kay sa uban; propeta nga mogiya sa katawhan sama sa gihimo ni Moises. Dihang nagsangyaw si Juan nga Magbubunyag, may nangutana niya: "Ikaw ba ang Propeta?" (Jn 1:21). Ang kristyanos, sa ilang bahin nakaila nga si Cristo mao gyod "ang Propeta" (Buhat 3:22).

makadungog pag-usab sa tingog ni
Yahweh o makakita pag-usab niad-
tong dakong kalayo." 17 Busa, si Yah-
weh namati sa inyong pangaliya ug
miingon: "Maayo ang ilang gipanulti.
18 Magpatungha akog propeta gikan
kanila, usa sa ilang mga igsoon, nga
sama kanimo. Ibutang ko ang akong
mga pulong sa iyang baba ug isulti
kaniya ang tanan nga akong isugo.
19 Kon adunay dili mamati sa akong
mga pulong pinaagi sa propeta nga
magsulti sa akong ngalan, ako mis-
moy motawag kaniya aron manubag
siya. 20 Apan ang propeta nga mag-
sulti sa akong ngalan mahitungod sa
mga butang nga wala ko isugo, o
magsulti sa ngalan sa laing mga
diyos, kana siya mamatay.

21 Tingali makapangutana kamo:
"Unsaon man nato pagkahibalo nga
ang mga pulong dili gikan kang Yah-
weh?" 22 Kon ang usa ka manalagna
magsulti sa ngalan ni Yahweh ug kon
ang iyang gipanulti dili matuman, in-
yong mahibaloan nga kanang mga
pulonga wala maggikan kang Yahweh.
Ang propeta nga manghambog, ayaw
siyag pamatia.

Ang mga dakbayan nga dangpanan

19 • 1 Kon malaglag na ni Yahweh nga
inyong Diyos ang mga nasod kan-
sang yuta Iyang gihatag kaninyo; kon inyo
na silang mapapahawa ug mopuyo na
kamo sa ilang mga balay, 2 paggahin og
tulo ka syudad taliwala sa yuta nga gihatag
kaninyo ni Yahweh nga inyong Diyos aron
inyong panag-iyahon. 3 Inyo kining buta-
ngan og agianan nga kasudlan, walay ba-
yad ug bukas. Unya bahina sa tulo ang
yuta nga gihatag kaninyo ni Yahweh nga
inyong Diyos. Kon adunay makapatay nga
wala tuyoa makatago siya nianang mga
syudara.

4 Apan kinsay makadangop didto aron
pagluwas sa iyang kaugalingon? Ang tawo
nga nakasamad ug nakapatay sa iyang ig-
soon nga wala sila magkaaway sukad pa
kaniadto. 5 Pananglitan, adunay moadto sa
kalasangan nga may kauban aron mamu-
tol og kahoy nga isugnod. Unya, pagbak-
yaw niya sa wasay aron pagputol sa kahoy
ang agdas nahuslot sa puloan, nakaigo ug
nakapatay sa iyang kauban. Makatago siya
sa usa nianang mga dakbayan ug makalu-
was sa iyang kaugalingon. 6 Ang manima-
los tungod sa kasuko dili tugtan nga ma-
ngita ug maapas sa nakapatay kay taas
kaayo ang dalan, ug unya patyon kini. Sa
pagkatinuod, ang nakapatay walay sala
sanglit wala sila magkaaway.

7 Tungod niini nagsugo ako kaninyo
paglain niining tulo ka dakbayan. 8 Apan
tingali palaparon kini Yahweh ang inyong
yuta sumala sa Iyang gipanumpa sa inyong
kagikanan. Iyang ihatag kaninyo ang ti-
buok yuta nga iyang gisaad, 9 sa kondisyon
nga inyong tumanon ang iyang kasugoan
ug sundon ang akong gisulti karon: Higug-
maa si Yahweh nga inyong Diyos ug sunda
ang Iyang kabubut-on sa tanang panahon.
Unya dungagig laing tulo ka dakbayan,
pinilo sa makaduha ang ilang gidak-on.

10 Sa maong paagi ang dugo sa walay
sala dili mobanaw sa yuta nga gihatag ni
Yahweh nga inyong Diyos, ingon nga kabi-
lin, ug dili kamo makasala sa pag-ula sa
dugo.

11 Apan kon ang usa ka tawo, tungod sa
panagbangi sa iyang silingan, mobanhig ug
mopatay kaniya unya ang nakabuno mo-
tago sa usa sa mga dakbayan, 12 ang pa-
ngulo sa dakbayan magsugo nga dakpon
siya sa iyang gitagoan ug itugyan sa kamot
sa kaliwat sa gipatay aron ila usab siyang
patyon. 13 Ayaw siyag kaloy-i, kon dili sik-
sika ang sala sa pagpabanaw og dugo sa
tawong tarong taliwala sa Israel aron kamo
magmalamposon.

14 Sa kabilin nga inyong nadawat sa
yuta nga gihatag kaninyo ni Yahweh nga
inyong Diyos, ayawg iroga ang mga utla-
nan sa inyong silingan nga gipahimutang
na sa inyong kagikanan.

15 Ang usa lang ka saksi dili paigo aron
pagpakanaog og hukom batok kang bisan
kinsa tungod sa bisan unsang sumbong.
Ang pagmatuod lang sa duha o tulo ka
saksi ang makasulbad sa kaso. 16 Kon ang

• **19.**1 Ang dakong panaghiusa sulod sa banay ug ang panimalos maoy nag-unang batasan sa taga Israel. Kon mahitabo nga ang usa ka tawo nakapatay bisag wala tuyoa, ang sakop sa banay sa gibuno mangita usab ug higayon pagpatay sa mamumuno.

Makita dinhi giunsa sa Diyos pagtudlo ang iyang katawhan. Kay dili man sayon langkaton kining nakagamot nga batasan dunay gihimong siyudad-dangpanan alang sa mga tawong nakapatay nga dili tinuyo aron dili siya mapanimaslan. Sa ngadto-ngadto kining batasana nawagtang ra.

15: Dili igo ang usa ra ka saksi aron masilotan ang sinumbong. Kining maong sumbanan gihimo gihapon bisan sa panahon ni Jesus sama adtong iyang husay.

nagsumbong mao ra sab ang saksi batok
sa gisumbong sa usa ka kalapasan, 17 ang
hitungdan mopakita atubangan ni Yahweh
tinambongan sa mga pari ug maghuhukom
nga anaa sa katungdanan, aron maatiman
ang kaso.
18 Ang maghuhukom maghimo sa kuti
nga pagtuki sa sumbong. Kon mahibaloan
nga ang saksi namakak sa paglutos niya sa
iyang igsoon, 19 silotan siya sa silot nga iya
untang ipahamtang sa iyang igsoon. Sa
ingon, mawagtang ang daotan taliwala ka-
ninyo. 20 Kon masayod sila nini, mahadlok
sila ug dili na mobuhat niini.
21 Ayaw pagbangotan tungod kaniya.
Hinuon, pabayra siyag kinabuhi sa kina-
buhi, mata sa mata, ngipon sa ngipon, ka-
mot sa kamot, tiil sa tiil.

Pagpakiggubat

20 1 Inig-adto ninyo sa gubat batok sa
inyong mga kaaway ug makakita
kamog mga kabayo, mga karwahe ug ka-
sundalohan nga mas daghan pa kay ka-
ninyo, ayawg kahadlok. Si Yahweh, inyong
Diyos, nga nagpagawas kaninyo sa Ehipto,
mouban kaninyo.
2 Kon duol na ang panahon sa pakig-
sangka, mag-una ang pari sa pundok sa
kasundalohan ug mosulti sa katawhan:
3 "Pamati Israel, karon pakigsangka batok
sa imong mga kaaway. Ayawg tugot nga
mawad-an ka sa kadasig, mahadlok o ma-
samok. Ayaw kamog kurog sa ilang atu-
bangan. 4 Kay si Yahweh nga inyong Diyos
nag-uban kaninyo. Makigsangka siya alang
kaninyo ug iya kamong luwason." 5 Mo-
ingon usab ang mga opisyal sa katawhan:
"Aduna ba dinhi nagpatukod og bag-ong
balay ug wala pa kini kapuy-i? Papauli-a
siya, basin unyag mamatay siya sa panag-
sangka ug lain na hinoon ang makauna
pagpuyo niini. 6 Anaay usa ba kaninyo nga
nagtanom og bag-ong parasan ug wala pa
siya makapahimulos sa mga bunga? Pa-
paulia siya, basin unyag mamatay siya sa
panagsangka ug lain na hinoon ang maka-
pahimulos sa mga bunga. 7 Anaay usa ba
kaninyo nga nanaad nga magminyo ug
wala pa gayod makaminyo? Papaulia da-
yon siya, basin og mamatay siya sa panag-
sangka ug lain na hinuon ang makapanga-
sawa sa babaye."
8 Moingon usab sila: "May nahadlok ba
dinhi ug maluyahog kasingkasing? Papa-
ulia siya, basin unyag ang iyang kahadlok
makawagtang sa kadasig sa uban." 9 Pag-
kahuman nilag sulti, paunhon ang mga pa-
ngulo sa ilang ginsakpan.
10 Kon duol na kamo sa dakbayan nga
inyong sulungon, tanyagi una kini sa pa-
kigdait. 11 Kon dawaton ang inyong tanyag
ug ilang buksan ang mga ganghaan alang
kaninyo, maluwas ang kinabuhi sa tanang
lumolupyo didto. Magbayad silag buhis ug
mag-alagad kaninyo.
12 Kon dili nila dawaton ang pakigdait
nga inyong gitanyag hinonoa, makigsang-
ka sila, liboti ang maong dakbayan. 13 Kon
itugyan sila ni Yahweh nga inyong Diyos sa
inyong kamot, patya ang kalalakin-an sa
inyong espada. 14 Apan ang kababayen-an
ug kabataan, ang kahayopan ug ang ta-
nang butang didto bahinbahinon sa kasun-
dalohan isip mga daog sa gubat. Kan-a ang
mga nailog gikan sa kaaway nga gihatag
kaninyo ni Yahweh.
15 Buhata kini sa tanang dakbayan nga
layo na kaayo ug wala sa mga yuta nga
inyong panag-iyahon. 16 Apan sa mga dak-
bayan nga ihatag ni Yahweh kaninyo nga
kabilin, kinahanglan nga walay ibilin nga
buhi bisan unsa. 17 Laglagon ang tanan su-
mala sa balaod sa tunglo – ang mga Heteo,
Amorreo, Kananeo, Pereseo, Heveo ug He-
buseo sumala sa gisugo ni Yahweh nga in-
yong Diyos. 18 Sa ingon, dili sila makatudlo
sa mga daotang butang nga ilang gibuhat
agig pasidungog sa ilang mga diyosdiyos.
Sa pag-awat nila makasala usab kamo
batok kang Yahweh nga inyong Diyos.
19 Kon sa inyong pagsulong sa usa ka
dakbayan, gikinahanglan nga inyo ning li-
yokan sa dugay nga panahon sa dili pa kini
mailog, ayaw hilabti ang prutasan sa pali-
bot. Ayaw kinig putla sa mga atsa aron
makakaon kamo sa ilang bunga. Mga tawo
ba ang mga kahoy nga imo man usab puo-
hon? 20 Kon may kahoy didto nga dili ma-
munga, apan adunay laing kagamitan,
putla kini ug pagbuhat og mga hagdan ug
uban pang kahimanan aron mailog dayon
ang dakbayan nga misukol kaninyo.

Mga balaod ug katungod

21 1 Kon ang patayng lawas sa gibuno
makaplagan sa yuta nga gihatag ni
Yahweh nga inyong Diyos ug wala hibaloi
kinsa ang nagpatay kaniya, 2 moadto ang
inyong mga maghuhukom ug mga pangu-
lo aron sukdon ang gilay-on sa biktima ug
sa mga dakbayan nga kasikbit. 3 Ilang tino-
on unsang dakbayana ang kinadul-an sa
namatay.
4 Ang mga pangulo sa maong dakbayan
mokuha og usa ka nating baka nga wala pa
makatrabaho o masangoni sa yugo. Didto
ila kining putlan sa liog. 5 Kinahanglan nga
manambong ang mga pari nga mga kali-
wat ni Levi. Gipili sila ni Yahweh aron mo-
alagad ug manalangin sa iyang ngalan. Sila
usab ang maghukom sa tanang sumbong o
kaso nga kriminal.
6 Unya ang tanang pangulo sa dakbayan
nga duol sa namatyan manghunaw sa ilang
kamot sa sapa ibabaw sa nating baka nga

giputlan sa liog. 7 Ug mamulong sila: "Ang among kamot wala mag-ula niining dugoa ug ang among mata wala makakita niini. 8 Pasayloa, o Yahweh, ang imong katawhang Israel nga giluwas nimo, ug ayaw sila pakasad-a sa inosenting dugo nga naula." 9 Pasayloon sila niining dugoa ug kuhaon ang buling sa inyong taliwala, unya buhata ang tarong sa mga mata ni Yahweh.

10 Inig-adto ninyo sa panggubatan batok sa mga kaaway, nga itugyan kaninyo ni Yahweh nga inyong Diyos, 11 kon may tahom nga babaye sa mga bihag nga inyong makit-an ug mahigugma kamo kaniya ug mangandoy pagpangasawa kaniya, 12 dad-a una siya sa inyong balay. Una sa tanan, magpaupaw siya ug manghinguko. 13 Huboon niya ang sapot sa pagkabinihag ug magpuyo siya sa inyong balay. Sulod sa usa ka bulan magbangotan siya alang sa iyang amahan ug inahan. Human niana, makapanghilawas ka na kaniya. Maiya kang bana ug maimo siyang asawa. 14 Kon moabot ang panahon nga dili na siya makapahimuot kanimo, papaulia siya. Ayawg ibaligya ni himoon mo siyang ulipon kay imo siyang nakuha sa pinugos nga paagi.

15 Kon ang usa ka tawo may duha ka asawa unya gipalabi niya ang usa; kon silang duha pulos nanganak alang kaniya ug ang panganay maoy anak sa babaye nga wala kaayo mahala, 16 sa adlaw nga bahinon ang kabilin alang sa iyang kabataan dili niya ikahatag ang katungod sa panganay niadtong anak sa babaye nga labaw niyang gihigugma. Dili niya isakripisyo ang tinuod nga panganay nga mao ang anak sa babaye nga wala kaayo higugmaa. 17 Isip panganay iyang ihatag kaniya ang dobling bahin sa tanan niyang katigayonan. Siya ang panganay; iyaha ang maong katungod.

18 Kon ang usa ka tawo may anak nga gahig ulo ug masupilon ug dili mosunod sa sugo sa iyang amahan ug inahan ug dili maminaw kon ilang tawgon, 19 dakpon nila ang bata ug dad-on sa atubangan sa mga pangulo sa dakbayan, sa ganghaan, sa hukmanan 20 ug moingon sila: "Kining bataa nga among anak, gahig ulo ug masupilon. Dili maminaw kanamo, matinumanon sa gusto ug palahubog." 21 Unya batohon siya sa tanang lalaki hangtod nga mamatay. Nianang paagiha mawagtang kaninyo ang daotan sa inyong taliwala. Ug inigkasayod niini sa Israel, silang tanan batiog kahadlok.

22 Kon ang usa ka tawo nga sad-an ug angayang patyon, gipatay pinaagi sa pagbitay sa kahoy, 23 ang iyang patayng lawas dili magpabiling magbitay sa kahoy sa tibuok gabii. Hinoon, ilubong kini sa adlaw sa iyang pagkamatay kay ang tawong binitay tinunglo sa Diyos. Busa, ayawg hugawhugawan ang yuta, nga gihatag kaninyo ni Yahweh nga inyong Diyos isip kabilin.

Ihatag pagbalik ang imong hikaplagan

22 1 Kon makakita ka sa nawalang baka o karnero sa imong igsoon, ayaw patusotuso nga wala mo kini makita, hinonoa, dad-a kinig balik sa tag-iya. 2 Kon wala magpuyo duol kanimo ang imong igsoon, o wala ka makaila sa tag-iya, atimana kini sa imong balay hangtod nga pangitaon sa tag-iya. Unya, iuli.

3 Ingon usab niini ang imong buhaton sa iyang asno, mga bisti o bisan unsa nga nawala sa imong igsoon nga imong hikaplagan. Ayaw pagpakaroningnon nga wala ka makamatngon. 4 Kon nakita nimo ang asno sa imong igsoon o ang baka nga natumba sa agianan, ayaw patusotuso nga wala ka makaalinggat; tabangi ang imong igsoon pagpatindog niini.

5 Dili gayod magsul-ob ang babaye og sapot sa lalaki, ni ang lalaki mosul-ob og sapot sa babaye. Ang magbuhat niini angayng sawayon ni Yahweh.

6 Kon makakita ka sa imong agianan og salag sa langgam diha sa kahoy o sa yuta ug ang inahan nagluob sa mga kuyabog o sa mga itlog, ayaw dad-a ang inahan uban sa mga kuyabog. 7 Hinunoa, pasagdi ang inahan ug kuhaa lang ang mga kuyabog. Magmauswagon ug mabuhi ka sa taas nga panahon.

8 Kon magtukod kag bag-ong balay, himoi kinig gagmayng bungbong libot sa atop basin unyag may mahulog ug ang balay mamansahan sa dugo.

9 Dili ka magpugas og laing binhi sa imong parasan. Kon imo kining buhaton dili ka makakaon sa abot sa imong parasan ni sa laing tanom.

10 Ayawg dungana paggamit sa imong pagdaro ang baka ug ang asno.

11 Ayawg sul-ob og sapot nga hinablon sa hilo nga delana ug lino.

12 Himoi ang imong kaugalingong kupo og borlas sa upat ka sulok nga imong gamiton aron pagtabon kanimo.

13 Kon ang tawo nga nangasawa wala na makagusto sa babaye unya, 14 iya kining sawayon ug pakaulawan sa pag-ingon: "Giminyo ko kining babayehana, apan dihang nakighilawas ako kaniya, akong nasayran ko nga dili diay siya ulay." 15 Niining kasoha, kuhaon sa amahan ug inahan

sa batan-ong babaye ang habol nga gigamit sa gabii sa ilang kasal nga magmatuod
nga siya ulay. Ila kining ipakita sa mga
maghuhukom sa dakbayan. 16 Ang amahan sa batan-ong babaye moingon: "Gihatag ko ang akong anak isip asawa niining
tawhana. Apan karon nga wala na siyay
gusto sa akong anak, 17 nagpatusotuso siya
nga ang iyang asawa dili ulay. Apan tanawa ang kamatuoran sa iyang pagkaulay."
18 Bukharon nila ang panapton atubangan
sa mga maghuhukom sa dakbayan. Kon
sad-an ang tawo, dakpon siya sa mga
maghuhukom ug ipalatos.

19 Multahan usab siyag usa ka gatos ka
salapi nga ihatag sa amahan sa batan-ong
babaye kay gipakaulawan ang usa ka ulay
sa Israel. Magpabilin siyang asawa ug dili
makabiya kaniya ang bana samtang buhi
pa siya.

20 Apan kon ang gisulti sa lalaki tinuod
ug walay ikapakita nga kamatuoran sa
iyang pagkaulay, 21 dad-on ang babaye sa
balay sa iyang amahan. Batohon siya sa
katawhan sa may ganghaan sa balay hangtod nga siya ma matay kay nakahimo siyag daotan sa Israel – namuta siya samtang diha pa sa balay sa iyang amahan. Sa
ingon mawagtang kaninyo ang daotan sa
inyong taliwala.

22 Kon ang usa ka tawo masakpan nga
nakighilawas sa babayeng minyo, patyon
silang duha. Sa ingon mawagtang kaninyo
ang daotan sa inyong taliwala.

23 Kon ang batan-ong babaye nga sinaaran sa lalaki nakigtagbo og lain sa dakbayan ug nakighilawas kaniya, 24 dad-on ang
duha ug batohon hangtod sa kamatayon:
ang batan-ong babaye, kay wala siya mosinggit ug mangayog pakitabang sa dakbayan ug ang lalaki tungod sa iyang pagpanamastamas sa umaabot nga asawa sa
iyang silingan. Sa ingon, mawagtang ang
daotan sa inyong taliwala.

25 Apan kon sa kaumahan, ang usa ka
tawo makasugat og batan-ong babaye nga
kaslonon unya iyang gilugos, patyon ang
tawo. 26 Ang batan-ong babaye dili silotan.

Dili siya angayang patyon. Kining kasoha nahisama sa usa ka tulisan nga nakasugat og tawo nga iyang gipatay. Sa samang
paagi ang babaye giamong-amongan.
27 Nag-inusara siya sa kaumahan, misinggit siyag pakitabang, apan walay miabot
nga tabang.

28 Kon ang usa ka tawo makasugat og
batan-ong babaye nga dili kaslonon nga
iyang lugoson unya masakpan sila, 29 ang
lalaki mohatag sa amahan sa babaye og
singkwenta ka salapi ug pangasaw-on niya
ang babaye. Gipanamastamasan niya ang
babaye; busa, dili siya makapalayas sa babaye sa tibuok niyang kinabuhi.

Batasan nga angayan sa katawhang balaan

23 1 Dili makigminyo ang usa ka tawo sa
asawa sa iyang amahan. Dili niya pakaulawan ang iyang amahan. 2 Ang lalaki
kansang itlog dugmok, ug putol og otin dili
dawaton sa panagtigom ni Yahweh. 3 Ang
mga mestiso dili usab pasudlon sa panagtigom ni Yahweh bisan ang ikanapulo nga
kaliwat. 4 Ang mga Amonita ug Moabita dili
gayod makaapil sa panagtihom ni Yahweh
bisan ang ikanapulong kaliwat 5 kay wala
kamo nila sugata dala ang pan ug tubig
paggawas ninyo sa Ehipto. Hinonoa, gibayran nila si Balaam, anak ni Beor gikan sa
Petor sa Mesopotamia, aron tunglohon
kamo. 6 Apan si Yahweh nga inyong Diyos
wala maminaw kang Balaam. Gihimo niya
nga panalangin ang tunglo kay nahigugma
siya kaninyo. 7 Dili gayod ninyo ipaambit
sa maong katawhan ang inyong kabulahanan o kalipay.

8 Ayaw isipa ang mga Edomita nga
inayran kay inyo silang igsoon, o ang taga
Ehipto kay dumuduong man kamo sa ilang
yuta kaniadto. 9 Gikan sa ikatulong kaliwat,
ang ilang mga sumusunod makaapil sa panagtigom ni Yahweh. 10 Pagsulong ninyo sa
inyong kaaway, ampingi ang inyong kaugalingon sa daotang binuhatan. 11 Kon
may kauban kamo nga lalaki nga dili hinlo
kay gigawasan siya sa binhi sa iyang pagkatulog, mogawas siya sa kampo ug magpabilin didto. 12 Pagkagabii maligo siya. Inigsalop sa adlaw mosulod na siya sa kampo.

13 Paggahig luna gawas sa kampo alang
sa inyong lawasnong panginahanglan.
14 Pagdala kamog tukon lakip sa kahimanan nga ilungag ninyo sa yuta. Unya, taboni ang hugaw sa yuta nga nakubkob. 15 Kay
si Yahweh nga inyong Diyos nagsuroysuroy
sa inyong kampo aron panalipdan kamo ug
aron itugyan sa inyong kamot ang inyong
kaaway. Busa, kinahanglan nga ang inyong
kampo limpyo ug balaan, diin si Yahweh
dili makakitag bisan unsa nga hugaw. Kon
dili, mopahilayo siya kaninyo.

16 Ayaw pabalika sa iyang agalon ang
ulipon nga milayas ug midangop kaninyo.
17 Papuy-a siya sa inyong balay, sa dapit
nga iyang gipili sa inyong dakbayan nga
daw maayo alang kaniya. Ayaw siyag
daogdaoga.

18 Kinahanglan nga walay hinalad nga
puta sa mga anak nga babaye sa Israel, o
hinalad nga bayot sa mga anak nga lalaki.
19 Ayaw dad-a sa balay ni Yahweh nga
imong Diyos ang bayad sa puta o ang suhol sa iro, sa ato pa, sa bayot nga imong
ihalad alang sa imong gihimo nga panaad.
Gikasilagan kini sa mga mata ni Yahweh.
20 Dili ka magpatanto sa imong igsoon, sa
kwarta ba o sa pagkaon o sa bisan unsang
butang. 21 Makapatanto ka sa mga lang-

yaw, apan dili sa imong igsoon. Kay sa
ingon, si Yahweh nga imong Diyos mana-
langin kanimo sa tanan mong buhaton sa
yuta nga imong panag-iyahon. 22 Kon mag-
himo kag panaad kang Yahweh dili ka
maglangaylangay pagtuman niini kay si
Yahweh maningil kanimo ug makasala ka
sa dili pagtuman. 23 Kon dili ka manaad, dili
ka makasala. 24 Tumana ang imong mga
panaad. Kon nakapanumpa ka, ihalad ang
imong gisaad kang Yahweh.
25 Kon moadto ka sa parasan sa imong
silingan, makakaon ka sa tanang ubas nga
imong mahurot, apan ayaw pagdala sa ga-
was. 26 Kon makalabay ka sa katrigohan sa
imong silingan makahimo ka pagkutlo gi-
namit ang imong kamot, apan ayaw galaba
ang nagbarog nga trigo sa imong silingan.

24 1 Kon ang usa ka tawo makigminyo
ug unya, dili na siya makagusto sa
iyang asawa tungod sa nakita niya nga dili
maayo, makahatag siyag kalig-onan sa pa-
kigbulag sa babaye ug iya siyang papaha-
waon sa iyang balay. 2 Kon sa dili madugay
maasawa na usab siya sa laing lalaki 3 ug
dili gihapon siya magustohan ug papaha-
waon nga may kalig-onan sa pakigbulag; o
kon pananglit mamatay kining ikaduhang
bana, 4 dili na siya mapangasawa pag-usab
sa iyang unang bana kay nabulingan na
siya. Mainayran na siya sa mga mata ni
Yahweh kon kini iyang pangasaw-on pag-
usab. Ayawg bulingi ang yuta nga gihatag
ni Yahweh kaninyo nga inyong kabilin.

Pagkahiusa sa katilingban

• 5 Ang lalaki nga bag-ong minyo
dili paadtoon sa panggubatan o hata-
gan sa katungdanan pag-alagad sa
gobyerno. Hatagan siyag kagawasan
sa tibuok tuig aron makapuyo siya sa
iyang balay uban sa asawa.
6 Ang galingan dili ikagarantiya.
Ikagarantiya ba diay ang kinabuhi sa
tawo?
7 Kon ang usa ka tawo nasakpan
nga nangidnap og Israelita, sa ato pa,
iyang igsoon, aron ibaligya nga uli-
pon, ang nangidnap kinahanglang
mamatay. Sa ingon mawagtang ang
daotan taliwala sa inyong katawhan.
8 Pagbantay sa mananakod nga
sanla. Sunda ug bansaya ang pahi-
mangno sa mga pari nga Levita; tu-
mana ang akong gisugo kanila. 9 Hi-
numdomi ang gihimo ni Yahweh nga
inyong Diyos, kang Miriam diha nga
ang katawhan nagsingabot na gikan
sa Ehipto.
10 Kon magpahulam kag bisan unsa
sa imong silingan, ayawg sulod sa
iyang balay aron magkuhag ikagaran-
tiya. 11 Paghulat sa gawas ug moba-
lik siya kanimo aron ihatag ang garan-
tiya. 12 Kon gidawat nimo ang kupo sa
usa ka kabos nga garantiya, 13 iuli kini
sa dili pa mongitngit aron makatulog
siya nga may kupo. Unya, panalangi-
nan ka sa kabos ug matarong ka sa
mata ni Yahweh nga imong Diyos.
14 Ayaw pahimusli ang mga timawa
ug kabos nga mamumuo; igsoon siya
o langyaw nga anaa sa inyong yuta sa
bisan diing dakbayan. 15 Suholi siya sa
adlaw-adlaw sa dili pa mogabii kay
kabos siya ug nagsalig sa iyang maki-
ta. Basin unyag mosangpit siya kang
Yahweh ug makasala kamo.
16 Dili patyon ang mga amahan tu-
ngod sa kasaypanan sa ilang anak, ni
ang mga anak, sa kasal-anan sa ilang
amahan. Kinahanglan nga ang matag
usa magbayad sa kaugalingong kasal-

• **24.**5 Makita dinhi ang han-ay sa mga balaod nga nagpatunhay sa daghang pamaagi sa pakigsandurot sulod sa katilingban. Ang mensahe sa mga propeta naglakip sa tanang natad sa katilingbanong kinabuhi aron mau-mol diha sa katawhan ang pagtinabangay ug ang kaayo, sama sa maluluy-ong kinaiya sa Diyos mismo.

Kining tanan gipahaom alang sa nasod nga puno sa mga mag-uuma diin ang sistema sa ekonomiya nagsalig pa sa yuta. Alang sa mga nasod nga malamboon na, ipahaom sab ni subay sa ilang panginahanglan. Mga balaod ni nga naglantaw sa kaayohan sa katawhan nga naglakip sa:

– pagtabang sa mga bag-ong minyo
– kasigurohan sa panrabaho
– pagsanta sa prostitusyon ingon man sa pagpahimulos sa mga langyawng trabahanti
– kaigoan pagtabang sa nawad-ag trabaho ug sa mga pamilyang nagwelga,
– pagsweldo sa hustong adlaw
– pagsumpo sa dili maangayong mga balaod.

Anaa say balaod pag-atiman sa mga sinalik-way; kay ang atong kinitaan, dili man angay natong isipon nga ato ra gyod. Atong katung-danan ang pagtuman sa mga balaod nga nag-palambo sa katilingbanong kahiusa, ug ang paghatag og pahat sa atong panalapi sumala sa gikinahanglan.

anan. 17 Ayaw yataki ang katungod sa
mga langyaw, o sa mga ilo ni kuhaon
isip garantiya ang sapot sa byuda.
18 Hinumdomi nga naulipon usab ka-
mo sa Ehipto ug giluwas ni Yahweh
nga inyong Diyos. Busa, ako kamong
gisugo niini.
19 Kon mag-ani kamo sa inyong tri-
gohan ug adunay mahulog nga bina-
ngan, ayaw kinig punita. Ibilin kini
alang sa mga langyaw, sa ilo o sa
byuda. Sa ingon, panalanginan kamo
ni Yahweh sa tanan ninyong buhaton.
20 Kon mag-ani mo sa inyong olibo,
ayawg balik aron hagdawan ni. Ang
nahibilin alang sa mga langyaw, sa ilo
ug biyuda. 21 Kon mamupo mo sa
ubas sa inyong parasan ayawg balik
aron kuhaon ang nahibilin. Bahin ni sa
mga langyaw, ilo ug byuda. 22 Hinum-
domi nga naulipon sab mo sa Ehipto.
Busa, ako mong gisugo ini.

25 1 Kon adunay panaglalis o panagbing-
kil tali sa duha ka tawo, modangop
sila sa mga maghuhukom, aron hukman
ang hitabo. Ilang palingkawason ang ta-
rong ug pakasad-on ang may kasaypanan.
2 Kon angayan siyang kastigohon, paub-on
siya sa maghuhukom diha sa yuta, unya
latigohon sa iyang atubangan sibo sa gi-
daghanon sa sala. 3 Kwarenta lang ka lap-
dos ang labing daghan – dili molabaw niini
– kon molabaw na gani, ang silot malab-
anan ra ug ang inyong igsoon maulawan sa
inyong atubangan.
4 Ayaw butangig bosal ang baka sam-
tang naggiok kini sa trigo.
5 Kon duha ka managsoong lalaki mag-
tipon pagpuyo ug ang usa namatay nga
walay anak, ang asawa sa namatay dili
mamana og lain gawas sa igsoon sa iyang
bana. Dawaton niya ang babaye nga iyang
asawa ug maghatag siyag kaliwat alang sa
iyang igsoon. 6 Ang unang anak nga lalaki
padad-on sa ngalan sa iyang igsoon ug isi-
pon nga iyang anak. Niining paagiha ang
iyang ngalan dili mawagtang sa Israel.
7 Kon ang bayaw dili mangasawa, mag-
pakita ang byuda sa ganghaan sa dakba-
yan ug moingon siya sa mga magulang:
"Ang akong bayaw nagdumili pagpatunhay
sa ngalan sa iyang igsoon dinhi sa Israel.
Dili siya buot motuman sa iyang katungda-
nan isip bayaw alang sa akong kaayohan.
8 Unya, ang mga maghuhukom mopata-
wag niining tawhana ug ila siyang sultihan.
Kon magmagahi siya ug moingon: "Dili ko
buot mangasawa kaniya," 9 ang babaye
moduol kaniya ug atubangan sa mga mag-
huhukom tangtangon ang iyang sandalyas,
lud-an ang iyang nawong ug litokon kining
mga pulonga: "Mao kini ang buhaton alang
sa tawo nga dili mobangon sa ngalan sa
iyang igsoon." 10 Ang iyang balay tawgon
sa Israel og: "Ang balay sa nagtiniil."
11 Kon ang duha ka tawo nag-away ug
ang asawa sa usa moduol aron pagluwas
sa iyang bana sa pagkulata sa usa, unya
kawhaton niya sa iyang kamot ug gunitan
ang itlog, 12 putla ang kamot sa babaye sa
walay kukaluoy.
13 Ayaw paghupot sa inyong sudlanan
og lainlaing timbangan, ang uban dako ug
ang uban gamay, 14 ni magbaton kamo sa
inyong balay og dako ug gamayng taksa-
nan. 15 Pagbaton kamog hingpit ug husto
nga timbangan ug tarong nga sudlanan
aron moodugay ang inyong mga adlaw sa
yuta nga gihatag kaninyo ni Yahweh nga
inyong Diyos. 16 Kay si Yahweh masilag sa
nagbuhat niining mga butanga ug sa ta-
nang matang sa panikas.
17 Hinumdomi ang gibuhat ni Amalek
kaninyo samtang diha kamo sa dalan pag-
gawas ninyo sa Ehipto. 18 Migawas siya
aron sugaton kamo sa dalan. Samtang luya
ug gikapoyan kamo midasdas siya ug gili-
potan kamong tanan nga gikapoyan. Wala
siyay kahadlok sa Diyos.
19 Tungod niana, human mabuntog ni
Yahweh nga inyong Diyos ang tanan nin-
yong kaaway nga naglibot kaninyo, iya
mong gipapahulay sa yuta nga Iyang giha-
tag kaninyo. Papasa ang handomanan ni
Amalek ubos sa kalangitan. Ayaw kinig ka-
limti.

Ang Israelita nagpadayag sa iyang pagtoo

26 • 1 Kon moabot na kamo sa yuta
nga gihatag ni Yahweh nga in-
yong Diyos isip kabilin, ug inyo na
kining naangkon ug puy-an, 2 kuhaa
ang unang mga bunga sa tanan nin-
yong abot, ipahimutang sa dakong
bukag ug dad-a sa dapit nga gipili ni

• **26.**1 *Ang akong amahan Amorreo…* (b. 5) Kining pundok sa mga panultion, daw susamag pahayag sa dakong pagtoo alang sa taga Israel. Maoy ilang gitoohan nga gipili sila sa Diyos taliwala sa mga paganong Amorreo; human sa ilang pagkalingkawas, ang Diyos naghatag kanilag kauswagan sa pagpuyo nga ilang gikalipayan.

Yahweh nga inyong Diyos, nga puy-an
sa Iyang Ngalan.
3 Ihatag kini sa pari nga anaa sa
iyang buhatan sa pag-ingon: "Niining
adlawa magpasalamat ako kang Yah-
weh nga akong Diyos, kay nakasulod
ako sa yuta nga gisaad niya sa among
kagikanan nga Iyang ihatag kanamo."
4 Unya, dawaton sa pari gikan sa
imong kamot ang dakong bukag. Da-
yon ibutang kini atubangan sa halaran
ni Yahweh nga imong Diyos, 5 ug
imong isulti kining mga pulonga sa
atuba-ngan ni Yahweh: "Ang akong
amahan Amorreo nga naglaaglaag.
Miadto siya sa Ehipto aron pagpa-
ngitag kapuy-an uban sa pipila lang.
Apan sa maong nasod nahimo silang
dako ug gamhanang katawhan. 6 Ang
mga Ehiptohanon nag-isig-isig ug
nagdaogdaog kanamo. Gipatagam-
tam kami sa bangis sa pagkaulipon.
7 Busa, nangamuyo kami kang Yah-
weh, ang Diyos sa among kagikanan,
ug mipatalinghog siya kanamo. Iyang
nakita ang among kaalaot, ang
among bug-at nga trabaho ug ang
pagdaogdaog nga gipahamtang ka-
namo. 8 Iya kaming gipagawas sa
Ehipto pinaagi sa kusgan niyang
kamot. Nagpaila siya sa iyang gahom
uban sa mga timailhan ug daghang
makalilisang nga katingalahan. 9 Iya
kaming gidala dinhi aron ihatag kining
yuta diin nagdagayday ang gatas ug
dugus. 10 Busa, karon nagdala ug nag-
halad ako sa unang mga bunga sa
imong yuta, o Yahweh, nga imong gi-
hatag kanako."
11 Ipahiluna kini sa atubangan ni
Yahweh, yukbo kaniya ug pasidunggi
si Yahweh nga imong Diyos. Human
niini ikaw ug ang imong banay mag-
kombira sa tanang maayong butang
nga gihatag ni Yahweh kanimo ug sa
imong panimalay. Ang Levita ug ang
langyaw nga nagpuyo uban nimo mo-
duyog sa kombira.
12 Sa ikatulo ka tuig sa imong paghatag
sa dyesmos sa mga abot, kon nalain na
nimo ang dyesmos sa tanan mong abot ug
nahatagan na ang Levita, ang langyaw, ang
ilo ug biyuda aron mangaon sulod sa
imong dakbayan hangtod nga mabusog,
13 moingon ka sa atubangan ni Yahweh:
"Akong gidala gawas sa akong balay
ang tanan nga iya ni Yahweh. Ako kining
gihatag sa Levita, sa langyaw, sa ilo ug bi-
yuda sumala sa kasugoan nga imong giha-
tag kanako. Wala ako magsupak ni mali-
mot sa imong mga sugo. 14 Sa maong dyes-
mos wala akoy gikaon bisan unsa, pana-
hon sa akong pagbangotan. Walay hugaw
diha kanila, wala akoy gihalad sa mga
diyosdiyos. Nagtahod ako sa tingog ni Yah-
weh nga akong Diyos ug nagbuhat sumala
sa iyang gisugo kanako.
15 Gikan sa imong santuwaryo, gikan sa
kahitas-an sa kalangitan, tan-awa ug pana-
langini ang imong katawhang Israel, sama
sa imong pagpanalangin sa yuta nga
imong gihatag kanamo, ang imong gisaad
sa among kagikanan. Ang yuta diin nagda-
gayday ang gatas ug dugus.
16 Niining adlawa si Yahweh nga inyong
Diyos nagsugo kaninyo pagtuman sa mga
lagda ug balaod. Tumana ug subaya kini sa
tibuok nga kasingkasing ug kalag.
17 Karong adlawa nagsangpit kamo
kang Yahweh aron mainyo siyang Diyos.
Busa, sunda ang Iyang agianan, matngoni
ang iyang mga lagda, kasugoan ug balaod.
Patalinghogi ang Iyang tingog.
18 Karong adlawa si Yahweh naghimo ni-
ining saad nga maiya gayod kamo nga ka-
tawhan sumala sa iyang giingon kaninyo.
Ug inyo gayong tumanon ang tanan niyang
kasugoan. 19 Siya, sa iyang bahin, magha-
tag kaninyog dungog, kabantog ug hima-
ya, ug ipahimutang kamong tanan labaw
sa ubang nasod nga iyang gihimo. Mahimo
kamong usa ka nasod nga hinalad kang
Yahweh nga inyong Diyos sumala sa iyang
giingon kaninyo.

Pagbag-o sa kasabotan

27 • 1 Si Moises ug ang mga magulang
sa Israel naghatag niining sugoa sa
katawhan: "Matngoni ang tanang kasugoan

Sa samang paagi, ang nagkadaiyang kahanayan sa pagsulat sa atong "Credo" nga gigamit sa atong Simbahan, naghatag sab og dakong gibug-aton sa makalingkawasnong mga buhat sa Diyos: Amahan, Anak ug Espiritu Santo, alang sa atong kaayohan.

• **27.**1 *Sa ulohan 27 ngadto sa 28 mabasa nato ang panapos sa "pahayag ni Moises" nga mabasa sab sa mga ulohan 5 ngadto sa 11.*

Ang 27:4-36 naghisgot sa seremonyas sa pagbag-o sa Kasabotan. Nahitabo ni sa Sikem

nga akong gihatag kaninyo karong adlawa.
2 Kon molabang na kamo sa Jordan aron
pag-adto sa yuta nga gihatag kaninyo ni
Yahweh nga inyong Diyos, pagbutang ka-
mog dagkong bato ug papitlig apog. 3 Un-
ya, isulat dinhi ang tanang pulong sa ma-
ong Balaod sa inyong paglabang aron ma-
kasulod kamo sa yuta nga gihatag kaninyo
ni Yahweh, ang Diyos sa inyong kagikanan
sumala sa Iyang gisaad, yuta diin nagda-
gayday ang gatas ug dugus.

4 Kon kamo makalabang na sa Jordan
ipahiluna kining mga batoha sa bungtod sa
Ebal sumala sa akong gisugo kaninyo ka-
rong adlawa ug taptapi silag apog. 5 Tukora
ang halaran isip pasidungog kang Yahweh
ginamit ang mga bato nga dili sinapsapan.
6 Tukora ang halaran alang kang Yahweh
ginamit ang dili sinapsapang mga bato ug
sa maong halaran, paghimog mga halad-
sinunog alang kang Yahweh nga inyong
Diyos. 7 Didto pagsakripisyo usab kamog
mga halad sa pakigdait ug pagkombira sa
atubangan ni Yahweh nga inyong Diyos.
8 Isulat pag-ayo niining mga batoha ang
tanang pulong sa maong Balaod."

9 Unya, si Moises ug ang mga pari sa
tribu ni Levi miingon sa katawhan sa Israel:
"Pagmatngon ug paminaw, Israel. Karong
adlawa nahimo kamong katawhan ni Yah-
weh nga inyong Diyos. 10 Tungod niana,
paminaw sa iyang tingog ug tumana ang
kasugoan ug mga lagda nga gihatag ko
kaninyo karong adlawa."

11 Nianang adlawa si Moises naghatag
niining mga sugoa alang sa katawhan.
12 Kon kamo makalabang na sa Suba sa
Jordan, ang mga tribu ni Simeon, Levi,
Juda, Isacar, Jose ug Benjamin mobarog
sa Bungtod sa Gerizim aron sublion ang
mga panalangin sa katawhan. 13 Samtang
ang ila ni Ruben, Gad, Aser, Zabulon, Dan,
ug Neftali mobarog sa Bungtod sa Ebal
aron pagsubli sa mga tunglo.

14 Ang mga Levita mopadayag sa ta-
nang Israelita sa kusog nga tingog:
15 Tinunglo ang tawo nga mikulit og
larawan sa diyosdiyos, butang nga ngil-ad
alang kang Yahweh. Hinimo kini sa mga
kamot sa magkukulit ug gipahimutang sa
tinagong dapit! Ang tanan motubag: Amen!
16 Tinunglo ang nagtamay sa iyang
amahan o inahan! Ug ang mga tawo motu-
bag: Amen!
17 Tinunglo ang nagbalhin sa utlanan sa
yutang kabilin sa iyang silingan. Ang ta-
nang tawo motubag: Amen!
18 Tinunglo ang nagpasalaag sa buta sa
maayong dalan! Ang tanan motubag:
Amen!
19 Tinunglo ang dili morespito sa katu-
ngod sa mga langyaw, sa ilo ug sa biyuda!
Ang tanan motubag: Amen!
20 Tinunglo ang makighilawas sa asawa
sa iyang amahan ug magbugalbugal ka-
niya! Ang tanan motubag: Amen!
21 Tinunglo ang makighilawas sa bisan
unsang matang sa mananap! Ang tanan
mo-tubag: Amen!
22 Tinunglo ang makighilawas sa iyang
igsoong babaye nga anak sa iyang amahan
o inahan! Ang tanang katawhan motubag:
Amen!
23 Tinunglo ang makighilawas sa iyang
ugangang babaye! Ang tanan motubag:
Amen!
24 Tinunglo ang mabudhiong mipatay sa
iyang silingan! Ang tanan motubag: Amen!
25 Tinunglo ang nagdawat sa suhol aron
pagpatay sa tawong walay sala! Ang ta-
nang tawo moingon: Amen!
26 Tinunglo ang dili motahod sa mga pu-
long ug dili mosubay niining Balaod! Ug
ang tanang katawhan motubag: Amen!

Mga panalangin ug mga tunglo

28 • 1 Karon, kon motuman kamo sa ti-
nuoray sa tingog ni Yahweh nga in-

---

sa panahon ni Josue (Jos 8:32). Ang tibuok katawhan nanumpa pagtuman sa Napulo ka Sugo nga gipadayag pinaagi sa mga tunglo.

Ato nang nasayran nga kining "pahayag ni Moises", nasulat na sa kataposang mga adlaw sa gingharian sa Juda. Niining panahona nakasinati na silag daghang kapakyasan latas sa ilang kasaysayan kay wala man sila magpabiling maunongon sa ilang kasabotan uban sa Diyos. Dili daghan ang nadawat nilang panalangin ug wala sab ni molungtad og dugay. Apan sa laing bahin, gipadayag niining ulohan ang bangis nga panghitabo nga nasinatian sa taga Israel.

kon motahod mo… (Dt 28:1) Ang tagsulat makusganong nakauyon nga ang katawhan makasunod ining kamandoan ug sa ilang paghimo ini makadawat sila sa tinuod nga kalipay. Apan lahi ang nahimong sangpotanan dinhi: gani, ang katawhan sa Israel wala gyod maminaw ug wala sab mosunod hangtod nga sila nasalaag. Sa panahon nga kining mga panid gisulat pa, si Propeta Jeremias dunay dakong katahap sa iyang gisulti nga ang Unang Kasabotan wala nay bili uban ang mga saad nga materyal niini. Alang kaniya, lisod alang sa katawhan ang paghunong sa pagpakasala sama ra nga lisod ang pag-usab sa bulok sa ilang mga panit (Jer 13:23).

Mao nga ang kasamtangang balaod maayo, apan ang katawhan sa Israel wala magtuman ini hangtod sa panahon nga ang Diyos maghatag kanilag bag-ong kasingkasing (tan-awa ang Jer 31:31).

• **28.**1 Usahay makahangyo ta sa pari pagpanalangin o pagbendita ba kaha sa atong bag-ong balay, sakyanan o bag-ong makinar-

yong Diyos, magbuhat ug magsunod kamo
sa tanang kasugoan nga gihatag ko kanin-
yo karong adlawa, ibayaw kamo ni Yahweh
nga inyong Diyos labaw sa tanang kanaso-
ran sa kalibotan. 2 Unya, kining tanang pa-
nalangin moabot kaninyo kay motuman ka-
mo sa tingog ni Yahweh nga inyong Diyos.
3 Bulahan kamong anaa sa dakbayan ug
sa kaumahan. 4 Bulahan ang bunga sa in-
yong lawas ug ang bunga sa inyong yuta,
ang itoy sa inyong asno, ang liwat sa in-
yong baka ug karnero. 5 Bulahan ang in-
yong mga kamalig ug ang dapit nga gibu-
tangan sa inyong abot. 6 Bulahan kamo sa
bisan unsa nga inyong buhaton. 7 Pukanon
ni Yahweh ang inyong mga kaaway nga
moalsa batok kaninyo ug ibutang sa in-
yong tiilan. Sa usa ka paagi moataki sila
kaninyo, apan sa pito manglayas sila.
8 Si Yahweh manalangin kaninyo sa in-
yong mga kamalig ug sa inyong buluhaton.
Manalangin siya ninyo sa yuta nga gihatag
kaninyo ni Yahweh nga inyong Diyos.
9 Si Yahweh maghimo kaninyo nga ba-
laang katawhan sumala sa Iyang gipanum-
pa. Kon motuman kamo sa iyang kasugo-
an ug mosubay sa iyang agianan, 10 ang
tanang tawo niining yutaa makakita nga sa
tinuod tawgon kamong katawhan sa Diyos
ug mahadlok sila ninyo.
11 Paabundahon kamo ni Yahweh sa ta-
nang matang sa mga maayong butang, sa
pagpasanay sa bunga sa inyong sabakan,
sa inyong kahayopan ug sa yuta nga gi-
saad ni Yahweh ug iyang gipanumpaan sa
inyong kagikanan nga iyang ihatag ka-
ninyo.
12 Buksan ni Yahweh ang katigayonan sa
kalangitan aron paghatag kaninyog ulan
kon gikinahanglan na kini sa inyong kau-
mahan. Iyang panalanginan ang tanan nin-
yong buhaton. Magpahulam kamo sa dag-
hang nasod, apan dili kinahanglan nga
manghulam kamog bisan unsa.
13 Si Yahweh mohimo kaninyong pangu-
lo sa tanang nasod ug dili lang mga sakop.
Kanunay kamong anaa sa ulohan ug dili
lang magsunodsunod, kon inyong tumanon
ang kasugoan ni Yahweh nga inyong Diyos
nga gisugo ko kaninyo karong adlawa.
14 Matngoni kini ug bansaybansaya, sa wa-
lay pagliko sa tuo o sa wala pagsunod ug
pagsimba sa ubang diyosdiyos.
15 Apan kon dili kamo motuman sa ti-
ngog ni Yahweh nga inyong Diyos ug dili
magtagad pagbuhat sa tanan niyang kasu-
goan ug mga lagda nga akong gisugo ka-
ninyo karong adlawa, kining tanang tunglo
moabot gayod kaninyo.
16 Tinunglo kamo nga anaa sa dakbayan
ug kaumahan. 17 Tinunglo ang inyong ka-
malig ug tinunglo ang inyong mga balay
nga tigomanan sa abot. 18 Tinunglo ang bu-
nga sa inyong lawas ug yuta, ang liwat sa
inyong baka ug ang nati sa inyong karnero.
19 Tinunglo ang tanan ninyong buhaton
gikan sa sinugdan hangtod sa kataposan.
20 Si Yahweh magpadalag katalagman,
kalaglagan ug kalisang sa tanang butang
nga tukbilon sa inyong kamot hangtod nga
malaglag kamo. Dali kamong mamatay
tungod sa mga daotang buhat nga inyong
nahimo sa pagsalikway ninyo kang Yahweh.
21 Patakdan kamo niyag sakit hangtod nga
mahanaw kamo sa yuta nga sudlon ninyo
karong adlawa aron inyong mapanag-iya.
22 Si Yahweh mopahamtang kaninyog
tisis, hilanat, hubag, dangan sa trigo ug
ubang sakit sa tanom nga magsunodsunod
kaninyo hangtod nga mangamatay kamo.
23 Ang kalangitan ibabaw ninyo daw
tumbaga ug ang yuta sa ubos daw puthaw.
24 Inay tubig, paulanon ni Yahweh ang abo
ug abog gikan sa langit hangtod nga kamo
mangalaglag.
25 Ipabuntog kamo ni Yahweh sa inyong
mga kaaway. Sa usa ka paagi, manggawas
kamo aron makig-away kanila, apan sa
pito manglayas kamo palayo kanila. Ang
tanang nasod sa kalibotan mangil-ad diha
nga ila na kamong makita.
26 Ang mga patay ninyong lawas mahi-
mong kalan-on sa tanang langgam sa ka-
hanginan ug walay usa nga makabugaw
niini. 27 Silotan kamo ni Yahweh og mga
kabahong ug katalagman ingon sa Ehipto,
mga hubag, sakit sa panit ug pangatol nga
dili maayo.
28 Si Yahweh mosilot kaninyo sa pagka-
boang, pagkabuta ug pagkalibog sa huna-
huna. 29 Sa samang paagi nga ang buta
magsukarap sa kangitngit, kamo usab
magsukarap sa dakong kahayag, ug dili
kamo makakaplag sa inyong dalan. Ka-
nunay kamong daugdaogon ug tulison ug
walay usang manalipod kaninyo.

---

ya. Ang pulong "panalangin" susamag ipasa-
bot "sa pagsultig maayong mga butang" ug
duna ni daghang kahulogan sama sa:
– pasalamat sa Diyos nga tinubdan sa ta-
nang butang,
– mahulagway sa kaayohan nga makuha
ining balaya o anang makinaha, o anang sak-
yanana, alang sa espirituhanong kalamboan sa
tawo o sa grupo,
– tultolan ta sa Ginoo nga gamiton kining
mga butanga sumala sa iyang kabubut-on; kay
mao lang ni ang paagi nga makuha nato ang
kaayohan ining mga butanga.

Mohimo ninyong pangulo… panalanginan ang tanan… Buksan ang… Kining tanan ma-
hitabo kon gamiton nato sa husto ang mga bu-
tang sa kalibotan. Dili ta makapaabot og mga
milagro. Apan dili lang nato hibaw-an nga ang
hustong paggamit bisan sa labing yanong mga
butang, makahimog mga katingalahan.

30 Maminyo kamo sa babaye apan laing
tawo ang makighilawas kaniya. Magtukod
kamog balay apan dili kini ninyo kapuy-an.
Magtanom kamog parasan apan dili ninyo
makaon ang iyang bunga. 31 Ang inyong
baka ihawon sa inyong atubangan, apan
dili kamo makakaon niini. Sa inyong atu-
bangan kawaton ang inyong asno ug dili na
kini mabawi. Agawon ang inyong mga kar-
nero sa mga kaaway, apan walay usa nga
moduol aron pagpanalipod kaninyo.
32 Ang inyong anak nga lalakig babaye
itugyan sa langyawng mga nasod. Kanu-
nay kamong maghandom kanila, apan
wala kamoy mahimo bisan unsa.
33 Mga tawo nga wala ninyo hiilhi ang
mangaon sa bunga sa inyong kaumahan,
ang bunga sa inyong kahago. Dili gayod
kamo hunongan pagpanimalos ug pag-
daugdaog sa tibuok ninyong kinabuhi.
34 Mangabuang kamo sa inyong makita.
35 Hampakon kamo ni Yahweh pinaagi
sa labing ngil-ad nga hubag sa mga tuhod
ug bitiis nga dili maalim gikan sa lapalapa
sa inyong tiil hangtod sa alimpulos sa in-
yong ulo.
36 Si Yahweh modala kaninyo ug ang
hari nga inyong gipili sa nasod nga bisan
kamo ug ang inyong kagikanan wala ma-
sayod. Didto mag-alagad kamo sa mga
diyos nga ginama sa kahoy ug bato.
37 Masalaag kamo ug mahimong dulaa-
nan ug kataw-anan sa tanang nasod diin
dad-on kamo ni Yahweh.
38 Magsabod kamog daghang binhi sa
inyong kaumahan, apan manganig dyotay
kaayo kay kan-on man sa dulon. 39 Mana-
nom kamog parasan, apan dili makainom
og bino ni makakaog ubas kay hutdon mag
kaon sa mga ulod.
40 Makabaton mog mga kahoyng olibo
sa tibuok ninyong kayutaan, apan dili kini
mohatag kaninyo bisag usa ka tolo sa lana
aron idihog sa inyong kaugalingon, kay
ang ilang bunga mangahulog ug manga-
lata. 41 Makabaton kamog mga anak nga
lalaki ug babaye, apan dili sila mainyo kay
pamihagon man sila. 42 Ang tanan ninyong
tanom ug abot sa inyong yuta hugpaan sa
mga dangan.
43 Ang langyaw nga nagpuyo uban ka-
ninyo magkadato matag adlaw tungod sa
inyong kahago, samtang kamo magka-
lisodlisod. 44 Magpahulam siya ug kamoy
manghulam. Kanunay siyang mahamutang
sa ulohan ug kamo sa may ikog.
45 Kining tanang tunglo modangat ka-
ninyo, molutos ug modaogdaog kaninyo
hangtod nga mangamatay mong tanan kay
wala man kamo magpatalinghog sa tingog
ni Yahweh nga inyong Diyos, ni motahod sa
kasugoan ug mga lagda nga akong gihatag
kaninyo. 46 Inyo kining hiagoman hangtod
sa kahangtoran ug sa inyong kaliwatan ug
mahimo nga makalilisang nga tilimad-on
alang sa tanang makakita.
47 Kay wala man kamo mag-alagad
kang Yahweh nga inyong Diyos, sa kasaya
ug kalipay sa kasingkasing, sa dihang ha-
mugaway pa kamo, maulipon kamo sa in-
yong mga kaaway. 48 Si Yahweh magpa-
dala kanila aron makigbatok kaninyo ug
mag-alagad kamo kanila samtang gigutom
kamo kanunay, giuhaw, hubo ug nag-antos
sa tanang matang sa kaalaot. Sangonan
kamo nila sa liog sa yugong puthaw hang-
tod nga mangamatay kamong tanan.
49 Si Yahweh mopaanhig katawhan gi-
kan sa layo nga mobatok kaninyo. Sama
sila katulin sa agila nga naglupad. 50 Usa ka
nasod kansang pinulongan dili ninyo hisab-
tan, bangis nga nasod nga walay pagtahod
sa mga tigulang ni kalooy sa mga batan-
on. 51 Hutdon nila ang kaliwat sa inyong ka-
hayopan ug abot sa inyong yuta aron kamo
mangamatay. Walay ibilin kaninyong trigo
o bino o mga itoy sa inyong baka ug kar-
nero hangtod nga kamong tanan ilang
mahipos.
52 Alirongan kamo nila sa tanang dakba-
yan hangtod nga ang kinatas-an ug labing
lig-ong mga kota nga inyong gisaligan sa
tibuok kayutaan mahugno. Magpabilin ka-
mong gilibotan sa sulod sa mga dakbayan
sa tibuok yuta nga gihatag kaninyo ni Yah-
weh nga inyong Diyos.
53 Inyong kan-on ang mga bata sa
inyong sabakan, ang karne sa inyong mga
anak nga babaye ug lalaki nga gihatag ni
Yahweh kaninyo tungod sa paghugpa ug
kahigwaos nga ipahiagom sa inyong mga
kaaway. 54 Ang labing ligdong nga tawo sa
inyong katawhan kawad-ag pagsalig sa
iyang igsoon lakip na sa iyang asawa ug sa
mga anak niyang nahibilin. 55 Magdumili
siya pagpaambit sa karne sa iyang mga
anak nga iyang gikaon, kay wala na unyay
masalin alang kaniya sa panahon sa pag-
hugpa sa kagul-anan nga ipatagamtam sa
mga kaaway sa inyong dakbayan.
56 Ang labing huyang ug asyosang ba-
baye sa inyong katilingban, sa iyang kaas-
yosa ug kahuyang dili gani makatiniil,
kawad-ag pagsalig sa bana nga iyang gihi-
gugma ug gimahal ingon man sa iyang
anak nga lalaki ug babaye. 57 Magtago siya
nga magkaon sa inunlan gikan sa iyang
tagoangkan ug sa bata nga iyang gianak,
tungod sa kakulang sa ubang pagkaon,
kon ang inyong kaaway mosulong sa in-
yong dakbayan ug magbanlod kaninyo sa
hilabihang kaalaot.
58 Kon dili kamo magmatngon o magsu-
nod sa mga pulong sa maong Balaod nga
nasulat niining basahona ug dili mahadlok
nianang mahimayaon ug halangdong Nga-

lan, Yahweh nga inyong Diyos, 59 iya ka-
mong silotan, kamo ug ang inyong kaliwa-
tan, sa makalilisang nga katalagman, ka-
kuyaw ug walay kataposang katalagman,
ngil-ad nga mga sakit ug walay kaayohang
balatian.
60 Iyang ipahamtang kaninyo ang ta-
nang katalagman sa Ehipto nga inyong gi-
kahadlokan ug motakboy kaninyo. 61 Du-
gang pa, si Yahweh magsugo sa tanang sa-
kit ug katalagman nga wala ikasulat sa ba-
sahon sa Balaod nga motakboy kaninyo
hangtod nga mahanaw kamo. 62 Tungod sa
walay pagtuman sa tingog ni Yahweh nga
inyong Diyos, dyotay ra ang magpabilin
bisag kaniadto sama kamo kadaghan sa
kabitoonan sa kalangitan.
63 Busa, kini ang mahitabo, sa samang
paagi nga makapahimuot kang Yahweh
ang pagbuhat og maayo ug pagpasanay
kaninyo, makapahimuot usab Kaniya ang
paglutos ug paglaglag kaninyo. Manga-
wagtang kamo sa yuta nga inyong adtoan
ug panag-iyahon.
64 Patibulaagon kamo ni Yahweh sa ta-
nang kanasoran, gikan sa usa ka bahin sa
kalibotan ngadto sa lain. Didto mag-alagad
kamo sa laing mga diyos nga kahoy ug
bato, nga bisan kamo ug ang inyong kagi-
kaan wala nasayod.
65 Nianang mga nasora dili kamo maka-
baton og kalinaw o pahulay sa lapalapa sa
inyong tiil. Didto si Yahweh maghatag ka-
ninyog kasingkasing nga talawan, ma-
hadlokon ug walay pahulay, sa adlaw ug sa
gabii. 66 Ang inyong kinabuhi anaa sa in-
yong atubangan sama sa binitayng dayan-
dayan nga gihiktag hilo. Malisang kamo sa
gabii ug sa adlaw. 67 Sa buntag moingon
kamo: "Magabii na unta!" Apan sa gabii
moingon kamo: "Mabuntag na unta!" tu-
ngod sa kahadlok nga makapakurog sa in-
yong kasingkasing nga makita ninyo sa in-
yong mata.
68 Si Yahweh magdala kaninyog balik sa
Ehipto agi sa yuta ug sa dagat, bisan pa sa
iyang giingon kaninyo: "Dili kamo maka-
kita niini pag-usab." Ibaligya didto ang in-
yong kaugalingon isip ulipon sa mga ka-
away, apan walay tawo nga mopalit.
69 Kini ang mga pulong sa Kasabotan
nga gisugo ni Yahweh kang Moises nga ipa-
buhat sa mga anak ni Israel sa yuta sa
Moab gawas sa Kasabotan nga iyang gihi-
mo uban kanila sa Horeb.

Laing panapos

29 • 1 Gitawag ni Moises ang tanang ka-
tawhan sa Israel ug miingon: "Nakita
ninyo ang tanang gibuhat ni Yahweh sa
inyong mata sa yuta sa Ehipto, kang Pa-
raon, sa iyang mga sulogoon ug sa tibuok
niyang kayutaan: 2 ang dagkong katalag-
man nga kamo mismo nakasaksi, ang mga
ilhanan ug katingalahan. 3 Apan hangtod
karong mga adlawa, si Yahweh wala mag-
hatag kaninyog kasingkasing nga mosa-
bot, o mata nga makatan-aw, o dalunggan
nga makapamati.
4 Gipalaruylaroy kamo ni Yahweh sa
kamingawan sulod sa kwarenta ka tuig,
apan ang inyong sapot wala mangadunot
ni ang inyong sandalyas tungod sa kataas
sa inyong panaw. 5 Wala kamoy pan nga
makaon, o bino nga mainom aron pinaagi
sa manna nga akong gihatag, mahibalo
kamo nga Ako ang inyong Diyos. 6 Ug sa
atong pag-anhi dinhi, si Sihon nga hari sa
Hesbon, ug si Og nga hari sa Basan, nakig-
away batok kanato, apan ato silang gibun-
tog. 7 Naagaw nato ang ilang kayutaan nga
unya atong gihatag isip kabilin ug katiga-
yonan ni Ruben, Gad ug sa katunga sa tribu
ni Manases.
8 Busa, matngoni ang gimbut-an sa ma-
ong Kasabotan ug buhata kini aron mag-
malamposon kamo sa inyong buhaton.
9 Ania kamong tanan karong adlawa sa
atubangan ni Yahweh nga inyong Diyos.
Ang inyong mga pangulo, mga magulang,
mga kalihim, ang tibuok katawhan sa
Israel, 10 uban ang inyong mga anak nga
lalaki ug babaye, ug uban sa inyong mga
asawa, ang langyaw nga nagpuyo sa in-
yong uma nga namutol og kahoy nga ig-
susognod ug nagkalos og tubig alang
kaninyo, 11 kamong tanan ania dinhi aron
paghimo sa gipanumpaang Kasabotan
uban ni Yahweh nga inyong Diyos. 12 Iyang
gihimo ang maong Kasabotan uban kanin-
yo aron maiya kamong katawhan ug siya
mainyong Diyos, ingon sa Iyang gisaad sa
inyong kagikanan, si Abraham, Isaac ug
Jacob.
13 Dili lang alang kaninyo nga gihimo ko
kining Kasabotan ug kining panumpa ka-
rong adlawa, 14 kon dili alang sa ania dinhi
karong adlawa uban kaninyo sa atubangan
ni Yahweh ingon man adtong wala dinhi.
15 Nasayod kamo kaayo kon giunsa
nato pagpuyo sa yuta sa Ehipto ug giunsa
nato paglabang sa ubang kayutaan. 16 Na-
kakita kamo sa ubang inayran ug gikali-
gotgotang mga diyosdiyos nga ilang gihup-
tan: hinimo sa bato, kahoy, bulawan ug
tumbaga.
17 Busa, wala untay lalaki o babaye, bu-
bong o tribu uban kaninyo kansang kasing-

• **29.**1 Kining bag-o nga pahayag nasulat sa nakauli na sila gikan sa ilang pagkabihag; diha nga ang mga Judio hugot na gyod nga nanin-nguha pagtuman sa Balaod ug gisugdan na sab nila pagpabarog ang ilang nasod.

kasing nagpahilayo kang Yahweh aron
pag-alagad sa mga diyosdiyos niadtong
mga nasora. Hinaot unta nga walay tanom
nga makahilo ug pait nga mogitib taliwala
kaninyo.
18 Kon may usa nga sa iyang pagkadu-
ngog sa mga pulong niining gipanumpaang
kasabotan, bug-os nga magdumili pagda-
wat ug moingon sa iyang kaugalingon:
"Magmalinawon ako bisan pag akong bu-
haton ang tanan nga akong nagustohan.
Ang hulaw moabot, apan inigkahuman,
moulan." 19 Si Yahweh dili mopasaylo ka-
niya. Ang iyang kasuko ug pangabugho
mosilaob batok niining tawhana ug ang
tanang tunglo nga nasulat niining basaho-
na naghulat kaniya. Papason ni Yahweh
ang iyang ngalan ubos sa kalangitan.
20 Ipahilayo siya sa kabanayan ni Israel
ngadto sa iyang kaalaot sumala sa tanang
tunglo nga gipadayag niining basahon sa
balaod ug Kasabotan.
21 Ang umaabot nga kaliwatan nga
matawo sunod kaninyo ug dumuduong nga
moabot gikan sa layong yuta, makakita sa
mga katalagman niining yutaa ug sa kasa-
kitan nga gipahamtang ni Yahweh, ug mo-
ingon sila: 22 "Yuta sa asupre, asin ug nasu-
nog nga basora – wala matamni, walay mi-
tubo, wala gayod bisan balili, sama sa pag-
kalaglag sa Sodom ug Gomorra, Adma ug
Zeboim, nga gibiyaan ni Yahweh nga walay
pulos tungod sa Iyang kasuko ug kapu-
ngot."
23 Ang tanang kanasoran nangutana:
"Nganong gibuhat kini ni Yahweh niining
nasora? Unsa may hinungdan sa maong
kasuko?" 24 Ug motubag sila: "Nahitabo
kini kay ilang gisalikway ug gibiyaan ang
Kasabotan nga gihimo ni Yahweh, ang
Diyos sa ilang kagikanan, uban kanila diha
nga iya silang gipagawas sa Ehipto. 25 Kay
gusto man sila nga moalagad ug mosimba
sa laing mga diyosdiyos, mga diyos nga dili
ilaha ug kang kinsa wala sila itugyan ni
Yahweh.
26 Busa, napungot si Yahweh niadtong
yutaa ug nagpahamtang kanila sa tanang
tunglo nga nasulat niining basahona. 27 Gi-
bunlot sila ni Yahweh gawas sa ilang yuta
uban ang kasuko, kapungot ug dakong ka-
ligotgot. Gibanlod sila sa laing yuta, suma-
la sa inyong nakita karong adlawa.
28 Ang tinagong mga butang iyaha ni
Yahweh nga atong Diyos, apan kita ug ang
atong mga anak hangtod sa kahangtoran
manubag sa Iyang gipadayag kanato.
Busa, atong tumanon ang tanang gisugo
niining Balaora!

30 1 Kon ang maong mga butang mo-
dangat kaninyo sumala ining pana-
langin ug tunglo nga akong gihikyad sa in-
yong atubangan, mahinumdom kamo niini
sa mga nasod diin gikatagkatag kamo ni
Yahweh nga inyong Diyos. 2 Unya, mobalik
kamo kaniya, kamo ug ang inyong kaba-
taan. Mopatalinghog kamo sa Iyang tingog
sa tibuok nga kasingkasing ug sa tibuok
nga kalag. Tumanon ninyo ang tanan nga
akong gisugo karong adlawa.
3 Busa, dad-on pagbalik ni Yahweh nga
inyong Diyos ang mga bihag sa inyong ka-
tawhan. Maluoy siya kaninyo ug iya ka-
mong tigomon pag-usab gikan sa nagka-
lainlaing kanasoran diin gipatibulaag kamo
ni Yahweh. 4 Bisag naglaaglaag kamo nga
walay yuta sa pikas nga bahin sa kalibotan,
5 si Yahweh ang magtigom kaninyo. Dad-
on kamo pagbalik sa yuta nga napanag-iya
sa inyong kagikanan aron mapanag-iya
ninyo usab. Iya kamong lipayon ug himoon
nga labaw kadaghan kay sa inyong kagika-
nan.

Ang akong sugo dili lisod kab-oton

• 6 Ablihan ni Yahweh nga inyong
Diyos ang inyong kasingkasing ug
ang kasingkasing sa inyong mga ka-
liwat aron mahigugma kamo kang
Yahweh sa tibuok ninyong kasing-
kasing ug kalag ug aron kamo ma-
buhing malipayon. 7 Busa, si Yahweh
nga inyong Diyos, mopahamtang ni-
ining mga tunglo sa inyong mga ka-
away nga magdaugdaog kaninyo.
8 Pamatia pag-usab si Yahweh ug
sunda ang tanan niyang kasugoan nga
iyang gihatag karong adlawa. 9 Pa-
lamposon kamo ni Yahweh nga inyong
Diyos, sa tanan ninyong buhaton.
Iyang pasanayon ang inyong kaba-

• **30.**6 *Ang akong sugo dili lisod kab-oton.* "Ang maong kasugoan nga gihatag ko kaninyo karong adlawa dili lisod buhaton." *Ang pulong duol ra kaayo ninyo* (b. 14), apan lisod kining matuman sa mga tawong walay tinguha pagbag-o sa ilang pagkatawo.

Ablihan ni Yahweh… (b. 6), sa to pa, himo-on mo Niyang putli ug balaan (tan-awa ang Ez 36:26-27).

Adunay mga panid sa Biblia nga nagpada-yag sa kamahinungdanon sa gugma sa Diyos, gugmang abughoan tungod sa Iyang dakong tinguha paghatag og kalipay sa katawhan: *Ablihan ni Yahweh nga inyong Diyos ang in-yong kasingkasing ug ang kasingkasing sa inyong mga kaliwat aron mahigugma mo ni Yahweh sa tibuok nga kasingkasing ug kalag ug aron mabuhi mo nga malipayon.*

taan ug ang mga liwat sa inyong ka-
hayopan. Magmabungahon ang abot
sa inyong yuta ug mabuhong kamo sa
tanan kay mahimuot si Yahweh pag-
usab pag-atiman kaninyog maayo
ingon sa Iyang gibuhat sa inyong kagi-
kanan. 10 Busa, balik kang Yahweh
nga inyong Diyos sa tibuok ninyong
kasingkasing ug kalag. Sunda ang
iyang kasugoan ug mga lag-da; sa la-
ing pagkasulti ang tanang nasulat ni-
ining basahon sa Balaod.
11 Ang maong kasugoan nga giha-
tag ko kaninyo karong adlawa dili li-
sod buhaton. 12 Wala sila sa langit nga
makaingon kamo: "Kinsay mosaka sa
langit aron pagkuha niining kasugoan
nga among pamation ug buhaton?"
13 Wala usab kini sa pikas bahin sa da-
gat nga makaingon kamo: "Kinsay
motabok ug modala niini ngari kanato
aron atong pamation ug buhaton?"
14 Hinunoa, ang akong pulong duol
kaayo kaninyo. Anaa kini sa inyong
baba ug sa inyong kasingkasing aron
inyong sundon.

Pilia ang kinabuhi

• 15 Tan-awa, nagtanyag ako kanin-
yo karong adlawa sa kinabuhi ug sa
maayo, sa daotan ug sa kamatayon.
16 Nagsugo ako paghigugma kang
Yahweh nga inyong Diyos ug pagsu-
nod sa Iyang agianan. Matngoni ang
iyang kasugoan, mga lagda ug balaod
ug mabuhi kamo ug mouswag. Si
Yahweh maghatag kaninyo sa iyang
panalangin sa yuta nga inyong panag-
iyahon. 17 Apan kon ang inyong
kasingkasing magpahilayo ug dili ma-
minaw; kon motalikod kamo ug mo-
yukbo sa atubangan sa laing mga di-
yos aron pag-alagad kanila, 18 akong
ipahayag karong adlawa nga mama-
tay kamo. Dili kamo motunhay sa
yuta nga inyong puy-an sa pikas ba-
hin sa Jordan.
19 Ihan-ay unta sa handomanan sa
langit ug yuta ang akong gisulti kanin-
yo. Gitanyag ko sa inyong atubangan
ang kinabuhi ug kamatayon, ang pa-
nalangin ug tunglo. Busa, pilia ang ki-
nabuhi aron kamo ug ang inyong su-
musunod mabuhi, mahigugma kang
Yahweh, mamati sa Iyang tingog ug
mahiusa uban Niya. 20 Ania dinhi ang
inyong kinabuhi ug ang gidugayon sa
inyong mga adlaw sa yuta nga gipa-
numpaan ni Yahweh nga ihatag niya
sa inyong kagikanan, si Abraham,
Isaac ug Jacob.

Si Josue mipuli kang Moises

31 • 1 Si Moises midugang niining mga
pulonga nga iyang gisulti sa tibuok
Israel: 2 Ako karon nagpangidaron nag usa
kagatos ug baynte ka tuig. Luya na ako ug
si Yahweh nag-ingon kanako nga dili ako
makalabang sa Suba sa Jordan. 3 Apan si
Josue ang mag-una kaninyo sumala sa gi-
ingon ni Yahweh. Siya nga inyong Diyos
mag-una kaninyo aron maglaglag sa mga
nasod sa inyong atubangan ug inyo silang
palayason.
4 Buhaton ni Yahweh sa maong mga
dakbayan ang iyang gibuhat kang Sihon ug
kang Og, ang mga hari nga Amorreo ug sa

• 15. Kining teksto nga naghisgot sa *duha ka matang* gibantog na kaayo kay nagpahinumdom man sa kamahinungdanon sa atong gawasnong hukom, ug kining kagawasnon sa tawo gitamod sa Diyos (tan-awa ang Sir 15:11).

Sa tibuok nga *Deuteronomio* ang kamaunongon sa Diyos gipahayag uban sa pagpahinumdom sa Iyang mga saad ug ganti nga Iyang gihatag dinhi sa yuta. Dili ni angay ikatingala. Niadtong panahona, hiktin pa ang ilang pagsabot sa maluwasnong plano sa Diyos alang sa katawhan ug sa kalibotan. Dili pa kaayo klaro alang sa mga Israelita ang umaabot ug ang hingpit nga kaluwasan sa kataposang panahon. Busa, gihatagan nilag dakong pagtagad ang kinabuhi sa karon, ingon man ang ilang nasodnong kaugmaon, nga para nila maoy labing importanti sa tanan. Ang hustisya alang nila kinahanglan nga ilang masinati karon dayon.

Sa sunod nga katuigan, ang Ebanghelyo wala na magsaad og yuta o mga puluy-anan gawas sa paghulagway lang ini (Mc 10:28). Ang kauswagan dili na tukion gawas sa kataposang adlaw kanus-a ang Diyos magbag-o sa tibuok kalibotan (Buhat 3:21 ug Reb 21:3).

• **31.**1 Ang kataposang mga ulohan naglakip sa daghang hulagway nga nagpunting kang Moises.

Ang himno sa ulohan 32 usa ka awit sa makanunayong gugma sa Ginoo nga nag-uban kanunay sa tibuok nga kasaysayan sa Israel.

ilang yuta nga iyang gilaglag. 5 Sanglit iya
na mang gitugyan kaninyo kining mga
nasora, mao usab ang inyong buhaton su-
mala sa akong gisugo.
6 Pagmaisogon ug pagmakusganon ka-
mo. Ayawg kahadlok o kurog kay si Yah-
weh nga inyong Diyos mag-uban kaninyo.
Dili Siya mobiya ni mobulag kaninyo."
7 Human niini gitawag ni Moises si Josue
ug giingnan atubangan sa tibuok Israel:
"Pagmaisogon! Kuyog niining mga tawha-
na ngadto sa yuta nga gipanumpaan ni
Yahweh nga ihatag sa inyong kagikanan,
ug ihatag kini kanila aron ilang panag-iya-
hon. 8 Mag-una kaninyo si Yahweh. Mag-
uban siya kaninyo. Dili Siya mobulag ni
mobiya kaninyo. Busa, ayaw kahadlok.
Pagbaton og kaisog."
9 Gisulat ni Moises kining balaora ug
gipiyal sa mga pari nga kaliwat ni Levi, ang
nagdala sa Arka sa Kasabotan ni Yahweh,
ingon man sa tanang kadagkoan sa Israel.
Gihatag kanila kining sugoa: 10 Matag pito
ka tuig, sa panahon nga gigahin alang sa
Tuig sa Pasaylo, sa Pangilin sa mga Tolda,
11 diha nga ang tibuok Israel managhiusa
pagpasundayag sa ilang kaugalingon atu-
bangan ni Yahweh sa dapit nga Iyang gipi-
li, inyong basahon kining Balaod aron ma-
dunggan sa tibuok Israel.
12 Tigoma ang tibuok katawhan – mga
lalaki ug mga babaye, ug mga dumuduong
nga nagpuyo sa inyong mga dakbayan –
aron maminaw sila, ug makakat-on pagba-
tog kahadlok kang Yahweh. Matngonan nila
ang pagbansaybansay sa mga pulong ni-
ining Balaora. 13 Ang inyong kabataan nga
wala masayod sa maong Balaod, makadu-
ngog niini. Unya, makakat-on sila pagba-
ton og kahadlok kang Yahweh nga inyong
Diyos sa tanang adlaw nga magpuyo sila
sa yuta nga panag-iyahon ninyo kon ma-
kalabang na kamo sa Jordan."
14 Si Yahweh miingon kang Moises:
"Duol na ang adlaw sa imong kamatayon.
Tawga si Josue aron kamong duha moari
kanako sa Toldang Tagboanan kay akong
ihatag kaninyo ang akong mga sugo."
Busa, si Moises ug si Josue miadto aron
pagpakita sa ilang kaugalingon sa Toldang
Tagboanan. 15 Mipakita si Yahweh kanila sa
Tolda sa may haligi nga panganod sa may
ganghaan sa Tolda. 16 Si Yahweh miingon
kang Moises:
"Karon hapit ka na mopahulay uban sa
imong kagikanan. Unya, kining mga taw-
hana mosukol. Ibaligya nila ang ilang ka-
ugalingon sa wala hiilhing mga diyos, ang
mga diyosdiyos sa yuta nga ilang gipuy-an.
Mobiya sila kanako ug molapas sa Kasa-
botan nga akong gihimo uban kanila. 17 Ni-
anang adlawa masuko ako kanila, biyaan
ko sila ug ilingiw ko ang akong nawong.
Moabot kanila ug daghang kadaotan ug
katalagman ang modangat kanila aron sila
makaingon: "Dili ba, miabot man kining
kadaot kay ang atong Diyos wala na sa
atong taliwala?" 18 Apan nianang adlawa
ilingiw ko ang akong nawong tungod sa ta-
nang daotan nga ilang gibuhat pagsunod
sa mga diyosdiyos.
19 Busa, isulat ang maong awit ug itudlo
sa mga anak ni Israel aron ilang mahinum-
doman. Kining awita akong saksi batok sa
mga anak ni Israel. 20 Kay dad-on ko sila sa
yuta nga akong gisaad sa ilang kagikanan.
Ang yuta diin nagdagayday ang gatas ug
dugus. Apan human sila makakaon, mabu-
sog ug manambok, modangop sila sa laing
mga diyos ug mosimba kanila samtang
nagtamay kanako ug naglapas sa akong
Kasabotan.
21 Kon modangat kanila ang labing dag-
hang kadaotan ug katalagman, kining
awita mahimong saksi batok kanila, sanglit
ang ilang kaliwatan dili malimot niini. Nahi-
balo na kaayo ako sa mga laraw nga ilang
gihimo bisag wala pa sila makasulod sa
yuta nga akong gisaad.
22 Nianang adlawa, gisulat ni Moises ki-
ning awita ug gitudlo sa mga anak ni Israel.
23 Unya, miingon si Yahweh kang Josue
nga anak ni Nun: "Pagmaisogon ug pag-
makusganon kay dad-on nimo ang mga
anak ni Israel sa yuta nga akong gisaad
kanila. Mag-uban ako kanimo."
24 Sa nakahuman na siyag sulat sa ba-
sahon sa tanang pulong niining Balaod,

– si Yahweh ang mipili sa Israel (b. 7-9).
– Miuban siya sa Israel sa kamingawan hangtod sa Yuta sa Saad, (b. 10-14)
– Si Yahweh nahimong kaaway sa Israel (22-30).
– Ang Israel nga naulawan ug gibihag, kinahanglang mosalig sa kaluoy ni Yahweh, nga sa kaulahian mopalingkawas nila ug mohimo nilang madaogon batok sa daotan (b. 31-43).

Nagbutang siyag mga utlanan alang sa katawhan sumala sa kadaghanon sa mga anak sa Diyos. Ang mga anak sa Diyos mao ang mga anghel. Sila mao ang magdumala sa nasod kay ang Israel kabahin na man ni Yahweh.

Sama sa usa ka agila: Kini ang usa ka hulagway sa Diyos nga kanunay nagbantay sa Iyang katawhan sama sa usa ka agila nga kanunayng andam pagpanalipod aron walay bisan kinsa sa iyang anak ang masignit sa mga kaaway.

Ang tudling 15 naglangkob sa masupilong batasan sa katawhan sa Israel.

Ang Israel mitubo nga himsog. Ang nasaag nga anak, human madawat ang tanang katigayonan, naghunahuna nga mas gawasnon siya kon supakon niya ang kabubut-on sa iyang amahan.

25 gisugo ni Moises ang mga Levita nga
nagdala sa Arka sa Kasabotan ni Yahweh:
26 "Dad-a kining basahon sa Balaod ug ibu-
tang sa kiliran sa Arka sa Kasabotan ni
Yahweh nga inyong Diyos. Magpabilin kini
nga saksi batok kaninyo. 27 Nasayod ako
sa inyong kamasupakon ug kamasupilon.
Kon masupakon kamo batok kang Yahweh
karon nga buhi pa ko, unsa pa kaha kon
wala na ko?

28 Paalironga kanako ang tanang pangu-
lo ug sekretaryo sa tanang tribu. Akong
isulti kining mga pulonga aron ilang pama-
tion, ug hangyoon ko ang langit ug yuta
pagsaksi batok kaninyo.

29 Kay sayod ako nga human sa akong
kamatayon, magbuhat kamog hiwing mga
butang ug mahisalaag sa dalan nga akong
gitudlo. Ang kaalaot modangat kaninyo sa
kaulahian tungod sa daotan ninyong gibu-
hat atubangan ni Yahweh. Nakahagit sa
iyang kasuko ang inyong gibuhat."

30 Unya, atubangan sa tibuok katiling-
ban sa Israel gikanta ni Moises ang awit
hangtod sa kataposan.

Awit ni Moises

32 1 Pamati, O langit, kay ako mosulti;
O yuta, ang akong pulong pataling-
hugi.

2 Modangat unta ang akong pagtulon-an
kaninyo nga makalumok daw ulan,
ug daw yamog panuhotsuhotan
ang tanan gayod sa akong pinulongan
sama sa nagbunok nga ulan sa lunhaw
nga sagbot;
ingog taligsik, nagbisbis sa linghod nga
abot.

3 Kay isangyaw ko ang ngalan sa Ginoo
ug ang kadako sa atong Diyos ipadayag
ko

4 Siya ang Bato! Hingpit ang iyang binu-
hatan;
makiangayon kaayo ang iyang kasugi-
ran.
Siya, Diyos nga tarong ug matinud-anon,
makiangayon ug dili masalaypon.

5 Bisan pa niana gisuklan siya
sa iyang mga anak nga tampalasan –
malimbongon ug hiwing kaliwatan.

6 Kini ba ang ibalos ninyo sa Ginoo,
katawhan nga buangboang?

7 Hinumdomi ang mga adlaw sa kan-
hiay,
hunahunaa ang katuigang nanglabay;
tudloan kamo niini sa inyong kagika-
nan,
ug sa inyong mga magulang kamo lam-
dagan.

8 Pagbahin na ni Yahweh sa katawhan
ug paghatag niya sa kabilin sa kanaso-
ran,
Iya kining gibutangan og mga utlanan
subay sa kadaghan sa anak sa Diyos
nga tanan.

9 Apan ang Ginoo kaniya ni Jacob nag-
gahin
sa iyang pinili kaayo nga bahin.

10 Didto sa kalasangan sila iyang hika-
plagan,
sa palanas ug nag-uwang nga kaminga-
wan;
gipanalipdan ug giatiman niya siya,
daw espisyal niyang hinigugma.

11 Nagbantay sa iyang salag, sama sa
agila,
ibabaw sa kuyabog naglupadlupad siya;
ug sa binuklad nga pako giagakay sila.

12 Ang Ginoo ra ang nangulo kanila,
walay langyawng diyos nga mitabang
kaniya.

13 Iya silang gipasakay sa kabungtoran,
ug gibuhi sa mga abot sa kayutaan.
Gihatagan silag dugus sa kapangpa-
ngan
ug lanang olibo sa bantilis nga kabato-
han;

14 mga keso gikan sa kahayopan,
gatas sa kanding ug kakarnerohan;
gipatambok nga mga nating karnero,
kanding ug gikan sa Basan nga toro;
ang kinamaayohan gayod nga trigo
ug sa ubas, kinalamian nga bino.

15 Ang mga Israelita nga maayog pag-
kaon, nagtubo;
ang pinalabing katawhan miuswag ug
milambo.
Apan ang Diyos nga magbubuhat ilang
gibiyaan;
Ang bato nga ilang manluluwas ilang
gitalikdan

16 Sa ilang diyosdiyos nga wala hiilhi
nangabugho siya;
ang ilang buhat nga talamayon nakapa-
suko kaniya.

17 Naghimo silag sakripisyo alang sa
demonyo,
sa mga diyosdiyos nga wala nila mailhi
kaniadto,
sa mga bag-ong diyos nga ilang gika-
hadlokan,
apan wala gayod tahora sa ilang kagika-
nan.

18 Wala nila angkona ang Bato nga
kanila nangamahan,
ang Diyos nga nagpakatawo kanila, ila
lang hikalimtan.

19 Nakita kini sa Ginoo ug sa dako ni-
yang kapungot,
ang mga anak nga lalaki ug babaye
iyang gipalagpot.

20 Molingiw ako kanila, siya miingon.
Unsay ilang dangatan, atong tan-awon;
masupilon sila kaayo ug maluibon!

21 Nakahimo sila nga mangabugho ug
masuko ako

sa tanang diyosdiyos nila nga pulos palso.
Busa, buhaton ko nga masina sila sa katawhan
nga sa diwa ug kalag nakulangan.
Hagiton ko sila nga ilang kasuk-an,
ang nasod nga walay kabangkaagan.
22 Kay ang akong kapungot nakapadilaab sa kalayo.
Ang kalayo sa kapungot ko mosunog sa kalibotan;
Modala sa kamatayon hangtod sa kinailadman;
molamoy sa tanang abot lakip ang kayutaan,
mopauros-uros sa kabukiran ug sa iyang sukaranan.
23 Patipon-ogon ko ang ilang katalagman
ug itumong ko ang udyong kanilang tanan.
24 Sa dakong gutom, ako silang pahamtangan;
sa kamatayon mosangko ang pesti ug balatian.
Sa lalang bitin ug ihalas nga mananap ako silang padad-an.
25 Ang ilang anak mangamatay sa espada;
ug maghari ang kalisang taliwala nila.
Mga batan-ong lalaki ug ulayng dalaga, mangamatay,
mga batang nagsuso ug mga tigulang mangahapay.
26 Ako nag-ingon nga sa layo ako silang katagkatagon,
ug sa tanang kaliwatan ang ilang handomanan, laglagon.
27 Akong gikabalak-an ang sa kaaway buhaton;
Basig lainon nila pagsabot ug sila makaingon:
Ang Ginoo nagbuhat niini, hinonoa, kita nagmadaogon.
28 Nasod sila nga dili makasabot ug dili but-an;
Kon may kaalam pa sila ilaha untang nasayran
29 ang kahulogan ug ang naghulat nilang kataposan.
30 Kay unsaon man sa usa ka tawo
pagpapahawa sa usa o napulo ka libo?
gawas kon gibiyaan sila sa ilang Bato
gawas kon gipasagdan sila sa ilang Ginoo.
31 Kinahanglan nga masabtan kini sa mga kaaway
kay ang ilang bato dili sama sa atoa nga tinud-anay.
32 Sila ang salingsing sa tuod sa parasan sa Sodoma
nga migitib gikan sa Gomorra.
Ang mga pongpong, pait, ang mga ubas, may hilo.
33 Sa kalala gibutangan ang ilang bino
sa lalang bitin, sa bangis niining tango.
34 Giampingan ko kini ug gitagana
ug gitrangkahan sa akong bodega.
35 Ang panimalos ug panimayad akoa.
Sa tukmang panahon modakin-as sila,
ang adlaw nga sila maalaot haduol na,
ug sa hinanali malaglag ra usab sila.
36 Ang Ginoo mohatag og kaangayan
sa tanan niyang katawhan;
ug ang mga sulugoon iyang kaloy-an,
inigkakita niya nga sila nagkaluya,
ug ang ulipon ug gawasnon nagkawala na.
37 "Hain man ang Diyos," moingon siya
ang bato nga ilang gitoohan nga kadangpan nila,
38 nga sa tambok sa ilang mga halad nagkaon,
ug sa bino sa ilang mga sakripisyo naginom.
Pabaroga sila karon ug kaninyo patabanga;
sa panalipod alang kaninyo sila pahataga.
39 Hibaloi kini karon: Ako lang ang Siya.
Sa kinabuhig sa kamatayon, ako ang tag-iya.
Ako ang nagsamad ug ako usab ang nag-ayo;
walay laing makatubos gawas kon ako.
40 Giisa ko ang kamot sa langit ug akong gipanumpaan:
Ingon nga ako buhi hangtod sa kahangtoran,
41 kon ang nagpangidlat kong espada akong bairon
ug huptan ko kini aron sa paghukom akong gamiton;
ang akong kaaway akong panimaslan;
ang nasilag kanako akong silotan.
42 Sa akong pana ang akong dugo magpatakpatak,
ug sa lawas ang akong hinagiban moduslak –
dugo sa mga nasamad ug namatayng dinakpan,
lawas sa mga kaawayng pangulo nga gipunggotan.
43 Pagmalipayon, O kanasoran, uban sa iyang katawhan
kay ang dugo sa iyang sulugoon, iyang panimaslan;
sa iyang mga kaaway manimalos siya.
Ang seremonyas pagbayad sa sala himoon niya,
alang sa iyang katawhan
ug sa iyang kayutaan.
44 Gibatbat ni Moises ang mga pulong niining awita nga nadunggan sa katawhan, uban ni Josue, ang anak ni Nun.
45 Human niini, miingon usab si Moises sa tibuok Israel: 46 "Pagmatngon sa tanang pulong nga akong gisugo kaninyo karong

adlawa. Sublia kini sa inyong mga anak
aron ilang ampingan ug ibutang sa buhat
kining tanang balaod. 47 Dili kini gamay
nga butang. Nagsukad kini ang inyong
kinabuhi. Ug pinaagi niini modugay ang
inyong mga adlaw sa yuta nga inyong
panag-iyahon kon makalabang na kamo sa
Jordan.

48 Si Yahweh misulti kang Moises sa
maong adlaw sa pag-ingon: 49 "Tungas sa
kabukiran sa Arabim sa yuta sa Moab ug
katkat sa Bungtod sa Horeb atbang sa
Jerico. Gikan didto imong makita ang yuta
sa Kanaan nga akong ihatag sa mga anak
ni Israel. 50 Unya mamatay ka sa Bungtod
sa Nebo. Motipon ka sa imong kagikanan
ingon nga ang imong igsoon nga si Aaron
namatay sa Bungtod sa Hur ug mitipon
kanila. 51 Hinumdomi nga wala ka mosalig
kanako sa katubigan sa Meriba sa kami-
ngawan sa Sion, diha nga wala ako nimo
ipaila atubangan sa katawhan. 52 Tungod
niana, dili ka makasulod sa yuta, apan imo
kining makita sa layo."

Mga panalangin ni Moises

33 • 1 Mao kini ang panalangin nga giha-
tag ni Moises sa mga anak ni Israel
sa wala pa siya mamatay. Miingon siya:

2 "Si Yahweh miabot gikan sa Sinai; ug
mikayab ibabaw sa kapunawpunawan sa
Seir alang sa iyang katawhan. Unya misu-
bang siya sa bukid sa Poron ug miabot sa
Meriba sa Cades alang kanila; ang iyang
kasanag sa kaudtohon miabot sa Asdod.

3 Si Yahweh nahigugma adtong mga tri-
buha. Ang iyang kamot nanalipod sa ba-
laan niyang mga alagad nga nanghapa sa
iyang tiilan ug naghulat sa iyang pahi-
mangno.

4-5 Mianha siya sa Israel ingon nga usa
ka hari, ug naghimo sa iyang kaugalingon
nga kabilin sa mga anak ni Israel dihang
nagtigom ang mga pangulo, ug ang mga
tribu sa Israel nagkahiusa.

6 Tugti nga si Ruben mabuhi ug dili ma-
matay. Ayaw padyotaya ang iyang ginsak-
pan."

7 Kini mao ang panalangin alang kang
Juda: "Paminaw, Yahweh, sa tingog ni
Juda, ug paubana siya sa iyang katawhan.
Ang imong kamot makig-away alang ka-
niya ug moabag kaniya batok sa iyang
mga kaaway."

8 Miingon siya kang Levi: "Imong giha-
tag, O Yahweh, ang imong Tummim ug
Urim kaniya nga nahigugma kanimo, siya
nga imong gisulayan sa Massa ug gimaha-
yan sa Meriba. 9 Siya nga nag-ingon sa
iyang ginikanan: 'Wala ako makaila kanin-
yo,' ug wala moangkon sa iyang mga igso-
ong lalaki ug babaye ug sa iyang mga
anak. Ilang gisunod ang imong mga pulong
ug nagsubay sila sa imong kasabotan.
10 Gitudlo nila kang Jacob ang imong mga
sugo, kang Israel ang imong Balaod. Nag-
halad sila kanimog insenso ug naghimog
mga sakripisyo sa imong halaran. 11 Pana-
langini, O Yahweh, ang iyang kamanggi-
hatagon ug dawata ang iyang pag-alagad.
Latigoha ang likod sa naggukod kaniya
aron ang iyang mga kaaway dili na moalsa
batok niya."

12 Miingon siya bahin kang Benjamin:
"Hinigugma ni Yahweh, ibutang ang imong
pagsalig kaniya nga nanalipod kanimo
gikan sa kabungtoran, ang iyang balaang
puluy-anan."

13 Miingon siya kang Jose: "Ang imong
yuta nakadawat sa mga panalangin ni Yah-
weh, ang yamog gikan sa langit ug ang
katubigan nga misulbong gikan sa kailad-
man, 14 ang mga bunga sa kahoy nga nahi-
nog sa adlaw ug ang makabuhong nga
abot sa matag bulan; 15 ang labing maayo
sa karaang kabukiran ug ang walay kata-
posang kabungtoran; ug ang mahatagong
yuta ug ang naghingaping ani. 16 Hinaot
unta nga ang panalangin sa mitunga sa
sampinit mokunsad sa ulo ni Jose kay siya
ang pinili sa tanan niyang igsoon. 17 Si Jose
ang iyang panganayng toro, kaniya ang
himaya! Ang iyang mga sungay sama sa
mga sungay sa ihalas nga baka nga iyang
gamiton batok sa tanang tawo sa usa ka
higayon. Tan-awa ang daghang katawhan
ni Efraim, ug ang linibo ni Manases!"

18 Miingon siya kang Zabulon: "Paglipay
Zabulon kon ikaw nagpanaw, paglipay
Isacar, sa imong mga tolda. 19 Ilang gitawag
ang mga tawo sa balaang kabukiran. Nag-
hiusa sila didto sa paghalad ug nagpahimu-
los sa kadato sa dagat ug sa mga bahandi
sa kabaybayonan."

20 Miingon siya mahitungod kang Gad:
"Bulahan siya nga nagpadako kang Gad.
Sama sa baying liyon, magngulob siya ug
mokuniskunis sa bukton ug ulo. 21 Iyang
gipili ang labing maayong bahin nga giga-
hin alang sa pangulo. Siya nangulo sa mga
tawo kay iyang gituman ang katarong ni
Yahweh ug ang iyang kasugoan sa Israel."

22 Siya miingon bahin kang Dan: "Si Dan
batan-ong liyon nga milukso gikan sa Ba-
san."

23 Miingon siya mahitungod kang Neftali:

• **33.**1 Ang mga panalangin ni Moises may kaanggiran sa kang Jacob sa Gen 49. Usa ni ka binalak nga pamaagi pagpahibalo sa umaabot nga padulngan sa 12 ka tribu. Gisulat ni sa wala pa si David, samtang ang kali-wat ni Juda nahamulag pa sa ubang mga tribu (b. 7). Ang tribu ni Jose maoy labing mahinungdanon.

"Si Neftali buhong sa kaayohan, puno sa
panalangin ni Yahweh. Hinaot unta nga ang
imong yuta mosangko sa habagatan ug sa
dagat!"
24 Miingon siya mahitungod kang Aser:
"Hinaot untang panalanginan si Aser diha
sa kabataan. Hinaot untang palabihon siya
sa iyang mga igsoon ug ipabutang ang
iyang tiil sa lana. 25 Hinaot unta nga ang
iyang mga trangka himoon nga puthaw ug
bronse. Hinaot untang kusgan ka samtang
buhi pa."
26 Wala gayoy sama sa atong Diyos, O
Israel, nga naglakaw sa kalangitan, nag-
sakay ibabaw sa mga panganod, nga sa
iyang kasibot, moanhi aron pagtabang
kanimo.
27 Ang walay kataposang Diyos, siya
ang dalangpanan; gikan sa walay pagkata-
pos nga panahon kamo giluwas pinaagi sa
iyang kamot. Gipalayas niya sa inyong atu-
bangan ang mga kaaway ug nag-ingon
siya kaninyo: "Laglaga sila."
28 Ang Israel nagpuyo nga hilwas. Ang
tinubdan ni Jacob nagdagayday ngadto sa
yuta sa trigo ug bino, ug ang yamog mo-
abot gikan sa langit.
29 Malipayon ka, O Israel! Kinsa bay
sama kanimo, katawhan ubos sa panalipod
ni Yahweh nga naghatag kanimog kadao-
gan! Ang imong mga kaaway molingiw,
apan ikaw, sa kataposan, moyatak sa ilang
mga liog.

Kamatayon ni Moises

34 • 1 Gikan sa naupaw nga kapata-
gan sa Moab, si Moises mitu-
ngas sa Bungtod sa Nebo, ngadto sa
kinatumyan sa Pisga, atbang sa Jerico.
Gipakita kaniya ang tibuok yuta: gi-
kan sa Gilead ngadto sa Dan, 2 ang ti-
buok Neftali, ang yuta sa Efraim, ug
Manases, ang tibuok yuta sa Juda,
hangtod sa kasadpang dagat; 3 ang
Negeb, ang kapatagan, ang walog sa
Jerico, ang dakbayan sa mga ka-
hoyng palmera hangtod sa Soar. 4 Ug
giingnan siya ni Yahweh: "Mao kini
ang yuta nga akong gisaad kang
Abraham, Isaac ug Jacob. Gisaad ko
kini sa ilang kaliwatan ug akong gipa-
kita sa kaugalingon mong mata, apan
dili ka makasulod niini.
5 Si Moises, ang sulugoon sa Diyos,
namatay sa yuta sa Moab sa pagbuot
ni Yahweh. 6 Ila siyang gilubong sa
walog sa yuta sa Moab atbang sa Bet-
Peor. Apan niining mga adlawa walay
nasayod **kon** hain ang iyang lubong.
7 Si Moises nag-idad og 120 ka tuig
sa iyang pagkamatay, wala siya ka-
wad-i sa iyang kusog ug ang iyang
mata, tin-aw gihapon ang panan-aw.
8 Ang mga anak ni Israel nagbangotan
kaniya sa kapatagan sa Moab sulod sa
30 ka adlaw. 9 Apan si Josue, ang anak
ni Nun, napuno sa espiritu sa kaalam
kay gitapin-an man siya ni Moises sa
iyang kamot. Ang kabataan sa Israel
nagtahod niya ug nagbuhat sumala sa
gisugo ni Yahweh kang Moises.
10 Wala pay propeta nga mipakita,
nga sama ni Moises. Si Yahweh naki-
ghinabi kaniya nga nag-atubangay sila.
11 Nagbuhat siyag mga ilhanan ug ka-
tingalahan sa Ehipto batok kang Pa-
raon alang sa iyang katawhan ug sa
tanan niyang kayutaan! 12 Pagkagam-
hanan sa iyang kamot nga nakabuhat
niining mga kahibulongan sa tibuok
Israel!

• **34.**1 Kining kataposang ulohan lainlaing paghulagway ni Moises. Ang basahon gitapos sa pagkamatay ni Moises. Ilang gipadako pagayo kining mingaw ug nag-inusara nga kamatayon ni Moises, ang pangulo ug magtutukod sa Israel. Gipalayo siya sa iyang kaigsoonan dihang gipaambit kaniya sa Diyos ang sikreto ug gihatagan siyag awtoridad. Si Moises lang ang mipas-an og bug-at nga kaakohan sa Israel atubangan sa Diyos, sa paagi nga siya ug ang Israel nahimong susama ra.

... propeta nga mipakita ...(b. 10) Ang tibuok natong pagtoo gilig-on pinaagi sa bugtong Diyos nga nagpadayag kang Moises ug nagpili sa Israel ubos sa iyang pagpangulo. Hinuon wala kini magpasabot nga ang relihiyon ug ang pagpadayag sa Diyos nahunong diha ni Moises: *wala pay propeta nga mipakita* nagpadayon gihapon sila pagpaabot *sa propeta nga sama nimo* (18:18). Nagpasabot lang ni nga ang pagtoo dili angay magpagapos diha ra sa libro bisan pag kining libroha mao ang Biblia. Ang katawhan sa Diyos nagpadayon pagpangita aron makaplagan ang pamaagi sa Diyos samtang ang katawhan sa panahon ni Jesus nakasaksi kaniya nga mao ang gipaabot nga Propeta.

Apan ang atong pagtoo nakasukad pod diha ug uban sa kahiusa sa Simbahan, ug pinaagi ini, atong makaplagan kanunay ang mga pagtulon-an sa Espiritu Santo.

(PAGE 244 BLANK)